

ŞEWÇILA

3 kovara edebî hunerî 3 wisar 2013



9

- ▶ Murad Canşad : Şewla
- ▶ Remzî Gelener : Tewre
- ▶ Mahîr Dogan : Şiîra Robert Herrickî
- ▶ Şeyda Asmîn : Dirbeta Kermecine
- ▶ Akman Gedîk : “Şaîr Peyayê Omîdî yo”
- ▶ Xeyrî Yaşar : Xal Remzî
- ▶ Zerîn Azrawa : Vînbîyayîşê Zîne
- ▶ İsmet Bor : Fotograf

DERSÊ ZIWANÎ

(Kirîkî-Kirmanekî-Zazakî-Dimîkî)

Roşan Lezgin



ZIWANÎ



VİSTONİKÊ DADIYE MI

Ismet Bor

Delawer



BINÊ DARÂ VALÊRE DE

Roşan Lezgin



HİKAYE



TARÎYÎYA ADIRÎ DE

Roşan Lezgin



TÛRQÇE-KÛRTÇE (ZAZACA)

SÖZLÛK &

FERHENG

KURDÎ (ZAZAKÎ)-TIRKÎ

Amadewar, Roşan Lezgin



BERO SÛR

Bedriye Topaç



HİKAYE

ŞEWÇILA

Kovara Edebî Hunerî
Hûmare: 9, Wisar 2013

Wayîr û Berpirsiyar

Sahîbî ve Sorumlu Mûdür:

Sidqî Zilan

Edîtor-Redaktor

Mîzanpaj:

Roşan Lezgin

Pêardîşê Qapaxî:

Hebûn Okçu

Resmê qapaxî:

John William Waterhouse

Çap (Baskî):

Berdan Matbaacılık, Güven
Sanai Sitesi,

C Blok No: 239,

Topkapı / İstanbul

Tel: 0 212 613 12 11

Vaya/Fiyat: 5 TL

Adrese:

Lise Cad. 2. Sokak, Adalet
Ap. No: 3

Yenişehir / Diyarbakır

Tel:

+ 90 (412) 223 03 69

E-mail:

sewcila@hotmail.com

rlezgin@hotmail.com

Wendox û sînayoxê edebîyatê ma, reya newine merheba şima rê!

Roja ke ma reya verêne merheba daya şima û hetanî nika bîyî new mewsimê rindekî ke ma xo dima verdanê.

Zeman sey estorêkê harî bi rewanî tim û tim vazdayîş de yo; zeman sey royêkê harî destanê ma ra herikîyeno. Hetêk ra edebîyatê ma vile dano, hetêk ra kirdkî roje bi roje mîyanê şarê ma ra wedarîyena. Hetêk ra edîbê ma hûmar bi hûmare zêdîyenê, edebîyatê ma game bi game aver şino; kemilîyeno. La hetêk ra domanê kirdan (kirmancan/zazayan/dimilîyan) ziwane xo ra dûr kewenê. Ma dekewtê mîyanê pencanê tenaqu-zêkê bêemanî!...

Seba vernî ro_helfiyayîş û vîndîbîyayîşê kirdkî bigêrîyo, seba averberdişê kirdkî nika destê ma de çeka edebîyatî esta. Ma wina bawer kenê ke edebîyat hukmê îqtîdaran ra hîna pêt û hêzdar o. O ke ziwane keno wayîrê şexsîyetî, o ke ziwane keno bi qedr û qîymet keno, verê heme çîyan edebîyat bi xo yo. Ma zî hetanî peynî, heta ke hêzê ma pira reseno na çeka tilsimine gurenênê.

Hetanî hûmara desine bimanîn weşîye de, bimanîn edebîyat de...

Diyarbakir, 28.05.2013

*Berpirsiyariya
her nuştayi ya
noştuxî/nuştuxe
bi xo ya!*

TEDEYÎ

Roşan Lezgîn, Aversîyayîşê Lehçeyanê Kurdkî de Rolê Edebîyatî	3
Hacer Petekkaya,	10
Murad Canşad, Şewla	11
Remzî Gelener, Tewre	19
Nadîre Guntaş Aldatmaz, Serekirî	20
Weysel Hanyildiz, Ez Zano	25
Mahîr Dogan, Şîira Robert Herrickî "Azaban rê": Ceribnayîşê Çamayîşî û Analîzê ...	27
Dilo Bargiran, Ez	33
Remzî Gelener, Roşan Lezgîn: "Şîire Letafet û Zerafetê Vatişî ya"	34
Wisiv Pîrbab, Canika Kurdîstanî	41
Şeyda Asmîn, Dirbeta Kermecine	42
Sevîm Aydın, Akman Gedîk: "Şaîr Peyayê Omîdî yo"	51
Xeyrî Yaşar, Xal Remzî	59
Zerîn Azrawa, Vînbîyayîşê Zîne	62
Yaşar Baluken, Erdlerzê Wanî de	65
Îsmet Bor, Fotograf	69
Adir Dêrsimij, Kila Eşqî	73

AVERŞIYAYÎŞÊ LEHÇEYANÊ KURDKÎ DE ROLÊ EDEBÎYATÎ

| Roşan LEZGÎN |

Ziwanêk de estbîyayîş yan çinbîyayîşê “edebîyat”î qaso ke ma texmîn nêkenê heyatî û muhîm o. Mesela, pisporî ziwanêk de “*taybîyayîşê eseranê edebîyan û taybîyayîşê wendox û nuştoxanê aktîfan yan zî qet nêbîyayîş*”î mîyanê sedemanê vîndîbîyayîşê ziwanî de sey sedemêkê bingeyênî hesabnenê. Coka ez wazena nê suhbetî de hetê edebîyatî ra lehçeyanê kurdkî bineyke muqayese bikerî û bitaybetî bala xo bidî rewşa kirdkî ser.

Eserê viraşteyî (fiction; kurgusal) ke ziwan tede bi şeklêko estetîk yeno şuxulnayîş ra vanê “edebîyat”. Çekuya “edebîyat”î manaya weşîkîye, nazîkîye û terbiye de “edeb”ê erebkî ra virazîyaya. Yanî yena manaya weşîk, nazîk û terbiyekerdîşê ziwan û vatişî.

Qismêkê soranan û kurmancanê ma, nê serranê peyênan de bi hîsanê neteweperwerîye herinda “edebîyat”î de çekuya “wêje” viraşta la dîyar nîyo ke çiqas cayê “edebîyat”î gêna.

Edebîyat, verê verkan weşîk, nazîk û terbiyekerdîşê ziwanî û vatişî yo. Dima, çîyo tewr muşexes, çî vatişkî çî nuşteki, çîyo ke eserêkê nuşteki eseranê bînan ra cîya keno û mîyanê kategorîya “edebîyat”î de hesabneno, viraştebîyayîşê (kurgusal) eserî yo. Yanî seba ke ma yew eserî ra vajin no eserêko edebî yo, verê verkan ganî ziwan tede bi hawayêko weşîk, nazîk û terbiyekerde (estetîk) bêro şuxulnayîş, usul û uslubê vatişê çîyan zî eynî şekl, ganî weşîk, nazîk û terbiyekerde (estetîk) bo. Meselaya ke qisey bena zî ganî rasterast neqlkerdîşê bîyanan nêbo, seke bi tirkî vanê, ganî eser “kurgusal” bo, yanî mesela bêro pêardîş.

Edebîyat xo mîyan de sey “edebîyatê fekkî” û “edebîyatê nuşteki” beno di qismî.

* No metn qiseykerdîşêk o, çarçewaya “Rojanê Têveronayîşê Edebîyatî” ke DSM (Dirabakır Sanat Merkezî) orga-nîze kerd de roja 27 gulane 2013 de pêşkêş bîyo. Seba muhîmîya babete ma sey nuşteyî tiya pêşkêş kenê.

Edebîyatê fekkî, hîna zaf eseranê vatişkî yê folklorîkan ra yeno meydan û anonîm o. La edebîyatê nuşteki, viraştîşê xo de bi nuştîş ameyo meydan û ferdî (bireysel) yo. Yanî, edebîyatê nuşteki tesewur û fealîyetêko kesane yo. Edebîyatê nuşteki eynî wext de ziwani ser o yew xebat a. Xebata hîrakerdişê kapasîteya ziwani, nermek û fonksiyonel kerdişê ziwani ya.

Edebîyatê nuşteki zî xo miyan de beno di qismî. Yew “edebîyato klasîk”, o bin zî “edebîyato modern” o. Edebîyat de termê “klasîk”î, seba eseranê ke çarçewaya edetanê belikerdeyan de ameyê xuluqnayîş yan zî eserê ke ê bi xo biyê edet ra yeno vatiş. Termê “modern”î zî seba eseranê ke “edetan ra teber” yan zî “vera edetan de” ameyê xuluqnayîş ra yeno vatiş.

Şert nîyo ke yew eserê edebî de îlahîm behsê neteweyetî bêro kerdiş. Bi hawayêko estetik şuxulnayîşê ziwani, yew ziwani de xuluqnayîşê eserêko hunerî xora eynî wext de fealîyetêko neteweyî yo. Coka edebîyatê klasîk yê miletêk zî parçeyêkê netewe yo la hîna zaf edebîyatê modern neteweyî (nasyonal) yo. Yanî edebîyato modern eynî wext de miletî bingeyêkê neteweyî ser o newe ra awan keno; teqrîben goreyê manaya “modernîzm”î tim wazeno miletî newe ra organîze bikero, xizmetê virazîyayîşê nasnameyê milî yê miletî keno.

Edebîyat, verê verkan prestîjê ziwani berz keno, bi hawayêko tebîi ziwani serdest keno. Edebîyatê ziwani çiqas xurt bo, çiqas averşîyaye bo qîymetê ê ziwani zî hende zêde yo. Sey nimûneyî, prestîjê fariskî bingeyê xo edebîyat ra gêno. Mesela, Şahnameyê Firdewsî (940-1020) ke 60 hezarî beytan ra yeno meydan, ancî eserê Sadîyê Şîrazî (1193-1292) û yê Hafîzê Şîrazî (seserra 14.) kerd ke fariskî binê tesîrê erebki ra vejîyo û newe ra bibo wayîrê prestîjî. Eslê xo de bi sayeyê edebîyatî qiseykerdoxê fariskî hende bi fariskî îftîxar kenê. Miletanê binan ra gelek edîban sirf seba ke şîra fariskî nêzdî ra bişinasnê, seba ke edebîyatê fariskî bi ziwani orjînal biwanê fariskî musayê.

Heto bin ra edebîyat komelî perwerde keno, miyanê komelî de hafîza û zanayîşêko kolektîf ano meydan. Edebîyat keno ke milet, yanî qiseykerdoxê ê ziwani bala xo bidê xo ser, xo bişinasnê, tarîxê xo bişinasnê, nasnameyê xo yê milî muşexes bikerê û eslê xo wa girêdaye bimanê. Edebîyat rasterast zanist nîyo labelê rayîr nawaneno ke merdim senî biewnîyo cuye ra, yanî perspektîfê ewnîyayîşê cuye dano merdimî. Na nuqta de felsefe û dîn zî eynî çîyan de eleqedar benê. Mesela, felsefe persena ke însan çî yo, îrade çî yo. Û dîn zî cewabê nê persan dano; emr û qedexeyan rêz keno. La edebîyat hîna zaf keno ke merdim ferqê xo de bo, ferqê cuye de bo, çîyan hîs bikero, bivîno, biceribno. Heto bin ra felsefe û dîn eşkenê neteweyî nêbê la seba ke edebîyat zemînê ziwani ser o awan beno coka edebîyat fealîyetêko neteweyî yo. Yanî edebîyat, gama ke ziwani û vatişî esetîfîze keno, eynî wext de cuya şexsî, cuya komaleyatî û hawayê fikirîyayîşê însanî vurneno, edebîyat komelê xo medenî keno.

Bi no qayde badê ke ma wina behsê edebîyatî kerd, na rey ma bala xo bidin edebîyatê kirdkî ser. Edebîyatê kirdkî, mîyanê edebîyatê kurdan de, yanî kîştê edebîyatê kurmanckî, sorankî, hewramkî û lurkî de yew gilê edebîyatê kurdkî yo. Nika ke ma ewnîyenê eseranê edebî yê kirdkî ra, nasnameyê neteweyî yê edebîyatê kirdkî bi xo na yewe ma ra vano. Edebîyatê kurdan xo kurd hesabneno, xo sey yew qolê eslî yê kurdan nîşan dano.

Mi gore edebîyatê klasîk yê kirdkî çin o. Herçiqas mewlidan de ziwan bi hawayêo esetefîk bêro şuxulnayene û binezm binusîyê zî ancî ma nêşkenê înan mîyanê kategoriya “edebîyat”î de bihesibnin. Mi gore, mewlidî hetê pêardîşî ra edebîyat nîyê, tena hetê şuxulnayîşê ziwani ra merdim eşkeno vajo ke ziwan tede bi şeklêko edebî ameyo şuxulnayîş. Eke wina bo, zafê kesan gama ke vîrardîşê xo nuştê, înan zî ziwan bi şeklêko edebî şuxulnayo, qey ma înan ra zî nêvanê edebîyat? Çunke edebîyat gerekê pêardîş bo. Axir, eke ma mewlidan mîyanê edebîyatî ra vejî, sey edebîyatê klasîkî, edebîyatê kirdkî çin o.

Eserê edebîyatê modernî yê kirdkî ke hetanî nika sey kitab weşaniyayê, ê ke mi tespît kerdê, 16 kitabê şîiran, 15 kitabê hikayan û 6 hebî zî roman ê. Tabî qismêkê nê şîiran û tayê romanê kirdkî hetê krîteranê edebî ra problemin ê. Mesela, nê şeş roman ra qismêko muhîm serebutê şexsî yê, qismêk zî popturîyê meseleyanê rastînan ê. Mi gore qismêk şîiranê kirdkî de zî problemê cidî yê şuxulnayîşê ziwani estê la bitaybetî roman ra de problemo tewr gird hetê viraştîşî ra esto. Bi îfadeyêko hîna zelal, merdim eşkeno vajo ke romanê kirdkî *kurgusal* nîyê.

Seba ke edebîyatê kirdkî hema newe yeno meydan, heto bîn ra, na merhele de seba ke “ciwîyayîşê kirdkî” problemo tewr sereke yo, coka eserê edebî yê kirdkî hetê krîteranê edebî ra krîtîk nêbîyê, yanî kamcîn eser çiqas “edebî” yo, kamcîn çiqas qels o, no derheq de yew krîtîk nêbîyo. Esas hetê rexneyê edebî ra mîyanê heme kurdan de, yanî lehçeya kurmanckî û sorankî de zî yew kemaneyo cidî esto. Coka ma meselaya kalîteyî hetêk de verdin û hetê edebîyatê nuşteki ra lehçeyanê kurdkî muqayese bikin.

Edebîyatê kirdkî zaf zêde ra ereykewte yo. Hema newe yeno meydan, hema newe ma eşkenê vajin ke “edebîyatê kirdkî” esto. Mesela, eke merdim edebîyatê nuşteki yê kirdkî edebîyatê nuşteki yê kurmanckî û sorankî reyde bido têver, ferqêko zaf xorîn aseno.

Lehçeyanê kurdkî de edebîyato kilasîk tewr verî bi hewramkî û lurkî ameyo meydan û seserra heştine ra dest pêkeno. Yanî tîya ra hezar û di sey serrî verê cû bi hewramkî û lurkî edebîyat virazîyayo, şîirî ameyê vatiş. Zafê nê edebîyatî *goraniyê* dîne yarsenîye yê. Goreyê “Kürt Şiiri Antolojisi” ke Selîm Temoyî amade kerdo, Behlulê Mahî, Babe Raxê Hemzanî, Babe Xatemê Loristanî, Babe Serhengê Dewdanî, Babe Gerçekê Hewramî û heta bi Babe Tahîrê Uryan (935-1010), destpêkê edebîyatê kilasîkî yê kurdan ê.

Tarîxzanê edebîyatê kurdan edebîyatê kilasîkî yê kurmanckî Elî Herîrî (1009-1077) ra danê destpêkerdiş. Elî Herîrî yew şîra xo de vano "Çavê li rojê bine kom / Camê mey anî ji bo m' / Emir kir, lazim vexwom / Mestî ji min jarî dikin". Yanî tîya ra hezar serrî verê cû lehçeya kurmanckî bi edebîyatî aşna bîya; weşik, nazik û terbîye bîya. Letafet û zerafetê ke na şîra Herîrî de yê, hetê krîteranê edebî ra tu şîrêka başe yê miletanê bînan ra kemêr nîyê.

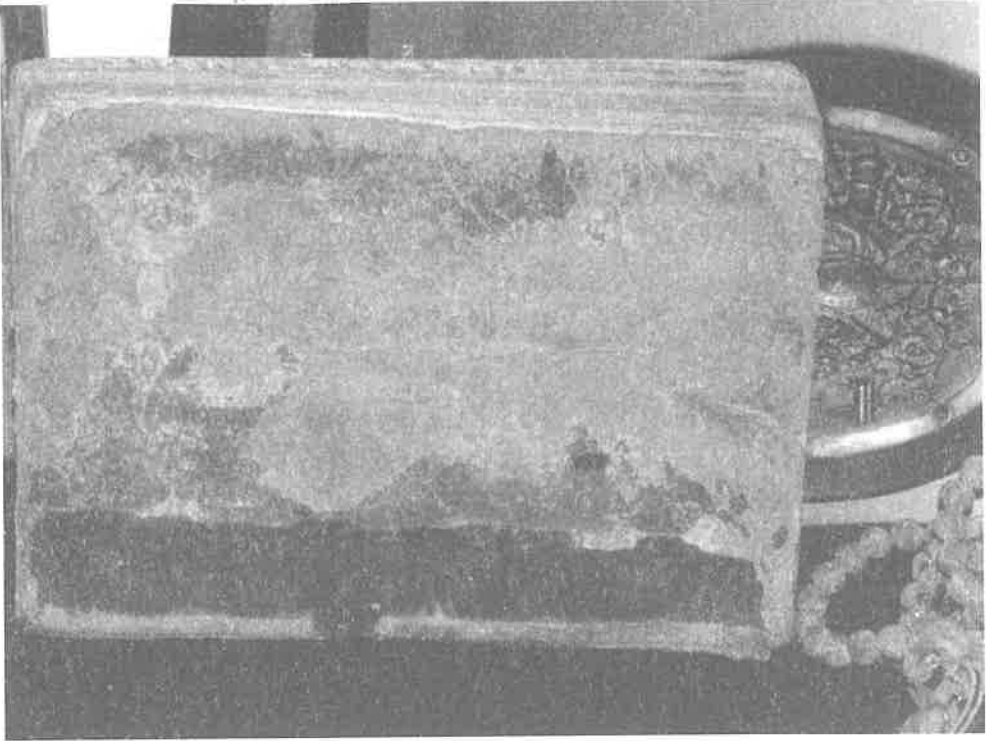
Hetê fikrê neteweperwerîya kurdî ra zî edebîyatê kurmanckî rewna ra xo hesî-yayo. Mesela, Melayê Cizîrî (1566-1640) şairê namdar yê farisan Şîrazî rê meydan wazeno û vano "Ger lu'lu'e mensûrî ji nazmê tu dixwazî / Wer şî'rê Melê bîn, te bi Şî-razî çî hacet?" Tîya de, neke tena Cizîrî Şîrazî reyde reqabet keno, eynî wext de lehçeya kurmanckî fariskî reyde reqabet kena. Ancî Ehmedê Xanî (1651-1707), gama ke behsê sedemê nuştîşê şaheserê xo "Mem û Zîne" keno vano, "Da xelk nebêjîtin ekrad / Bêmarîfet in, bêesl û binyad / Enwaê millet xwedankitêb in / Kurmanc tenê di bêhesêb in". Xanî, veng ro kurdan keno û vano "Ger dê hebûya me ittîfaqek / Vêk ra bikira me înciyadek / Tekmîlê dikir me dîn û dewlet / Teshîlê dikir me îlm û hîkme". Yanî tîya ra qasê 350 serrî verê cû kurdîya kurmanckî de binezm, bi zîwanê şîre, bi zîwanêko estetîk nê fikrê milî pêameyê û mîyanê kurdan ra vila bîyê.

Mîyanê lehçeyanê kurdî de hetê edebîyatî ra dîyalekta tewr dewlemende kurmanckî ya. Hezar serrî ra ver dest pêkerdo hetanî ewro bi seyan şairê xurtî, edîbê namdarî yê kurmanckî vejîyayê. Dengbêjan û qesîdebêjan şairanê kurmanckî ra feyz girewto, şîrê înan mîyanê şarî de vatê. Şîrê Eeqîyê Teyran (1590-1660) çar sey serrî ra vêşêr o ke mîyanê kurdan de vajîyenê. Meselaya "Zembîlroşî" ke vanê dewrê Merwanîyan (959-1085) de Farqîn de qewimîyaya, hezar serran ra nat mîyanê şarî de hem bi hawayê qiseykerdişî hem zî sey muzîkî erbaneyî reyde ameya vatiş.

Şîra kurmanckî de Cîgerxwîn (1903-1984) ruhê neteweperwerîya kurdî yo. Mesela, şîra "Kîne em?" de hem ruhê milî yê kurdan muşexes keno hem zî nê ruhî fî-neno hereket. Şivan Perwerî zafê şîrê Cîgerxwînî kerdê muzîk û mîyanê şarî ra vila kerdî, dekerdî fekê kurdan.

Edebîyatê kilasîk yê sorankî zî Nalî (1798 - 1878) ra dest pêkeno. Badê ke Babanzadeyan ra Îbrahîm Paşayî şaristanê Silêmanîye awan kerd (1783) û medreseya Silêmanîye de bi sorankî perwerdeyî dest pêkerd, êdî sorankî bîye zîwanê mîrektîya Babanî, edebîyatê sorankî wina dest pêkerd. Nalî na medrese de wend û dima bi şairêko namdar.

Edebîyatê sorankî de Hecî Qadirê Koyî (1815 - 1897) zî sey Xanî, sey Cîgerxwînî, neteweperwerêko muhîm o. Yew şîra xo de vano "Kurdî axir billê, çî ye eybî? / Her kelamî heq e, nîye eybî / Ya legel farisî çî ferqî heye? / Bo çî ew rast e, bo çî em kemî ye?" Ancî Pîremêrd (1867-1950) zî şairêko neteweyî yo zaf muhîm o. Şîra xo ya Newroze de vano "Em rojî sallî taze ye, Newroz e, hatewe / Cejnêkî konî kurd e, bexoşî û behatewe". Marşa neteweyî ya kurdan "Ey Reqîb" zî bi lehçeya sorankî nu-



sîyaya.

Hetê edebîyatî ra mîyanê kurmanckî û kirdkî de hezar serrî wext esto. Yanî ruhê neteweyatîya kurdan verên a lehçeya kurmanckî de şekl girewto. Kurmanckî ra dima sorankî de zî hîsê neteweyî yê kurdan rewna ra muşexes biyê.

Hetî edebîyatê klasîkî ra gama ke ma kirdkî û lehçeyanê bînan yê kurdan muqayese bikin, kirdkî nêasena, çin a. Kirdkî de tu çîyêk çin o. Mi va ke mewlidî edebîyatî nîyê la eke ma zor bidin sînorê edebî û mewlidan mîyanê edebîyatî de bihesibnin û ma nusîyayîşê mewlidanê kirdkî û kurmanckî muqayese bikin zî ancî ferqêko cidî esto. Mesela, mîyanê nuştoxê *Mewlidê Kurmancî* Mela Husênê Bateyî (1417-1491) û nuştoxê *Mewlidê Kirdî* Ehmedê Xasî (1867-1951) de 450 serrî wext esto. Yanî badê ke 450 serrî *Mewlidê Kurmancî* mîyanê kurdan ra vila bîyo, cayê xo girewto, hema bi kirdkî yew mewlid nusîyayo. No ferqêko zaf cidî yo.

Ma hetê edebîyatê nesrî ra, yanî hetê hîkaye û romanî ra bala xo bidin edebîyatê lehçeyanê kurdî ser, ancî mîyanê kirdkî û kurmanckî de şeşî-hewtay serrî ferq esto. Eke ma "Mem û Zîn" a Mela Mehmûdê Bayezîdî (1797-1867) ke 1856 de nusîyaya sey destpêkê hîkayeya kurmanckî nêhesibnin, ma hîkayeya Fuad Temoyî "Şewêş" ke 1913 de *Rojî Kurd* de weşanîyaya û hîkayeya Malmîsanîjî "Engîştê Kejê" ke 1980 de *Tîrêj* de weşanîyaya esas bigîrin, mîyan de nêzdîyê 70 serrî wext esto.

Hetê romanî ra zî mîyanê kirdkî û lehçeya kurmanckî û sorankî de gelek mesafe esto. Mesela, romanê tewr verên yê kurdan romanê Erebe Şemoyî "Şivanê Kur-

manca" 1935 de weşanîyayo. Ancî romanê Rehîmê Qazî "Pêşmerge" ke mi gore hetê edebîyatê neteweyî yê kurdan ra şaheserêk o, 1958 de nusîyayo. Romanê Îbrahîm Ehmedî (1914-2000) "Janî Gel" 1972 de weşanîyayo. Labelê romanê yewin yê kirdkî "Kilama Pepûgî" serra 2000î de weşanîya. Seke mi cor de va, ma meseleya kalîteyê edebîyatî bidin yew kişte, mîyanê weşênayîşê romanê kurmanckî û kirdkî de 65 serrî wext esto. Hetê çendînîye ra zî ferq zaf o. Lehçeya kurmanckî de ewro bi seyan romanî estê. La kirdkî de tena şeş hebî estê, ê zî hetê krîteranê romanî ra problemin ê.

Hetê kovar û rojnameyan ra zî ferqêko zaf cidî mîyanê lehçeyanê kurdî de esto. Rojnameyê kurdan o tewr verên *Kurdistan* ke bi lehçeya kurmanckî yo, hûmara verêne 22 nîsane 1898 de weşanîya. Husên Huznî Mikriyanî bi sorankî rojnameyê *Zarî Kirmancî* 1926 de Rewandiz de weşana. Ancî rojnameyê *Riya Teze* 1930 ra nat hema zî weşanîyeno. La rojnameyê safî bi kirdkî *Newepel* 15 adare 2011 de dest bi weşane kerd. Mîyan de 113 serrî wext esto.

Kovara *Hawarî* ke averşîyayîşê edebîyatê kurmanckî de cayêko zaf muhîm gêna, hûmara verêne 15 gulane 1932 de weşanîyaya. Ancî kovara *Gelawêjî* ke edebîyatê sorankî de cayêko zaf muhîm gêna zî 1939 de dest bi weşanî kerd. La kovara safî kirdkî *Vateyî* 1997 de weşanîya. Mîyan de 65 serrî wext esto.

Ancî seba ke edebîyatê kurmanckî tîya ra hezar serrî verê cû ra dest pêkerd, serrerê Kurdîstanî de bi seyan medreseyan de perwerde hertim kurmanckî bi.

Eke merdim biperso vajo, gelo çî semed re kirdkî nuştîş de hende erey kewta? Helbet yew sedemê xo, yew îzehê xo esto. Ez vana gelêk sedemê muhîmî yê tarîxî û sosyâlî estê, tayê texmînan ser o merdim eşkeno hetanî derceyêk na rewşe îzeh bikero. Labelê seba ke mewzûya ma nika na mesela nîya coka ez vîyarena.

Axir ma kancîn hetî ra bala xo bidin edebîyatê lehçeyanê kurdî ser, kirdkî her hetan ra erey kewta. Ewro sedemo ke Başûr de sorankî ra vanê "kurdî" belkî hîna zaf uca de resmîbîyayîşê sorankî yo la edebîyat zî faktorêko zaf muhîm o. Eke medreseya Silêmanîye çin bîyêne, eke na medresa ra şaîrê klasîkî yê sey Nalî, Şêx Riza Talebanî (1832-1910), Mewlewî (1806-1882) (hem bi sorankî hem bi hewramkî nuştî), Hecî Qadirê Koyî, Pûremêrd ûsn çin bîyêne, zaf zehmet bi ke ewro Başûr de sorankî bibîyêne zîwanê resmî.

Sedemo ke Bakur de kurmanckî ra vanê "kurdî" de faktoro tewr muhîm averşîyayîşê edebîyatê kurmanckî yo; serdestî ya ke xorînîya tarîxî ra, hezar serran verê cû ra yena, a ya.

Seke aseno, serdestbîyayîşê zîwanêk yan zî lehçeyêk de edebîyat zî qasê îqtîdarî faktorêko bingeyên o, heta merdim eşkeno vajo ke edebîyat îqtîdarî ra hîna bitesîr o. Coka millet yan zî grûbê ke îqtîdar ra bêpar ê, û zîwanê înan wayîrê tu statuyêk nîyo, eşkenê zîwanê xo bi edebîyatî zinde bikerê, bikerê wayîrê prestîjî. Çunke edebîyat keno ke zîwan sîrayetê hîsan û ruhê qiseykerdoxanê xo bikero. Edebîyat keno ke qiseykerdoxê zîwanêk bi zîwanê xo îffixar bikerê, vera zîwan yan zî lehçeyanê bînan

de zîwanê xo ra nêşermayê. Edebîyat dînamîzmêko tebîî yo, hertim wayîrê ê potansîyeli yo ke zîwanê xo rê yew statu peyda bikero, zîwanê xo bikero wayîrê şexsiyeti. Ancî edebîyatî reyde zîwan mayende beno, xo vîndîbîyayîş ra xelisneno. Mesela, destpêkê seserra vîstine de newe ra zîndebîyayîşê zîwanê îbrankî de metnê edebî yê îbrankî yê ke çend hezarî serrî verê cû ra mendê, ma vajîm Tewrat û ê metnê bînî yê îbrankî faktorê sereke yê. Elyezer ben Yehudayî bingeyê nê metnanê verênan ser o îbrankî aver berde, 1948 de ke dewleta Îsraîlî ronîya, îbrankî sey zîwanê resmî ameye qebulkerdiş. Eke metnê klasîkî yê îbrankî çin bîyêne, eke Elyezer ben Yehudayî bingeyê ê metnan ser o lîteraturêko modern nêardêne meydan, îbrankî vîndî bibî şibî.

Eke ma nê hetî ra bala xo bidin kirdkî ser, eke çend şairê heqîqî yê klaskî kirdkî de bibîyêne, ez vana îhtîmalêko pîl do ewro halê kirdkî zaf aver bîyêne. Labelê ancî zî nê serranê peyênan de, edebîyatê kirdkî gamê zaf muhîmî eştî. Nika kirdkî de daçewres kitabê edebî estê. Yanî qaso ke wendoxêkê meraqdarî yê edebîyatî mird bikerê, êdî eserê edebî kirdkî de estê.

Seke mi verê cu zî va, nasnameyê neteweyî yê eseranê edebîyatê kirdkî kurdîti ya. Edebîyatê kirdkî, eynî sey edebîyatê lehçeyanê bînan zemînî neteweyatîya kurdî ser o xo ardo wucûd û nasnameyê milî yê kirdan zî zemînê nê edebîyatî ser o aver şino.

Kirdkî nika bi edebîyatî wazena prestîjê xo berz bikero, hem mîyanê nasnameya milî ya kurdan de cayê xo muşexes bikero hem zî vera asîmilasyonê neteweya serdeste de xo ver bido. Şerê ciwîyayîşî de nika faktoro tewr muşexes ke vera vîndîbîyayîşê kirdkî de sey çeka xoverdayîşî aseno, edebîyatê kirdkî yo. Ma edebîyatê kirdkî çiqas aver biberin, ma çiqas edebîyatêko kalîteyên bîyarin meydan, no edebîyat çiqas mîyanê şarî ra vila bibo, prestîjê kirdkî hende berz beno.

Na nuqta ra, yanî goreyê dînamîzmê ewroyî yê edebîyatî ra gama ke ma ewnîyenê lehçeyanê kurdî ra, mi gore, edebîyato tewr averşîyaye lehçeya kurmanckî de yo. Rêza diyine de sorankî yena. Ez vana, êdî rêza hîrêyine de zî kirdkî yena. Eke hewramkî û lurrkî de dînamîzmêkê edebî estbo zî ez tam xebardar nîya, la ez texmîn kena ke çin o. Grûbê ke nê demî de edebîyatê înan dînamîk û aktuel nêbo, ez bawer nîya ke dîyalekta înan bieşko xo vera vîndîbîyayîşî de bisevekno. Xulasa ciwînayîş û aktuelkerdişê zîwanêk de edebîyat faktorêko zaf muhîm o.

| Hacer PETEKKAYA |

...

Ez, ez nîyane ke!
 Ez, ez bîyayê de
 Yanî bibermayê, nêhuyayê
 Hiş bîyayê, qisey nêkerdayê
 Nêciwîyayê...

Ez, ez nîyane
 Ez, ti yane
 A yane
 O yane...
 La ez nîyane

Ji ya huyena
 A ya qisey kena
 O ya ciwîyeno

Ez çinî yane
 Xo mîyan de vini bîyane
 Ez, tena şima mendane...

...

Ey sehr!
 Meye mi ser
 Ez zaf rincan ane
 -Jaqet nêmendo mi de
 Pîr bîyane vîst û şez de

Şewê!
 Mi ra dûrî şo...
 Ji tarî der a
 Labelê hêvîya to esta
 Rojê to do akewo
 Ê mi şîyo awan
 Hêvîya mi tarîtiye de vini bîyane
 Ez bê roj mendane

Ey merg!
 Xelisîyayîşê mi ti yî
 Bê, destê mi de topîşe
 Hendik mi nêcenayo kêberê to
 Bê, ti meyman be mi rê...

ŞEWLA

| Murad CANŞAD |

Çi wext ke seyara verê xo çarnayêne bi rayîrê hepisxaneyî û verê hepisxaneyî ra vîyartêne, timûtim eynî çî ameyêne verê çimanê mi: Peyê ê dêsanê berzanê derga-derganê serdinan de merdimê zerrîgermî... Merdimê erdişinî, merdimê şorişgêrî... Grevê vêşenîye; qamê dergê barîyî, gepê pirogînayeyî, çimê çalikinî... Mi peyê ê dêsan de xortê tezeyî mîyanê ê merdîman de vînayêne. Zerrîya mî pitpitayêne. Hetêk ra coş û heyecan, hetêk ra ters û xof...

Seyara bi cîl-vîlîya zereyî kewtêne bi rayîr. Vengî sey gindêlika verê lepanê pi-sînge alozîyayêne yewbînî ro. Yê tayênan kîknayîş, yê tayênan huyayîş, yê tayênan pist-piste... Tewir bi tewir vengî dest ra zere de bîyêne zim-zime. Çi wext ke çend dingî pey de mendî û seyara bîye nêzdiyê hepisxaneyî, zere bîyêne xayîs. Kesî fek anêkêrdêne. Heme kes pozxin, heme kes bêveng... Her kesî zerrîya xo de, xeyalê xo de qîsey kerdêne. Qame, sere û govde zereyê seyara de bî la aqil û fikir perrabî şîbî cayêko bîn. Aqil û fikir leyê kesêkê bînî de bî. Rîyê pêrunê, çimê pêrunê sey yewbînîyan bîyî; xemnak û kedernak... To vatêne qey zereyê seyara de nîyê, xerîbî û xurbetîye de yê.

Seyara ke dingê hepisxaneyî de vinderte, hema-hema zere bîyêne veng. Pêro ci ra ameyêne war. Zêderî cinîyî bîyî. Cinîyê kokimî, veyvekê neweyî, kêneyê azebî... Her yewe dest de tewreyêk, çanteyêk... Seke dayîkêk mîyanê sûka qelebelixê de destê domanê xo de gêna, wina kîpa-kîp pêgirewtêne û pozxin-pozxin ver bi dêsanê serdinan şîyêne. Bîyêne xirr-xirra seyara, çimê mi pey ra înan dima mendêne.

Roja ke ez destî kelemçekerde bi çendayê polîsan wa keyberê teberî yê dêsanê berzanê derga-derganê serdinan ro kewta bi zere, zerrîya mi hîna zaf pitpitayêne. Coş û heyecan hîna zaf bî, ters û xof hîna zaf...

Verê, peyê nê dêsan ra tayê çîyî vejîyayêne ameyêne verê çimanê mi.

Nika, peyê nê dêsan de heme çî verê çimanê mi de bî.

Verê, merdimê pilê erdişinî ameyêne verê çimanê mi; nika, xortê sey mi, camêrdê da-hîris serreyî, extîyarê porsipîyê rîsipîyî verê çimanê mi de bîyî. Heme rîterde, hema-hema pêro zimbêlinî, kince hemeyan utîkerde...

Kinc û kisvet sey yewbînî, qîseykerdiş sey yewbînî, ronîştîş û werîştîş sey yewbînî, gêrayîş û ewnîyayîş sey yewbînî...

Verê, peyê dêsan ra domanêk qet nêvejîyayêne nêameyêne verê çimanê mi. Nika, peyê dêsan de domanêka çar-pancserriye verê çimanê mi de ya.

Ya, peyê nê dêsanê berzanê derga-derganê serdinan de domanêka çar-pancserriye. Leşa kilmeka nazike, rîyo masumo pak, çimê belekî, poro sîyayo qotkerde, biskê çiqirînî, lewê tenikî, pîrnika bariye, destê qijkekê nazenîni... Û Şewlaya domaneke...

Hem maya xo hem zî pîyê xo, her di, hepîsxane de bîyî.

Serra verêne qefleyêkê polîsan eşto bi keyeyê înan ser, mêrde û cinî berdê qerqol. Îşkenceyê çend rojan dima her di zî tewqîf kerdê. Maye û pî zere de, Şewlaya domaneke teber de. Çend rojan keyeyê nasan û dostan de manena. Dima, gênê anê hepîsxane, leyê maye û pîyî.

Hepîsxaneyo ke ma tede bîyî, cayê mehkumanê sîyasîyan bî. Tewir bi tewir partîyan û organîzasyonan ra hewt sey merdiman ra zêde tede estbîyî. Şorişgêrê Kurdîstanî, şorişgêrê Tirkîya... Da-vîst qawuşê xo estbîyî. Di-hîrê qawuşî yê cinîyan bîyî. Qisimê camêrdan û cinîyan yewbînan ra cîya bî.

Hepîsxane de grûba tewr qelebelixê yê ma bîye. Ma şorişgêrê Kurdîstanî hîrê sey merdim ra zêde bîyî. Heme qawuşê ma tékîşte de bîyî. Qawuşanê ma de tena embazê ma mendêne. Mîyanê ma de yewbîna partîyan û organîzasyonan ra kes çin bî. Ma xo bi xo bîyî.

Şorişgêranê Tirkîya ra êyê ke grûba xo qelebelix a, ê zî sey ma ca bîbî. Xo bi xo bîyî. Êyê ke qelebelix nîyê û hergu yew hîrê-çar merdimê xo estê, ê pêro-pîya yew qawuşe de ca bîbî.

Ma arê viraştî, nîk şanabî ver! Kemera arêyê ma çerixîyayêne!

Yê ma, her roja ma plankerde bîye. Saete û deqaya her çîyî hurdî-hurdî bellî bîye. Her çî saete û deqaya xo de ameyêne kerdene. Ne gamêk rew ne gamêk erey. Saet û deqaya hişyarbîyayîşî bellî ya, saet û deqaya sporî bellî ya, saet û deqaya werdî, çaye, derse, rojnameyî, kayî, televîzyonî, rakewtişî... bellî ya.

Yê ma, ferqê kesî kesî ra çin bî. Her kes "yew" bî, her kes "eynî" bî. Kes bi çimê xortîye nêewnîyayêne kesê xortekî ra. Kes bi çimê kokimîye nêewnîyayêne kesê kokimî ra. Nezerê ma de ferqê xortekî û kokimî çin bî. Ferq mabênfişnayîş "cîyakarîye" bîye. Coka ferqê Şewla zî kesî ser ra çin bî. A zî sey hemeyan "yew" û "eynî" bîye.

Yê ma, heme kes "heval" bî. "Heval" ra teber sewbîna wesfêkê çewî çin bî. "Bira" çin bî, "biraza" çin bî, "xal", "mam", "kek" çin bî. Kesî silta-silt nameyê kesî nêvatêne. "Heval" ardêne ver, wina name dekernayêne. "Heval Nûrî", "Heval Cemal", "Heval Harun"... Yan zî "Hevalê Nûrî", "Hevalê Cemal", "Hevalê Harun"... Nameyê Şewla zî wina ameyêne dekernayêne: "Heval Şewla" yan zî "Hevala Şewla". Şewla zî caran nameyê kesî bê "heval" nêdekernayêne. Ne pîyê xo rê "bawo" vatêne ne maya xo rê "dayê". Nameyê her diyan bi "heval" girewtêne fekê xo: "Heval Hemîd", "Heval Cemîla". Fekê înan ra zî "kênaya mi", "cîgera mi", "biaqila mi" nêvejîyayêne. Sey hemeyan înan zî "Heval Şewla" vatêne.

Munasebetê Şewla û maye û pîyî munasebetê keye û kulfetî nêbî. Ne Şewla kê-naya Hemîd û Cemîla bîye ne zî Cemîla û Hemîd maye û pîyê aye bîyî. Ê heme hîrê zî mîlîtan bîyî, endamê partîyêka şorişgêre bîyî! Şorişgêriye de munasebeto tewr fîraz munasebetê "hevalîye" bî! Her kes "heval" bî, her kes goreyê prensîbanê "hevalîye" ronîştene û werîştene. Camêrbîyayîş, cinîbîyayîş, xort, doman, kokimbîyayîş muhîm nêbî. "Hevalbîyayîş" muhîm bî. Kes "hevalbîyayîş" ra teber wayîrê sewbîna xususîyetî nêbî. Xora kesî zî "hevalbîyayîş" ra teber sewbîna xususîyetê kesî nêardêne verê çîman.

Yê ma, her çîyê ma "kollektîf" bî. Ma *kollektîf ciwîyayêne*. Qet çîyêkê ma yo xususî çin bî. Tena kincê serê ma, tayê çîyê ma yo hurdî-murdî... Mavajê, yê her kesî firçeyê didanan estbî la macunê xo çin bî. Macun "kollektîf" bî. "Komuncî"yo ke heme tef-talê zereyê qawuşe ra mesul bî, tubêka macunê didanan kîştâ lawaboyî de ca kerdêne, heme kesî a tube ra macun kar ardêne. Mîyanê rojêk-di rojan de a qedîyayêne, "komuncî" yewna tube ca kerdêne. Mavajê, yê her kesî cîletê xo estbî la firçeyê xo çin bî. Kîştâ lawaboyî de leyê tuba macunî de yew firçe estbî, her kesî wextê rî-terdîşî de o firçe gurênayêne.

Anegoreyê zagonê ma, çîyo xususî ezbedîye bî, xoperestîye bî. Her di zî çîmeyê cîya-cîya bêyomîye bîyî. Cayo ke tede çîyo xususî esto, uca de şorişgêrî-morişgêriye nêmanena! Çîyo xususî "cîyakarîye" ya, dişmenê "kollektîvîzm" û "hevalîye" yo.

Sey ma, yê Şewla zî qet tebayê xo yo xususî çin bî. Çend parçeyî kincê xo est-bîyî. Rengin-mengin nêbîyî. Hema-hema sey kincanê ma permilîyaye û yewreng bî. Qet tîtikê xo çin bîyî. Veyveka xo ya xermilîyayîye çin bîye. Hîrê sey ra zêdeyêr "heval"ê xo estbî la qet embazê xo çin bîyî. Aye qet kayê domanan nêzanayêne. Ne mertalî ne kayvateyî... Qet televîzyon zî temaşe nêkerdêne. Saete û deqaya tel-evîzyonî bellî bîye. Tena wextê xeberan de yan zî wextê bernameyanê munaqeşeyan de abîyêne.

Şewla qet sanikî-manikî nêzanayêne. Ci ra xebera xo çin bîye. Çendayê sloganî zanayêne. Derheqê heyat û dinya de çîyo ke aye zanayêne: Na dinya de di çîyî est-bîyî; hevalî û dişmenî. Dişmenî gonîwer bîyî, zordar bîyî, nêheq bîyî, qefçil bîyî... Hevalî dilawer bîyî, cesur bîyî, delal bîyî... Hevalan hemverê dişmenan de ceng kerdêne. Ê şehîd bîyêne, dişmenî kişîyayêne.

Şewla edet û toreyê ma rind alim girewtbî! Xuya ma perrabî aye ser. Bi "ziwan"ê ma wa qisey kerdêne. Ma gardîyanan û îdarekaranê hepisxaneyî rê "düşman" vatêne, aye zî "düşman" vatêne. Ma, xo ra teber endamanê partîyan û şorişgêranê Kurdîstanî rê "tirşikçî" vatêne, aye zî "tirşikçî" vatêne... Hepisxane de nameyê winasîyî zaf bîyî: "Çepê tirkan", "sosyal şovenistler", "sol satanistler" ûsn. Ma hevalanê xo yê cinîyan rê "bayan arkadaşlar" vatêne, aye zî wina vatêne. Qisimê cinîyan de nameyê ma "erkek arkadaşlar" bî; aye zî vatêne "erkek arkadaşlar".

Ma şewdir bi şewdir rew ra hişyar bîyêne, eşofmanî dayêne xo ra, heyate de qorr bi qorr rêz bîyêne. Peyêna peyêna sermîyanê qawuşe ameyêne, hetê verî de bîyêne

rep-rast û tekmiîl girewtêne. Ge-gane Şewla zî ma reyde hişyar bîyêne, rêza hetê verî de ca girewtêne. Sermîyanî pêta-pêt û berza-berz dest bi tekmiîl kerdêne:

“Raweste!”

Sey hemeyan linga xo ya raste ca de girewtêne, desto rast kîştâ xo de kerdêne nuncike, paqa çepe hebê aver û kîştoser dayêne, harmeyo çep enîşk ra piştîya xo de çengalkî girewtêne.

“Amade be!”

Paqa çepe peyser antêne, harmeyo çengalkerde kîştâ xo de serbest verdayêne, sey darê hope cayê xo de tîk vindertêne.

“Şiyar be!”

Vengê xo yo zîzek kerdêne vengê ma yê qalindî ver ra:

“Sax bî!”

Tekmiîlîf dima ma kewtêne têdima, dest bi vaştîş kerdêne, zereyê heyate de ture nayêne ture ser. Şewla cayo orte de gamê xo wedaritêne, vaştêne bi o sere û no sere. Bîyêne helk-helka xo. Wexto ke qefilîyayêne êdî mecal tede nêmendêne, seke qusurêk kerdo, mehcub-mehcub ewnîyayêne ma ra.

Pîyê Şewla Hemîd kesêko dindar bî. Medrese wendbî, di-hîrê serrî melayîye kerdbî. Nimaj-mimaj caverdabî la wextê remezanî roje girewtêne. Çendayê serran ra ver zî tepîşyayo, di-hîrê serrî zere de mendo. Dima texlîya bîyo û zewicîyayo. Xanima xo Cemîla, maya Şewla, çendayê serrî ci ra qij bîye. No zewac ci rê bîbî qusuro pîl. Bîbî tirro sîya! Ti merdimo welaþparêz be, çend serrî hepis de bimane; wa serê koyan de her roje des bi des, vîst bi vîst xorî û gencê vermiradî şehîd bibê; ti texlîya bibe, paçik bifîşne goşanê xo, şo cinîya xorta tezîye xo rê bîya, linge bike binê xo ra û keye de binişe ro! Hemîdîf zî kemera sîyaye kerdbî serê zerrîya xo ra, “xeta û qusur”ê xo “qebul” kerdbî. Coka timûtim vileçewt, timûtim serevdeyî ver de...

Ge-gane roşanan de îdareyê hepisxaneyî musade kerdêne; embazê ma yê cinîyî ameyêne qisimê ma de çend saetî mendêne. A roje bîyêne roja veyveyî! Eşq û keyf, kay û yarenîye. Hîrqayîş û tîrqayîş caran kêmfî nêbîyêne. Kilamî vajîyayêne, skeçî kay bîyêne, govende ameyêne girewtene. Masayî şanayêne têkişte, derga-derg sifre ameyêne ronayene. Werdo tewr weş a roje werîyayêne. Werdî dima çaye. Dima çerez û kola. Dima xatir û oxir...

Hema-hema heme cinîyan pontolê kotî pay kerdêne. Îşlig û tîşortê harmekilmekî girewtêne pira. Heme serqot bîyî. Qet yewere porê xo nêmunitêne. Yê tayênan kilmek bî, yê tayênan derga-derg doşan ser de roverdaye.

Tena maya Şewla sereyê xo piştêne. Çîtêka rengqalinde sereyê xo ra girê dayêne, por rinda-rind bin de nimnayêne. Etego hîrayo derga-derg ameyêne resayêne binê lingan. Kincê harmedergî girewtêne pira; zendê xo nêasayêne. Hewa çiqas germ bena biba, aye sey xirxeyî çîyêk eştêne xo ser. Mîyanê hende cîl-vîlîye de qet fekê xo anêkerdêne. Timûtim bêveng û bêvaj bîye. Tena goşdarî kerdêne; zêde ra zêde ewnîyayêne verê linganê xo ra. Mîyanê hende kay û yarenîye de ne peşmirîyayêne

ne huyayêne. Lal a, qet teba ra xebera xo çin a.

Hemîd û Cemîla di sandaliyî girewtêne, ancîyayêne bi sîya dêsî ver, cîlî-vîlîye û hîrqayîş-tîrqayîş ra dûrî, çoka-çok ronîştêne. Sey di bizanê gerrinan cîya, cuda, ayrî... Şewla qet nêzdîyê ci nêbîyêne. Nêşîyêne leyê maya xo û pîyê xo de nêniştêne ro. Ê heme hîrê qet nêameyêne têleye.

Ma ge-gane Şewla girewtêne, tede kewtêne cedel. Nat û wet ra qisayî û meseleyî kom kerdêne, qame û zagonê aye yo domanekî ser o nîznayêne. Şewla zî dîlbaz bîye, binê qisaya ma de nêmendêne. Vitvitayêne, mudafaya xo kerdêne. Ca-ca ma neçar mendêne, nêşkayêne cewabê aye bide. O wext ma pey kerdêne xo, didanî qirçnayêne, xo fek de pilpilnayêne: "Kafiroglu kafir!" Dima bîyêne hîrq-hîrqa ma. Çimê belekî rîyê ma ra mendêne. Şik berdêne ci ke ma çîyêko weş nêvanê la nêzanayêne çî yo çî teba yo. Yan zî ma wina zanayêne ke Şewla na çekuye ra teba fehm nêkena.

Ya, mi vatbî ke ma arê viraştbî, nîk şanabî ver, kemera arêyê ma çerixîyayêne!

Organîzasyonê ma wina bî: Çar-panc sermîyanê giregirî, înan ra cêr her qawuşe de hîrê-çar sermîyanî. Peyê ê dêsan de da-des komîtayî. Komîtaya kitabçîyan, komîtaya nuştayan, komîtaya kultur û hunerî, komîtaya perwerdeyî, komîtaya koşkarîye, komîtaya cîldkarîye, komîtaya komunî...

Şewla no organîzasyon rind alim girewtbî. Serayê xo de rind ca kerdbî. Munasebetê xo goreyê nê organîzasyonî ronayêne. Zanayêne kam çî yo, cayê xo çî yo. Zêderî şîyêne leyê sermîyanan, qorr û meclîsê înan de ronîştêne. Dest bi cazuyîye kerdêne, "komutanîm!" vatêne, dormeyê înan ro şîyêne ameyêne. Bêçikê xo yê hurdîyê barîyî kerdêne çetel û nîşanê serkewtîşî pêardêne, dest bi slogana kerdêne: "Bijî Serok Apo!" Keyfê înan pê ameyêne! A girewtêne bi xo ver, emrî varnayêne ser: "Raweste!", "Amade be!.." Hetanî ke aye xo şaş kerd, nê emrî tekrar kerdêne.

Çî wext sebrê xo bibo teng, Şewla şîyêne qawuşe bi qawuşe gêrayêne. Şona kamcîn qawuşe şora, verê verkan, şîyêne leyê komuncîyî, tede embazîye kerdêne. Dest bi dîlbazî û cazuyîye kerdêne! Zanayêne ke şeker û loqum ra, zad û zewad ra, meywe û çerez ra heme çî destê komuncîyî de yo. Şewla cayê xo viraşt, heval û hogirê xo bellî kerde! Sewbîna ewnîyena rîyê kesî ra! "Hemîd Heval"î ra zî rîyê xo çarnayêne. "Qomutan nîyo teba nîyo!" vatêne.

Yê ma, roje nême ra nême bi derse vîyartêne. Hîrê saetî cemê şewdirî, hîrê saetî zî cemê şanî. Şamî û xeberanê şanî dima di saetê bînî. Qawuşî diqat bîyî. Qato serên cayê rakewtîşî; qato binên kulinde, cayê werdî û televîzyonî bî. Qato binên de masayî rêzkerde bîyî. Ma uca bi perde wa kerdbî di çimeyî: Heto yew dersxane heto yew kulinde. Dersxane de hetê verî de derga-derg masayêk ca kerdêne. Tede hîrê merdimî ronîştêne û înan rê vatêne "ders divanî". Înan kitabêk girewtêne xo ver wendêne, înanê bînan zî goşdarî kerdêne û not girewtêne. Ê "ders bileşimi" bîyî. Her yewî ver de qelemêk û defterêkê destî... Wendiş ke qedîya persî pers bîyêne. "Ders divanî" nê persî yew bi yew nuştêne, dima pêro-pîya ser o munaqeşe kerdêne. Munaqeşe-

bîyayîş û fehmbîyayîşê derse ra dîwan mesul bî.

Ge-gane Şewla zî "ders bileşimi" de ca girewtêne!

Çi wext ke çîkê derse perrayêne bi zerrî (!) guçê perdeyî adayêne, ameyêne hetê verî de dîwan ra nêzdî ronîştêne. Çimê her kesî aye sero bî! Binê çiman ra ewnîya-yêne pira, binê lewan ra huyayêne. Şewla, goşê xo kitabwendoxî ser o, cayê xo de giran-giran ronîşte mendêne. Qet xo nêlivnayêne. Bivajê ke goşê xo derse ser o yo! Çend deqayan dima canê xo morcele kerdêne, sebrê xo bîyêne teng. Bîyêne uff-puffa xo! Rîyê xo qirmîçnayêne, çehre tirş kerdêne. Êdî sebr û aram pê birîyayêne, cayê xo ra werîştêne bîyêne teber. Aye dima hîrçayîş û tîrçayîş ginayêne zere ro.

Ez a roje nobedar bîya.

Yê ma, şewe-roje nobedarîye estbîye. Karê nobedarê roje derya bî. Hîrê cemî pewtiş û servîskerdişê werdê da-çewres merdimî. Çar-panc reyî sernayîş û demkerdiş û vilakerdişê çaye. Karê kulinde. Pakîya zere û teberî. Nobedarê roje qet linge binê xo ra nêkeno. Hetanî saete bîyêne diwêsê şewe û dore ameyêne nobedarê şewe ke êdî teqet tede nêmendêne xo ser o bivindo. Şîyêne ginayêne cile ro, pîrxîye fîşnayêne hewn. Hetanî şewdir cile de xoraşîyaye mendêne. Dinya birijîya biba zêr-zeber, xebera xo ci ra nêbîyêne.

Veraşan o. Ez cayê kulinde de xebitîyena. Ez do ecele bikera ke şamî-mamî, her çî wextê xo de hazir bo. Cayê kulinde de sey dezgeyî masayêka derge esta. Hetê peyî de hîrê-çar dolabê asinî yê kincan, verardekî, çend vîcoyî berz kuwtê dês ra. No hûner hûnerê ma bî! Ma dolabê kincan kerdbî dolabê kulinde! Yew dolabe eke qato serên de tîka-tîk ca bîya, dolaba kincan a. Êke qato binên de veradekî kuwîyaya dês ra, bena dolaba kulinde! Tef-talê kulinde zereyê ê dolaban de bî. Ma çîyo giran tede ca nêkerdêne. Zêde qewîn nêbîyî, ameyêne war.

A saeta min a tenge de Şewla vejîyaye ameye. Nata-weta çarna bi qisayan. Wina aseno ke hedura xo nêameya. Ez hetêk ra masa ser o xo ver de xebitîyena hetêk ra tede qisey kena. Şewla hetê peyî de verê dolaban de kerdo xişt-xuşte, ucayan têw dana. Ge-gene teq-teq keweno bi qab-qacaxî ser. Ez ewnîyaya ke ha dolaban ro xalîqena.

"Heval Şewla wina meke" vat mi, ez xo ver de gêraya karê xo ser. Reyna ez ewnîyaya ke ancî ha xo piro alîqena. Mi hebê vengê xo berz û qalind kerd, bi hawayê hişyarkerdişî:

"Heval Şewlaa, wina meke!"

Şewla qet goş pira nêkuwt. Seke ez aye rê nevana, ber û pencera rê vana! Ez bi qehir û hêrs wa:

"Kênêê, ez to rê vana wina meke!"

A game wet ra teqaye mi ser:

"Qey ez kênek a ke ti mi rê vanî 'kênê'?"

Ez peşmirîyaya, mi vengê xo kerd nermek û germek:

"Temam Heval Şewla... Ema xo piro mealîqne, dolabî xaxud ê, yenê war ti bin de

manena.”

Hendayê hepîsxane de çîyê xo yo tewr xususî kupaya xo bîye. Kupayêka porselena girda hîraya renga-rengê. Pira dar û vilikî estbîyî. Keskesûre estbîye. Qulpêko gird pira bî. Bêçika pîle re teber heme çar bêçikê xo tede ca bîyêne. Yewna tebayê xo yo xususî çin bî. Cila xo sey cila ma. Wexto ke kewtêne bi cile sere nayêne berzînê berzî ser; paqê qijkekî nêresayêne bi nêmeyê doşekî. Lingê qijkekî sey di salikanê çem û layan cayo orte da delal-delal beriqîyayêne.

Şewla çaya xo kupaya xo de şîmitêne.

Mayê bînan îskananê awe de. Qulp-mulp pira çin o. Awa keke ke verdayêne bi ci, bîyêne sey çîkê adîrî. Nêameyêne pêgirewtene. Goştê pîzeyê bêçikanê merdimî kizirîyayêne. La ma musaye bîyî. Îskane girewtêne bi mîyanê lepanê xo, fîrte fişnayêne ser! Şewla nêşkayêne dest bina pira. Bêçikê nazikî veşayêne, bîyêne uft-ufta xo. Êdî kotî ra ke kewtbî dest; wexto ke bîye wayîra kupa, nê derd û belayî ra xelisîyaye. Ma ci rê çaye îskane de serdin kerdêne, dima verdayêne bi kupaya aye. Şewla sey tase pêgirewtêne, lewo qalind ê kupa berdêne mîyanê lewanê tenikanê barîyan. Çilke bi çilke çaya xo şîmitêne. Kupaya girde ci rê giran ameyêne. Zaf ameyêne. Nêşkayêne çaya xo biqedêna, nêmcet verdayêne. Yê ma zî sereyê her saete çaye!

O edet û tore kamî ra mendbî çî wext ra dest pêkerdbî, ez nêzanena. Ferz bî ke her roje çar reyî, panc reyî çaye biyera şîmitene. Arayî bê çaye nêbena. Beno ke werdê arayî çorba ya. Çorba dima çaye! Perojîye dima, şamî dima, şan de saete desine de. Veraperoj çaye, vareşan çaye. Peyê dêsan de çî kêmi û çin beno wa bibo la çaye caran! Yew zî cixara û tutin.

Roje qedîyaya, şan o. Tije heyate ra ancîyaya, vejîyaya serbanan ser. Honik-honik vayê şanî yeno. Ma ra ver gude kay bîya. Kaykerdoxan gude eşta qirneyê heyate, caverdaya şîyê. Ma di-hîrê embazî heyate de giran-giran volta danê piro. Hetêk ra şîyayîş û ameyîş hetêk ra hewadîsê peyênî hetêk ra qal-qerf... Babete babete ser o abena. Ma hîna şamîya xo nêwerda. Hetêk ra zî paweyê şamî yê.

Şewla vejîyaye ameye. Verê, çimê xo gina bi gude. Şîye qirne ra girewte, rep-tepîye fişnaye ser. Her di destan wa wedarena, pêta-pêt dana erd ro. Gude bena berz, vîyarena qama aye ra. Dest û lepan akena ke pêbigêra. Gude ginena erd ro, gindir bena. Şewla kewena dima, ancî pêta-pêt dana erd ro. Qederêk bi o tore kay kerd. Her ke şîyêne gonîya xo hîna zêde gîrîyayêne bi gude û kayî. Gude girewte verarda xo, ver çarna bi ma:

“Heval, biyerê ma gude kay bikerê.”

Ma şîyî.

Şewla kay organize kerd! Cayê kayî koşeyê heyate de çend gamî yo. Organîzêkara ma derheqê kayî de îzehet da! Dore ameye bellîkerdişê taximan. Destê mi de girewt, ez hetê xo ser kaş kerda:

“Heval ez û ti pîya, ê her di pîya.”

Kayî dest pêkerd.

Ê her di embazî sistek kay kenê. Keyfê xo rê cehd kenê la hemverê Şewla de nê-eşkenê! A zî gude gêna verê linganê qijkekan, dorme ro şona yena, gindir kena zereyê qelaya înan. Kena ke biperra! Futbolbaza ma *gol eşt*o!

Ge-gane şewişiyena ginena erd ro. Taf de werizena xo ser, seke qet teba nêbîyo ancî kewena gude dima. Bîyo yalla-yallayê xo! Hetêk ra kay kena hetêk ra pustirme dana mi ser ke ez weş kay bikera.

Min û ê bînan wa qisaya xo kerde yew!

Nafa zî ez sistek kay kena, ê kîp kay kenê. Gude têdima-têdima gindir bena zereyê qelaya ma. Gonî zerrîya Şewla ra şona! Sitemkar-sitemkar ewnîyena rîyê mi ra. Ewnîyayîşê xo vera-vera beno tuj. Çimanê belekan gindir kena mi ser. "Hadê" vana, "bivaze" vana, "mevinde" vana. Ez xilmas-xilmas nata yena weta şona. Şewla bîya pîrr ameya fekî ver. Êdî nêeşkena xo bigêra. Sey koyî peqaye mi ser:

"Lawo kafiroglu kafir, ti qey kay nêkenî!"

Hîrçayîş gina ma ro, borrike ginaye aye ro. Erd de ronîştta bermena. Sey laye û laserî bermena. Seke heme îstirî paweyê a saete û a deqa bîyê. Ez hebê کنار de vinderta, embazê bîni ver de ameyî çokan ser:

"Heval Şewla, Heval Şewla... Ma eyb nîyo, hevalî caran bermenê!"

Hevalbîyayîş barêko giran bî. Hevalbîyayîş de bermayîş çin bî! Şewla kemera sî-yaye kerde serê zerrîya xo ra, dest na fekê zerrîya xo ser, barê hevalbîyayîşî piştî kerd. Vengê xo birna, nêbermaye. Neke aştbîyayîş ra, baro giran ê hevalbîyayîşî ra.

Payîz vejîyabî amebî. Hewa vera-vera bena serdin. Va hîna pêt guveno. Ê camê ke ma wisar pencerayan ver ra vetbî û qirneyêk de nimnaybî, ardî şanayî bi ci. Betanîyayê ke qat bîbî û amebî wedaritene, serê doşekan ro ameyêne rafîşnayene. Êdî kes şewe serakerde hewna nêşono. Kinc û kisvet vurîyabî. Demê paykerdişê goreyanê qalindan bî. Demê piragirewtîşê xirçeyan û kincanê harmedergan bî. Êdî kesî heyate de çaye nêşimitêne. Her kes zere de dormeyê masayan de ameyêne pêser; çaye firt-furt, cixara kift-kuft!

Şewla serd girewtbî.

Qato serên de piştîser cile de meridiyaya, sere nayo berzîne berzî ser. Nata-weta betanîya erzîyaya ser, dorme ameyo piştene. Tena rîyê xo aseno. Bîyo kux-kuxa xo. Ge-gane nalena, "wîyy!" vana. Pîyê xo ser o ameyo pêser bîyo sey gude. Recifî-yeno. Nêzaneno ke se bikero.

A saeta tenge ya Şewla de kam ke uca ro vîyart, dûrî ra dûrî lingan ser ra persa:

"Se bîyo bi Heval Şewla?"

"Nêweş a."

"Teba nêbeno, teba nêbeno... Berzîne xeyrî bo. Ma eyb nîyo, hevalî caran benê nêweş!"

Hema-hema her kesî eynî çî vat, vîyart şî. Pî, kênaya xo ser o wina pêserameye, wina recifîyaye mend.

TEWRE

| Remzî GELENER |

Roj bi yan
Yew estare deriskîya gilê asmênî ra?
Ame yew vayo sereşikite
Veyşan
Teyşan
Viran û bêwijdan
Xo rê zemanî ra parse arêdayêne.
Mi va:
“Heey vayo ke x̄o rê bêderman,
ti çi mi ra çiyîn nêvazenî lawo?”
Vengê xo nêkerd
Da piro û şî
Mi fam kerd ke
Tewreyê mi de roj nêmendo...

SEREKIRÎ

| Nadîre Guntaş ALDATMAZ |

Maya mi reya verêne ke pê mende (bîye diganî) pancêsserrîya xo de bîye. Wexto ke vêreyê xo tenê bî girs, pitikî paskulî kuyayî pa, çimê pîyê mi keyfan ra bereqîyayî. Ey va qey lajekê xo beno.

Wexto ke new aşmî qedîyayî û birenan dest pêkerd, cinî keyê ma de ameyî pêser. Domanan dormeyê keyê ma girewt ke mijdîyane bigîrê. Pîyê mi kî keyê cîranêde ma de xebera xeyrêne pawitêne. Çend saetê tengî ke vêrdî ra waqîya pitike ameyê, vengê her kesî bîriya. Domanê ke dormeyê banî de pawenê xiz bî, her yew cayê ra şî. Cinî wuştî ra, her kes şî kar û gureyê xo yê rojaneyî ser. Ber ra ke bî teber mabênê xo de qisey kerdêne:

- Tey bellî bî, vêreyê xo tîk bî.
- Rîyê xo kî bibî qefçil, hewî estibî dormeyê çiman, bibî milamete.
- Maya xo kî des kênekî têdima ardî, dima lajekêde xo bî.
- Têrsa mi, na kî şîya re maya xo.
- Hîna genc a, teba nêbeno.

Dêka mi (maya pîyê mi) wuşte ra şîye keyê cîranî leyê pîyê mi:

- Dayê qeda, wa bo, teba nêbeno. Ti hîna genc a, hîna zaf domanê to benê.
- Pîyê mi wuşt ra, vejîya teber û şî. Şan de ke ameye, rîyê mi de nîyada, va:
- Memo! Çayê zirrena?

“Mem” nameyo ke ey seba mi amade kerdibî o bî. Ez ke lajek bîyêne nameyê mi “Mem” bîyêne. Dima bi serran nameyê mi “Memo Zirzir” mend. Mem, yanî ez, sey mêmmana nêwaşt a bîya, belkî coka bi aşman bermaya, zirraya û mi leqemê “zirzir”î bi heqa xo girewt.

Ez nika hewt serran der a û hîrê wayê min ê bînî estê. Waya min a peyêne ke bîye êdî kes kom nêbî. Domanî kî seba mijdîyane qet nêameyî. Veng-vaz birîyaybî.

Maya mi her ke kêwte ra û kêna arde, na bêvengîye zêdîyaye, bi aşman zereyê keyeyî de vengê kesî nêvejîyêne, tena vengê waqîya pitike ameyêne. Kederode rastkên kewtbî re pay, zereyê keyeyî de fetelîyêne. Merdim her cayê zereyî de rastê nê kederî bîyêne, coka zere de sebra merdimî nêameyêne. Teber ra kî her çeşîtê xirabînye û fizilîye bîye. Fekê şarî de zincîre çin bîye ke to biantêne.

Maya mi nêwaştêne ke vatişê dewijan pêhesîyo. Çiqas ke goşê xo girewtbî kî tayê qiseyî goş ro ameyêne:

- Tey bellî yo ke na êdî lajek nêana.
- Ti vana Hesên ocaxkor maneno?
- Filan ca de kênaya filan kesî esta, vanê aye ano.

Maya mi her ke nê qiseyî heşnayî tenêna xeyret kerd ke çimanê vistewre û vistewrîya xo kewo. Dormeyê înan de ameye şîye, xizmeta înan de qusir nêkerd, çî karê keyeyî ke esto kerd ancî kî çimanê înan de nêmcet bîye. Se kena wa bikero na kêmîye nêvêrde ra.

Mi kay ra zaf hes kerdêne, hîna kî winî yo senê kay beno wa bibo, ferq nêkeno. Keyê ma bananê dewe ê bînan ra cîya bî. Banê bînî pêro têver û têpey de bî, yê ma tenêna dûrî hetê corî de bî la domanan ke kay kerd veng ameyêne. Mi senî ke vengê înan heşnayêne hedele nêkerdêne, mi waştêne ke ez kî mabênê înan de bî. Maya mi zafane nêverdayêne ke ez şêrî. Çike a kar û gure de bîye, eza serekire kî verê domanan de bîya. (Hetê ma de keso/a ke dima kêna bîya serekir/e, keso/a ke dima laj bîyo serezerrên o/a.)

Mi ke seba kaykerdişî zaf zor re ci kerd, ge-ge îzne dayêne mi la hîna ke ma newe dest bi kay kerdo vengê borbor yê kalikê mi cor ra ameyêne:

- Gulêêê! Gulêêêê! Bê kêneke bermena.

Nê vengî hewesê mi zereyê mi de kiştêne. Mi goşê xo girewtêne ke pênehesî la ê vengê xo tenêna kerdêne berz, nahet dohet ra miletî vatêne "Gulê kalikê to veng dano, ti kerr a, pênehesîn a?" Ez mecbur mendêne kayo ke hîna dest pênekêrdo caverdî, şîrî.

Yê kênekan tim karê xo estbî, kay kerdene rê wextê xo çin bî. Kesî vengê lajekan nêdayêne, înan tim kay kerdêne. Ez be Xane ra, nê hetî ra zaf derdin bîme. Ma ge-ge ameyêne têlepe, yewbînî rê derdê xo qisey kerdêne.

Rojê Xane mi ra va:

- Ti zana, eke kêna serê hewzkeskî ra çing bido, bena lajek.
- Zure meke! Çîyo henên ke bibo her kes beno lajek.
- Zure nîya. Eke çing da bena lajek la mirena, coka kes lajek nêbeno.
- Ti kofî ra zana, belkî nêmireno.

Ez yewendes (des û jû) serran der a, serekirê ma zêdîyayî. Ma êdî şeş wayî me û panc hebî serekirî me. Maya mi sey verî pête nîya. Hetê ra diganîyîye, hetê ra domanî, hetê ra kar-gureyê keyeyî a zaf qefelnaya, derman tey nêverdayo. Hîna vîst û hewt serran der a ti vana qey pancasserrî ya. Ma pêrone kî derdê aye yo pîl çik o, zanayêne.

Rojê mi nîyada ke ancî vêreyê maya mi masayo. Xora mi xo zana nêzana maya mi tim diganî bîye. Cinîyê dewe pêro tim diganî bî, qanûnê dinya nîya bî. Ê ke diganî nîyê kî "huşk"î bî. Ez çiqas ke ê wextî ser o bifikirî, cinîyê diganî yenê re mi vîrî, domanê vêre de, domanê virare de, domanê kî pê dest girewtê.

Na defa kî bellî nêkerdêne la xorînîya çimanê maya mi de ancî hêvî estbî. Ez zaf tersayêne ke nafa kî kêneke bibo, o ters çimanê maya mi de tenêna zaf asayêne. Xêrza mi ra kesî no ters dîyêne nêdîyêne ez nêzanena la texmîn kena ke pîyê mi kî haydar bî.

Ez kinc û kolan ra kî zaf hes kena. Ez wazena ke reng bi reng kincan pira gêrî, goşare û bazin xo ra kerî, solanê rengînan û neweyan pay kerî, muran vileyê xo kerî.

Rojê apê mi Almanya ra ame ke mi rê kî tayê kincî tey ardê. O wext almanan kincê xo yê kanî kerdêne zereyê torbeyan serê cadeyan de nayêne ro ke kamî rê lazim ê xo rê bigîrê. Karkerê xeribî ê ke welatan ra şîyê ê cayan, nê kincî dayêne arê û wexto ke ameyî tey ardêne. Kincê ke almanan rê kanî yê, ma rê nip-neweyî bî, ma qet nêzanayêne ke nê kincî kanî yê. Ma bi keyfode girs girewtêne pira. Mi kincê xo girewtî pira, ez şîya zereyê dewe ke bimusnî hevalanê xo. Cor ra bi cêr ez verê berê kamî ra ke vêrda ra camêrdê ê kêyan muheqeq tebayê vat:

- Heh heh kêna ya, tey nîyade!
- Na senê kêna ya, nê senê kincî yê!
- Karê to çin o? To xo tît-vîst kerdo fetelîna.

Ez şerm ra kewta binê erdî. Mi nêzana ke senê sucê mi bî. Ez nika fikirîyena ke ê kincî hende kî anormal nêbî. La bi serran wexto ke mi kincê neweyî û rindekî girewtî pira, ez şermayaya. Hîna kî ez dîqet kena ke kincî zaf re mi nêşikîyê û ez dîqet nêancî.

Rojê destê sodirî kalikê mi cilê binê mi ant û bi vengode keyfin û berz va:

- Korê korê raurze, Mem bî!

Ez bi şaşîye tîlê serê xo bîya, mi va "Heqo şikir!" Zere de kay-kelevî, rîyê kamî de ke nîyadanê eynî keyf o. Maya mi hende dej ra tepîya pa şîya la rîyê aye de kî keyf û huzurê serran esto, peynîye de yê aye kî lajêde xo bî. Nîyajnî Bese şîye ke pîyê mi ra mijdîyanîya xo bigîro pîyê mi bi şaşîye û bi keyf cêb de çiqas ke pereyî estê, dayê ci. Dêka mi desin de cilode rindek kerd hazir, maya mi kerde orteyê cilî, ci rê derhal

soxraj viraşt, hayîz viraşt. Lêl ke bî, xebere ruşne dewijan rê ke cinîya Hesênî kewta ra, lajek ardo. Na xebere ser o dewijî pêro bî arê, cinî leyê dixaskane de, camerdî oda pîle de kom bî. Sacî estî ser, nano qatkerde pewt, çay na re ser, miletî arayîya xo kerde, seba şamî kî kelê sere birna, kerd sacî, her kesî pîzeyê xo kerd mird, dima şî keyanê xo. Tena kênekê azebî mendî, hîrê şew û hîrê rojî dixaskane ver de kay kerdî.

Hîrê rojî ra tepîya her kes keyê xo de, heyatê xo yo rojane de bî.

Keyê ma de êdî her kes mesud û bextîyar bî. Êdî Memê ma yo rastkên bibî. Bi bîyayîşê Memî keyê ma de statuyê her kesî vurîya. Maya mi herinda xo rind kerde qayîm, pîyê mi tenêna sereberz fetelîya. Ez resta nameyê xo yê rastkênî, waya min a qije kî bîye serezerrêne! Eke dûrî ra mêmanê ameyê, dest kerdêne re porê aye ra, vatêne "Serezerrênê ti ya?" Aye kî bi keyf "ya" vatêne. Ge-ge ke bi xeletîye ma wayanê bînan ra vajerê "Serezerrêne na ya?" derhal cewab ameyêne, vatêne "Nê nê, a serekir a!"

Ez êdî kênekade azebe saye bena, hîrês (des û hîrê) serrên a û serrê ra bi nat sûke der îme. Pîyê mi sûke de gurîno. Maya mi ancî kar û gureyê keyeyî der a. Ma domanî kî ê ke wextê xo yê mektebî ameyo, şonîme mekteb. Ez mektebo mîyanên der a.

Mektebî ez karê keyeyî ra xelesnayêne, coka mi mektebî ra zaf hes kerdêne. Qet nêwastêne ke peyê hefteyî bêro. Karê keyeyî mi rê zulm bî. Pewtena nanî, şutena qab-qacaxan, şutena kincan, utî kerdene, mêmanî... Kerdene nê karan zaf zor bîye la mi nê karî pêro kî kerdî. Wexto ke mi biwaştêne ke şêrî keyê hevalade xo, ganî bi rojan nê karan bikerdêne ke îzne bigirewîtêne.

Sinifa ma de lajekê bî, zaf semt o û zaf kî jêhatî bî. Mi waştêne ke tim ey bivînî. Ez vana reya verên a ke ez aşiqê yewî bena. Hewn çimanê mi nêkeweno, şew û roje fikrîyena ke ez çî pira gêrî, çitur bixebitî, se bikerî ke dîqetê ey biancî. Mi va ez ke zaf bixebitî û notanê xo sey ey berz bikerî belkî mi vînen!

Ez zaf xebitîyaya û peynîye de her îmtîhanî ra dima ey mi ra pers kerd ke mi çî not girewto, ez kî zaf keyfweş bîya. Zobî ma qet qîsey nêkerdêne. Xora mi senî ke o dîyêne ez recefîyayêne, rîyê mi bîyêne re sûr, coka ez tersayêne ke rastê ey bibî. Mi xorê dûrî ra tey nîyadayêne.

Rojê mi rê çiyê lazim bî ez û pîyê xo pîya şîme sûke. Mi nîyada ke dot ra o lajek (Salih) yeno. Mi verê xo de nîyada ke ma nêrîme têçim la ey ez nas kerda û bi veng selam da, mi sereyê xo dard we selamê ey girewt. Pîyê mi çimê xo sey qerşuna polate çarnay be mi ser û va:

- O kam o? Kotî ra to nas ken o?

Mi va:

- Mekteb ra, sinifa ma der o.

Pîyê mi rîyê mi de winî nîyada, seke mi zurf kerdibî. Mi ra va:

- Reyna ez nêvînî ke to lajekan de qîsey kerdo!

Ez vişîya pêro, mi va:

- Temam.

Ez şîya keye, a roje zaf kewta re xo ver. Şan de hîna ke pîyê mi nêameyo mi sereyê xo kerd binê orxanî, mi nêwaşt ke ez pîyê xo bivînî. Şodir ke bî, pîyê mi veng da be mi va:

- No Salih kam o?

Mi va:

- Ez nêzana kam o, ez ey nas nêkena.

Va:

To hewn de boyna nameyê "Salih"î va!

Ez zaf tersaya, mi nêvat ke lajeko ke ma sûke de dî, o yo. Mi zure kerde va:

- Bawo, ez kesê henênî nas nêkena, nameyode henên kî pênehesîya.

Û ez oda ra vejîyaya şîya. Seke pîyê mi heqaret ro mi kerdibî yan kî ez çimanê pîyê xo de sey verênî nêbîya. Ez bi rojan mekteb ra visîyaya, dersî-mersî ca verdayî heta ke rojan ra tepîya ez şîya mekteb û Salihî mi de qîsey kerd.

- Gulê ti çend rojî yo kotî ya, çayê nêameya mekteb?

- Ez nêweş kewta, coka.

Ma pîya serê dêse mektebî de niştîme ro tenê qîsey kerd. Kelecane mi winî zaf bî ke goşane mi ra adir perrayêne.

A roje mekteb de roja min a peyêne bîye. Oxro ke pîyê mi ez teqîb kerda û ez be Salihî ra serê dêsi de vînitîme. Mekteb mi rê qedexe kerd.

Dî serrê bînî mi karê keyeyî kerd, domanê ke şonê mekteb mi dûrî ra înan de nîyada. Hevalanê mi ke mektebo mîyanên qedêna, kederê zereyê mi tenêna bî girs.

Rojê pîyê mi xebere ruşnaye ke şan de mêmanê ma estê. Ma seba mêmanan çî-mî kerd hazir. Şan de, ber da piro, mi kerd ra, nîyada ke cîrana ma Seve be mêrdeyî ra, di cinîkê bînî û merdimêk kewtî zere. Ma azet xizmete kerde, demê ra tepîya mêrdeyê Seve qal kerd ra. Oxro ke ameyê mi biwazê. Seke na dînya rijîye û ez bin de menda. Merdimo ke tey ardo, mi ey rê wazenê. Yewode qefçil, kokim, kilmek. Ez pancês serran der a, o hîris serran der o. Çik o? Sûke de dikanê xo esto. Ez gî ken de ê dikanî!

Mi nîyada ke nîyetê pîyê mi esto ke mi bizewicno, êdî ê cayan mi rê teng ame, ez remaya!...

EZ ZANO

| Weysel HANYILDIZ |

Ti zana?

Ez çi gêreno çimanê heme rindan mîyan de?

Çi ra hes keno şewanê tarîyan ra?

Qeleme ra meded pawutişê mi

Û mi çi dî ke ez nêşkeno nuştiş ra cêrabibî?

Ti zana waştîya m'

Vilikan ra waştîşê mi çi yo?

Ê keynekan het ez vengê kamî goş dano?

Kamî anceno xo zere?

Seba kamî xeneqayîş ano xo vîr?

Ti zana?

Bêvengîya mi çira ya?

Mi kamcîn qiseyî zereyê xo de daliqnayê?

Çend dehlîzan de, bi heme taqetê xo senî heme çî ra fek vera dayo?

Û hewr seba mi çira êna bêînsaf o?

Eke ti bizanê...

Qesbeya mi senî xo ra ecizîyaya,

Destê mi çira êna girêdaye yê

Kamcîn dizdê bêmiradî taqetê mi tirit mi ra?

Solix girewtîş, ge-ge çira êna giran yeno leşa mi rê?

Kamcîn çekuyî mi ra miradîyayê?
Mi çend rey birikê gulêran pelanê nuşteyanê xo ya tafînayî.

Mi çend gultî, sosinî, hasilî çend cenet-cehenemî boy kerdî

Mi huyayîşê lorekan çira xo rê kerd qisawet?
Mi suwendê xo serê çî wend?

Mi nan ra qîymetin, sole ra bimbarek
awe ra zafêr nîmetêk, roj ra vêşêr ihtîyacêk
bêziwanîye ra zorêr çî dîyo?

Ti zana?
Rîqiloreka mi,
Şehlaçima mi,
Dendanlu'luya mi,
Huyayîşdaruya mi,
Ziwanhengemîna mi,
Ahuawira mi,
Xana cuya mi,
Honikvatişa mi,
Zimrudlewa mi,
Ganpemeya mi,
Hîrayîya tengîya mi
Porsitareya mi,
Bejngulêra mi,
Hurîcemala mi,
Rehma Homayê mi,
Wesarê welatê mi,
Qibleyê nefsê mi,
Û kor û lal û kerra mi
Nêzana!
Tenya ez zano.

ŞÎIRA ROBERT HERRICKÎ “AZEBAN RÊ”: CERIBNAYÎŞÊ ÇARNAYÎŞÎ Û ANALÎZ

| Mahîr DOĞAN |

Beno ke edebîyatê dinya de şîira “To the Virgins, to Make Much of Time” (Azaban rê, Seba ke Havîla Wextê xo Bivînê) şîiranê tewr namdaran ra yew a ke fikrê “carpe diem”î ser o vindena.

Şîira ke hetê şairê İngilizî Robert Herrickî (1591-1674) ra ameye nuştene, serra 1648 de kitabê eyê arêkerdişê şîiran *Hesperides* de vejîyaye. O kitab de mewzûyê xeylê şîiran rindekiye, eşq, şehwet û babetê cîya-cîyayî yê bawerîye yê. “To The Virgins” kî mabênê nê eseran de cayê xo gêna. Mewzû û manaya şîire ê yê ke merdim wextê xo rind bixebitno û weşîya xo bi keyf û şayîye biramo. No fikr şîiranê bînan ê Herrickî de zî yeno dîyene.

Şîira orijînale (bi İngilizkî):

Gather ye rose-buds while ye may, —
Old time is still a-flying :
And this same flower that smiles to-day
To-morrow will be dying.

The glorious lamp of heaven, the sun,
The higher he’s a-getting,
The sooner will his race be run,
And nearer he’s to setting.

That age is best which is the first,
When youth and blood are warmer ;
But being spent, the worse, and worst
Times still succeed the former.

Then be not coy, but use your time,
And while ye may go marry :
For having lost but once your prime
You may for ever tarry.

Çarnayîşê motamoti:

Cêr ra mi şîire motamot İngilîzkî ra çarnaye kirmanckî ser. Çiqas ke mumkin bî, mi ceribna ke çeku bi çeku tercume bikerî. Tayê cayan de mi îzehetê xo bi cênotan ra nîşan da. Verê ke merdim biceribno yew şîire manaya xo ya mecazî ser biçarno, ganî şîire sey rewşa orîjînale, goreyê muhtewa û mewzû fehm bikero.

Azeban¹ rê, seba ke wext ra fayde bivînê

Hîna ke besekenê, gipikanê xo² yê gulan arê bidê

Wexto kan³ hîna ha yo pereno

Û a vilika ke ha ewro pêşmirîyena

Meşte do bimiro

Çilaya asmênî ya muhteşeme, tîje

Herçiqas ke a bena berze

Hende kî rew vaştîşê xo qedîno

Û awanşîyayîşî rê bena nêzdî

Serrê⁴ verênî yê ke serrê tewr rind ê

Wexto ke gonî û ciwanî germêr ê

La eke îsraf bî, wexto xirabêr û tewr xirab

Ê [wextê] verênî ra dima yeno⁵

A game şermokin mebê, wa wextê xo rind bixebitnê

Û hîna ke şima şênê wa bizewecîyê

Eke çaxê şima yê vilikdayîşî⁶ bî vîndî

Beno ke şima daîma ca de manenê⁷

¹Metno orîjînal de na çekuye sey *bakîre* vîyarena. Labelê seba ke fehmê zîwanê ma de azebe zafane bakîre de hemmana ameya xebitnayene û seba ke İngilîstanê seserra 17. de kî eynî winî biya, aye ra zî wet, seba ke pêşnîyaza qalkerdoxê şîire seba azeban zewecnayîş o (o çax de zî zewac ra ver têkilîya cînskî teberê qaydeyanê komelî de biye), tîya de merdim besekeno azebe û bakîre sey hemmana bihesibno.

²Çekuya "ye" ya İngilîzkîya kane İngilîzkîya ewroyêne de sey "you" (ti/şima) yan zî "your" (to/şima) esta. Taybetmendîya İngilîzkî ya ke şexsê diyînî yê yewhûmarî û zafhûmarî yew ê. Labelê sernuşteyê şîire ra bellî yo ke veng azeban diyena, coka mi tercumekerdîş de xîtabê zafhûmarî esas girewt.

³Eke zeman vîyareno, îdyomanê zîwanê İngilîzkî de zafane "wext pereno". Na cumle vateyanê verênan ê İngilîzkî ra yena ke estê xo de zî tercumeyê vatişê latînkî yê şair Vergiliusî "tempus fugit" (wext remeno) o.

⁴Çekuya İngilîzkî "age" hem manaya "serre" hem kî manaya "dem/çax"î der a.

⁵Çekuya ke noca de yena xebitnayene, "to succeed", ciya-ciya tercume bena: dima kewtene, dima ameyene, teqîb kerdene, mîras kerdene, mîras dayene, aver şiyene, ser kewtene ûsn.

⁶"Prime" manaya mecazî de cayo tewr berz o. Seke osmanîkî de vatêne "ecv-î bâlâ" yan kî ewro bîografîya însanan de sey "demo zerrnên" vîyareno. Zafê zîwananê Ewropa de na qîsa bi zîldayîş û vilikdayîşê nebatan tarîf beno, seke wisar bi ciwanîya însananî muqayese beno.

⁷Karê "to tarry" hem manaya "tede manenê, ca de manenê, tede vindetene" hem zî manaya "teredut kerdene, herey kewtene, texîr kerdene, meşte rê verdayene, vîyarnayene" der o.

Ceribnayîşê çarnayîşî

Çarnayîşê şîran çeku bi çeku nê-beno, hetta tayê vanê, çarnayîş bi xo mumkin nîyo. Heqê înan zî tenê esto, seba ke her eserê edebîyatî taybetmendî, îdyom û sîstemê zîwanê xo ser o virazîyeno, çarnayîş de beno ke muhtewa bellî yo, labelê zafane mana, mesaj û -tewr muhîm- hîsî benê vîndî. Nezm de ke dîsîplîno tewr berz ê edebîyatî yo, têde nê unsûrî hîna giran yenê ra zîwan. Coka mi tena *ceribnayîşê çarnayîşî* nuşt ke no tercumeyê ke şima cêr ra vînenê, sey qetî yan zî çarnayîşo mutleq nêro dîyene. Her tercume bi xo yew tefsîr o, aye ra yê mi zî wina bîyo.

Çiqas ke destebera ame, mi ceribna ke kafiye û zerafetê şîre eynî bimanê. Erûzê na şîre, tayê îstîfayî netede, misrayan ra gore vurîno. Weznê tekmisrayan de (1, 3, 5 ûsn.) giranî heceya diyine ser o ya, heceya verêne tim bêgiranî manena, nê heceyê bi- û bêgiranî yew misra de têdima yenê. Yanî "pe-PO pe-PO". Her tekmisra de kî çar giranî estê. Nê tewirê weznî ra bi îngilizkî "iambic tetrameter" vanê. Çutmisrayan (2, 4, 6 ûsn.) de zî tim heceya diyine ser o giranî esta, labelê nê pêro pîya tena hîrê heceyê bigiranî yê, zêdek yew heceya bêgiranî peynî de panîyena. Naye ra vanê "iambic trimeter with catalexis". Hetê kafiye ra şîre basît a, çeperast kafiye bena (a b a b), yanî tim misrayê yewin û hîrêyinî û misrayê diyîn û çarinî kewenê yew kafiye.

Çarnayîş de muhîm bî ke hem kafiye bimano hem zî muhtewa û mana vîndî nêbo. Çi esto ke nêvurnayîşê weznî mumkin nêbî. Zîwanê ma de hem telefuzê çekuyan – yanî giranîya heceyan- hem zî rîtmê zîwanî cîya yo. Eke cayêk de îzafeyêk panîyo, sey nimûne, yew hece zêde bena, labelê zerafetê misra nêxeripîyeno. Feqet sîstemê îngilizkî seba goşdar û wendoxan winî nêgureyeno, aye ra zî wet melodîya zîwanê îngilizkî hema-hema bi melodîya kirmanckî muqayese nêbena. Mîsalê nê problemî zaf ê. La bê ke ma biteferuat na mewzû ser o bivindîme, bi kilmekî vajîme ke mi ceribna ke mesela kafiye, zerafet û mana de raya mîyanêne ra şorî û coka îcab kerd ke weznê şîre goreyê şîra orijînale ra cîya bo. Tena muhîm o ke rîtm û zerafetê şîre goşê qiseykerdixanê kirmanckî rê xam nêaso.



Robert Herrick (1591-1674)

Çarnayîş:

Azeban rê, Seba ke Havîla Wextê xo Bivîne

Gulan arê bidê, hîna ke bena,
Qeder o ke wext bifiro:
A vilika ke ewro pêşmirîyêna,
Ax, a meşte do bimiroy.

Tîje, çila asmênî ya bi mehabet,
Herçiqas ke vejîya ro dîwan,
Hende rew seyahet rê nîhayet,
Û hîna kî nêzdî şona awan.

Çaxo verên, serrê rindê rindan,
Tawo ke gon' û ciwanî girênî;
Eke bîy vîndî şîy, derdê derdan
Benê yê wayîrê wextê peyênî.

Ne şermokin bê ne kî wext rê neyar,
Zewac ro bigêr', hîna ke bi xeyran:
Eke vîyart yê şîma evc û wisar
Ax, tede manenê heme dewran.

Analîz û *Carpe Diem*

Şîira Robert Herrickî "Azeban rê" motîfanê "carpe diem"î goynena. Carpe diem wêcîzeyêde latînkî yo û motamot sey "roje biçîne", yanî sey *roja xo pêgire, tehmê roje bigire, faydeyê roje bivîne, heyatê xo biciwî, bextê xo meşte rê meverde* ûsn. tercume beno. Na aforîzma hetê şairê latîni Horatiusî (ÎV 65 – ÎV 8) ra ameybî nuştene. Carpe diem îfadeyê yew felsefe yo ke kilmekîya heyatî nas keno û coka ihtîyac tey vînenê ke merdim roja ewroyêne de weşîya xo biramo. Faydeyê roje bivîne, yanî biwere, bişime û keyf bike, çike meşte merdim do bimiroy. No warê edebîyatî de beno ke şîira Herrickî şîiranê tewr namdaran ra yew a. Bi ihtîmalêde girs zî Herrickî îlhamê xo şairêde latîn bi nameyê Ausoniusî (310-394) ra girewto ke zemanê xo de na cumle nuştîbî: "Azebê, gulan arê bide, wexto ke vilikî û ciwanîye teze yê, û xo vîr ra meke ke cuya to leza lez şona."⁸

Herrick zî şîira xo tecrubeyê xo ra nuseno. Xora, sernuşteyê şîire muhîmîya têki-

⁸Bi latînkî: Collige, virgo, rosas, dum flos novus et nova pubes, / et memor esto aevum sic properare tuum.



Teswîro ke seba şîira Robert Herrickî ameyo viraştene.

lîya tecrube û bextîyarî musneno: şîire azaban sey mewzû gêna ra xo ver. Naye ra gore ganî merdim safkî û masumîyetê xo ra bibo ke tecrube arê bido. Labelê şîire safî teşwîqê ciwanan nîyo ke şorê ro bextîyarîya cuye bigêrê, aye ra kî teber îfadekerdişê pîl- û kokimbîyayîşî yo. Herrick azaban teşwîq keno ke her îmkanê heyatî bixebitnê, tey avantaj vejê. Winî aseno ke cuya ma de îmkanê ciwanan yê pîlan ra zêdeyêr ê. Heto bîn ra, merdim şono ser ke o çaxê îxtîyarîye de nêşikîno her çî bikero, serre û şertî însanî kenê sîndoran mîyan.

No semed ra zî qıtaya verêne de arêdayîşê gulan no fikrê carpe diemî nawneno:

çiqas ke beno, ciwanîya xo ra fayde bivîne. Tîya de gule mecazî seba îmkananê heyatî, herinda keyf, şayî û eşqî de yena xebitnayene, şîra orîjînale de kî wext sey kokim ya kî kan nîşan dîyeno. O kokim o ke a gula ke "pêşmirîyena" mirênenno. Şaîrî ra gore ganî a vilike ewro şa bimana, çike qederê meşteyî bellî nîyo. Muhîm o ke merdim roja verêne ra xeyrê xo vejo.

Qitaya dîyine de zî tîje bena mewzû. Na "çilaya bi mehabet" verê erzena, dima bena berze, peynîye de kî şona awan. Bi îhtîmalêde girs seyahetê rojî vîyartîşê wext û heyatî sembolîze keno. Raywanîya tîje mecazê zîldayîşê xortênî û xeripîyayîşê ci binê bandura zamanî yo. Her çî ke vejîna hewa, peynîye de keweno erd. Her kes beno kokim û rojêk mireno, ha însan bo ha tîja asmênî.

Benda hîrêyine de îddîa beno ke ciwanîya însanî serrê tewr rind ê. Goreyê şaîrî domanênî û xortênîya bêderdine kokimîya serranê peyênan ra weşêr o. Wexto ke merdim ciwanîya xo keno vîndî û beno pîl, beno yê wayîrê derdan.

Coka qitaya çarine de ancîya şaîr teşwîq keno ke merdim "şermokin" nêbo û bi-zewecîyo, hîna ke ciwanîya xo îsraf nêkerda. Tîya de zewac kî manaya mecazî der o. Vano ke wisarê merdimî tena reyê yeno û eke şî, peyser nêno. Qisaya "tede manenê heme dewran" poşmanîya ey/aye musneno ke îmkane heyatê xo tal ra xerc kerd.

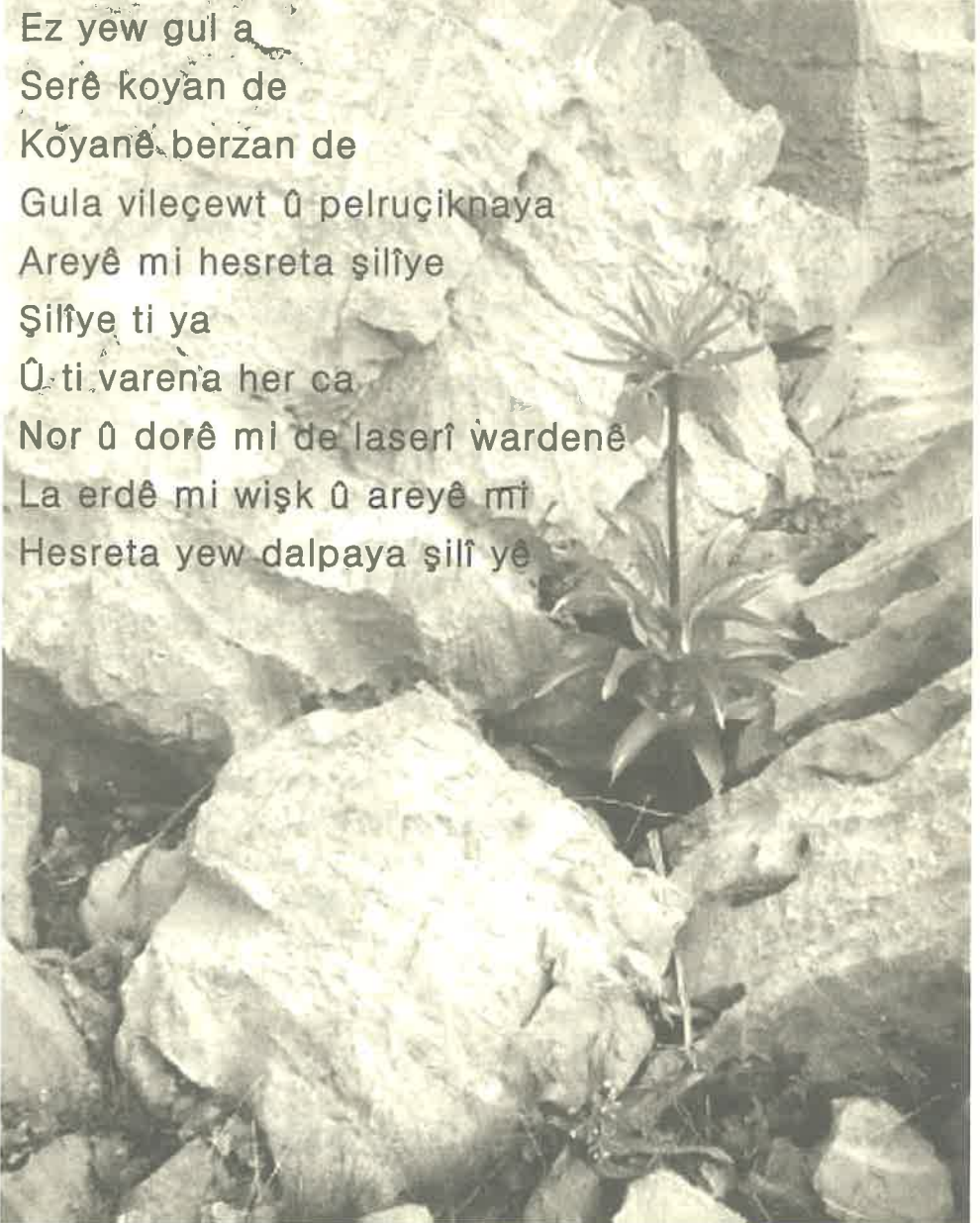
Dinya fanî ya. Şîra "Azeban rê" tam no fikr ano ra ziwan. Cu û weşîya ma, sey ciwanî û xortîya ma, vîyarenê şonê. Coka ganî merdim qayîtê keyfê xo bikero û ro bex-tîyarîya xo bigêro – "hîna ke bena". Bi kilmekî, eke ti eşkenî, îmkane ke estê, înan ra xo rê kar bike. Çayê meşte rê pawenî eke ewro beno? Kirmanckî de kî ma vanîme "kemere ke kilaşînge ra vejîya, peyser nêna" yan zî "roje ke vêrde ra, peyser nêna."

La gerek wendox bizano ke şaîr azeban ra nêvano, wa şorê zînekar bibê. Bîlaeks, azebî şorê zewac de xeyrê xo bivîne. No fikr ra gore yewîya cu û mergî edet û torê zewacî de yenê pê. Şîranê seserranê 16. û 17. de na mutale hîna normal bîye. Her-çiqas ke tesîrê dînî o çax tenêna giran bî, balkêş o ke qedrê xiristanîye û carpe diemî pîya ameyê xebitnayene. No xususîyetê Herrickî yo ke bi xo 32 serrî sey papazî gu-reya. Na şîra ey zî wextê qarnaşîya sîyasîye de nusîyaya. Dima zî, na rewşa sîya-setî bîye sebebê cengê zereyî yê Brîtanya. Tersê cengî ke vileyê ey ser o bî, şîra Robert Herrickî muhîmîya keyfê rojane ser o vindena. Fikrê carpe diemî kî heta ewro edebîyatê dinya de zaf tesîrdar o.

EZ

| Dilo BARGIRAN |

Ez yew gul a
Serê koyan de
Koyanê berzan de
Gula vileçewt û pelruçiknaya
Areyê mi hesreta şilfye
Şilfye ti ya
Û ti varena her ca
Nor û dorê mi de laserî wardenê
La erdê mi wişk û areyê mi
Hesreta yew dalpaya şilf ye



ROŞAN LEZGÎN: “ŞÎIRE LETAFET Û ZERAFETÊ VATIŞÎ YA”

Roportaj: | Remzî GELENER |

-Şiire çi ya, çi ifade kena?*

- Ez tu zıwanêk bê şîire nêfikirîyena. Şîire kênaya tewr ciwan û rindeke ya zıwanî ya. Şîire, her çî ra ver krîstalîzekerdişê zıwanî ya. Şîire xemlê zıwanî ya; zıwan şîire de beno tilsimin. Şîire letafet û zerafetê vatişî ya. Yew zıwan tewr zaf şîire de estetîze beno, şîrin û rindek beno.

Şîire îfadeyê tewr rindek û xorîn yê hîsanê merdimî ya. Merdiman tewir bi tewir hîsê xo tewr rindek, tewr nazik û nazenîn bi şîire îfade kerdê. Ancî seraserê tarîxî de şîire hertim pêşengîya fikrî zî kerda. Miletan rê bîya rêber, rayîr musanyo merdimîye. Quwet, fehm û ferasetê manewî dayo însanan. Şîire de mana xorîn bena; esas, mana kewena binê perdeyî û xo tewir bi tewir musnena merdimî.

Şîire tam tarîf nêbena, bi dest zî nêgêrîyena. Manena a xeta dûrî ya asoyî, yanî xeta ufqî. A xeta ke merdim vano qey erd û asmên pêresenê. Merdim vano qey, eke ver bi a xeta asoyî şiro, do bireso ci. La ney! Ti çi qas ver bi a xete şinî, a zî hende to ra dûrî şina. Şîire yara tewr cîlweyin û nazenîn a, xo nêdana dest. Û eke edebîyat prensesa ke serê textê qesra zıwanî de ronîşt a bo, şîire sertaca serê sereyê na prensesa a. A prensesa ke serê textê xo de bi hawayêko ebedî ronîşt a ya.

Belê, şîire yara tewr cîlweyin, binaz û nazenîn a. La yara bêbexte nîya. Şaîr çi qas bi eşqêko heqîqî şîire ra hes bikero, çi qas qedrê şîire bizano, şîire zî hende şerbetê bêmergîye pêşkêşê şaîrê xo kena, şaîrê xo dinya de ebedî kena. Şima vanî qey ma nika bîlasebeb nameyê Babe Tahir û Xanî û Mewlewî û Nalî û Xasî zanê? Ney! Înan qedrê şîire heqîqeten zanayo û şîire zî binê minetî de nêmenda, heta dinya awan bo, ê nemir kerdê.

*Remzî Gelener, seba malimîya kirdkî Unîversîteya Artuklu de qismê îsansê bêtezî de wendekar o. Mamosta Malmîsanîjî sey parçeyêkê derse wezîfe (sipartek) dayo wendekaranê îsansê bêtezî ke her wendekar yew nuştokê kirdkî reyde roportaj bikero. No roportaj na çarçewa de virazîya. Dima ma waşt ke kovara Şewçila de biweşanîm.

-Kitabê to yê şîran "Dêsan de Sûretê Ma Nimite, senî amade bi û vejîya? Ney ra tepîya yewna vejîno?

- Şîrê mi berê (semereyê) emrê hîrisî yê. Tam wexto ke merdim qalikê xeşîm yê naşîniye ra vejîyeno û ver bi emrê çewresî yê kamilbîyayîşî wa şîno. Nê serrî emrê merdimî de hîna zaf bi buhrananê fikrî vîyarenê. Merdim tewr zaf nê emrî de îdealîst o. Nika ez vana, werrekna hetê heyecanî ra, heyecanê ê wextî mi de bibîyêne. La hetê westayîya ziwanî ra, ez sey nikayî bîyêne. Çîyo tewr muhîm, şîrê mi hem hetê şuxulnayîşê ziwanî ra hem hetê letafetê û zerafetê şîre ra wayîrê yew karakterê xasî yê, edebîyatê ma de vengêko newe yê; vengê xo yê.

Eke merdimî yew şîre nuşte, ganî yew çilka newîye, çilkanê bînan ra cîya, de- kero mîyanê gola edebîyatî, yew boya xase û tezîye îlawe bikero. Merdim nê hetî ra, yanî hem hetê kronolojîyê tarîxî yê şîra kirdkî ra hem zî bi hawayêko pêroyî bala xo bido fotografê umûmî yê şîra ma ra, taybetîyê "Dêsan de Sûretê Ma Nimite"yî muşexes ê. Coka ez hewce nêvînena ke ser o qisey bikerî. Kitabê "Dêsan de Sûretê Ma Nimite" bi xo her wext eşkeno xo îfade bikero. Labelê ez naye vajî, şîranê mi de, şaîr sîneyê xo bicesaret akeno, zerrîya xo vejeno, dekeno mîyanê her di destanê xo û nawneno ma; ruhê xo, hîsanê xo, hêvî û eşq û keder û buhrananê xo muşexes keno. Nê hetî ra şîrê "Dêsan de Sûretê Ma Nimite"yî karakterîstîk ê.

Çi heyf ke êdî heyecanê nuştîşê şîre mi de çin o. Bellî nêbeno la ez texmîn nê- kena ke ez ancî agêrî şîre.

-Şîranê to de tayê çekuyî yan zî îmajî estê, mesela, "hubr", "jan", "xerîb", "kewe" ûsn. nê çekuyî şîranê to de zaf vîyarenî. Ez wazena ti mi rê behsê xususîyet yan zî manaya nê çekuyan biki?

- Kitabê min ê şîran de çekuyê "hubr", "jan", "xerîb" û "kewe" her yew şeş rey vîyarena. Nê çekuyî şîranê mi de zî heyatê mi de zî îmajê muhîm ê.

Hubr, yanî murekeb, nuştîşî îfade keno. Çîyo ke nênusîya, qeyd nêbî, çin beno şîno, nêmaneno. Yan zî tam eksê naye, çîyo ke xo biresno çimeyê hubrî awa heyatî şimeno, heta bi heta, tim sey roja verêne maneno.

Jan, ax janî!... Ez dej ra hes nêkena la janê mi zaf ê. Hinge senî vile ra hes kena, jan zî wina yeno mi vîneno. Heto bîn ra, helbet zanayîş hêzdarî ya. La merdim çiqas bizano hende dejen; ferqkerdiş jan dano merdimî. Senî ke gule bê teli nê- bena, zanayîş zî bê janî nêbeno.

Xerîbî, tena a nîya ke merdim welatê xo de nêbo. Reye esta merdim keyeyê xo de zî beno xerîb. La xerîbîya tewr xerîbe, merdim bibo xerîbê "xo", merdim "xo" ra xerîb bibo!...

Keweyî, eşqê min o, azadî ya. Ez kewe ra zaf hes kena. Kewe asmên o. Kewe, hendayê deryayî azadî ya.

-Şîra "Ruho Vindîbiyaye" qismê pancin de ti vanî ke: "Gevzika cehelatî de gevizîyaya ez qatîlanê xo rê şîya secde / Ez şa bîya bi vindîkerdişê ruhê xo û

yew vengane de pûç bîya / Mi ayetî ezber kerdî, bîya sofî û mi nêdî xo rê yew dergah..." Ma nê rêzan ra çi fam bikerî, ti dogmayan ra behs kenî? Qatîlê to kam î?

- "Ruho Vîndîbîyaye", buhranê ruhî yo; buhranê takekesê milletê bindestî yo. Buhranêko takekes la hende zî zafhûmar. Xora hunermend tenayîya xo de, takekesîya xo de zafhûmar o. Hunermendo esîl prototîpêko (manaya tîpê eslî de) uryan yê qewmê xo yo. Û qatîlî zî, tena ê nîyê ke merdiman kişenê. Mavajîm, eke yewî ti qesten çin hesabnayî, heq û huqûqê to înkâr kerd, o zî qetl o. Mesela, munasebet û têkilîya kurdî-tirkî têkilîyêka normale nîya. Tirkî zîwanê mi çin kena, qatîlê zîwanê min a! Eke zîwanê min, zemînê awanbîyayîşê kesayetîya min bo, tirkî bena qatîlê kesayetîya mi zî. Sey nimûneyî, zîwanê rûsan, japonkî, îtalyankî mi rê tena zîwan ê. La tirkî wina nîya. Seba zîwanê mi tirkî zîwanêko qatîl o.

Cehalet zî, tena nêwendîş nîyo. Merdim ke çîyêk ferq nêkero, şûrê çîyêk de nêbo, merdim cahilê ê çîyî yo. Serdestê ma zaf zalim ê. Wina sîstemêk ronayo ke ma zîwanê xo ra, estena xo ra bişermayîm. Gama ke ez zîwanê xo ra şermayayêne, ez bîyêne aşîqê zîwanê ke qatîlê zîwanê min o, mi rê a gevzika cehaletî bî. Vîndîkerdişê zîwanê mi vîndîkerdişê ruhê mi bi. Û merdim gama ke rastîye dima bigeyro, merdim "xo" bigeyro, tu dergah de ca nêbeno, dergaho peyên, dergaho eslî û heqîqî merdim bi xo yo. Kîmyaya rîsalefî zî kakilê zerrîya merdimî de ya, neke yewna ca de.

-Şîiranê to de cayê Amedî kotî yo, Amedî çi fayde da şîiranê to?

- Çekuya "Amedî"î mi rê hendayê "Dîyarbekir"î şîrin û şekir nîya. Ez "Dîyarbekir" ra zaf hes kena. Ez nêzana sedem çî yo la mi rê Dîyarbekir her şaristanî ra vêşêr yê kurdan o. Ez ruhê Dîyarbekirî ra hes kena. Sîneyê mi de Dîyarbekir seraser eşq o. Ez eşkena yara xo ra vajî, "Ti Dîyarbekirî sînena mi ra hes bike."

-Şîira to ya sifte kancî ya, to senî dest pêkerd, to şîira ewilî de çî çetinayî ant?

- Şîirê min ê tewr verênî bineyke sloganîk bî, bineyke zî şikite bî. Nînan ra çend tene weşanîyayî la yê bînî mi nêweşanayî, dima mi dirnayî eşfî. Cesaretê şîirnuştîşî senî amebî mi, yeno vîrê mi. Mi seba îlanê rojnameyî yê şehîdekê doza kurdan ser o çend vateyî nuştî. Belkî da-des rey mi newe ra nuştî. Rêzê mi her newe ra nuştîş de bineyna rindek bîyî. Nuştîşê şîire mi de wina dest pêkerd. Ez vana qey heme însanî wayîrê zaf meharetan ê. La meharet û qabîliyetê xo ra xeberdar nêbenê. Çi beno wa bibo, ganî merdim biceribno. Gereka merdim ceribnayîş ra nêterso, teredut nêkero. Beno ke merdim reyêk yan çend rey ser nêkewo. Eke merdim fek ci ra veranêdo, muheqeq aver şîno.

-Şîire de to ser o tesîrêk esto, ti kancî şairan ra hes kenî?

- Ez wendîş ra zaf hes kena. Demeyêk mi tim şîirî wendêne, şîirê kurmancî, tirkî, yê fransizan, yê farisan. Hem zî mi biveng wendêne. Xo bi xo û biveng.

Yeno vîrê mi, zamanêk, zaf rew, mi "Leyla ile Mecnun"a Fuzûlî wendbî. Mi rewna ra şîirê Ehmed Arifî wendbî. Mi şîirê Nazim Hikmetî ezber kerdî. La tewr zaf

eşqê şîranê Cegerxwînî dabi mi ro. Mi hema ke kurmanckî nêzanayêne, fekê mela-yêk ra mi nê rêzî ezber kerdbî: *"Hengur li baxê xweşîn û meşîn / Bilbil li şaxê îhram dikşîn"*. "Mewlidê Kirdî" yê Ehmedê Xasî ke hetê şîre ra serkêşê edebîyatê ma yo, bê ke kes dersa mi bido, mi xo bi xo wend: *"Hasilî qet eşkenê roşnê çira / hukmê rocî sist kero hukmê xwu ra?"* Mi "Mem û Zîn" a seydayê Xanî ra zaf feyz girewt: *"Saqî, tu ji bo Xwedê kerem ke / Yek cur'e mey di Camê Cem ke"*. Û Cizîrî, helbet pîrê şîre yo: *"Gula baxê îremê Bohtan im / Şebçiraxê şebê Kurdistan im"*. Mi Aragonî ra hes kerd. Mi Pablo Neruda ra şîrî wendî. Mi zaf şaîran ra şîrî wendî, zaf. Demeyêk ez bîya bengîyê şîra farsan. Mi Sohrabê Sipehrî ra, Ehmedê Şamlû ra, Furoxê Feruxzad ra hes kerd. Mi şîrê înan ezber kerdî. Helbet tesîrê nê hema şaîran û hema zaf şaîranê bînan mi ser o bîyo. Mi bi wendişê şîranê înan şîre şinasna la nuştîş de ez şaîrê şîranê xo ya.

-Goreyê to gelo, nuştîşê nesrî çetin o yan nuştîşê şîre?

- Çetinî yan rehetî ra wetêr nuştîşî rê eşq lazim o. Sewda û hewes lazim ê. Eke eşqê nuştîşî ginayo zerrîya to ro, ne nuştîşê şîre ne zî yê nesrî zehmet o. La şîre karê her kesî nîya! Zaf kesî bi cesaret destê xo dergê gileyane şîre kenê la şîre ne karê her kesî ya ne zî rî dana her kesî. Eke merdim nesr de serkewte nêbo nuştîşê şîre beyhude yo.

-Goreyê to, hemberê wendoxan de wazîfeyê şîre çi yo, şîra kirmanckî wendoxan rê wazîfeyê xo ca ana?

- Wazena wa biwanê yan nêwanê, eke merdimî bizanê ke ziwane înan de şîre esta, bi ziwane înan şîre nusîyaya, pêheşîyayîş bîle keno ke o komel ziwane xo ra bawer bo, bi ziwane xo îftîxar bikero. Şîre prestîjê ziwani berz kena. Heml û kapasîteyê ziwani hîra kena. Kena ke yew ziwane ruşdê xo yê ziwaniye îspat bikero. Mi gore, kirdkî de gelêk nimûneyê serkewteyî yê şîre estê û tehm dayo ziwani. Eke ti vajî hendayê ke heq kenê eleqe vînenê? Ez vana, heta dereceyêk dîyo, do hîna vêşî bîvîne.

-Cematkî û exlaqî wazîfeyê şîre esto? Şîre îdeolojî xo de kirişnena?

- Her çî de wezîfeyê exlaqî û komelkî esto, yê şîre zî esto. La kam şîre rê exlaq tesbît yan zî tayîn keno? Ancax şîre bi xo exlaqê xo, wezîfeyê xo yê komelkî tayîn bikero. Îdeolojî zî, eke şaîr biwazo şîre eşkena xo de weye bikero. Şaîr, yanî xuliqnayoxê şîre çi waşt, wina beno. Na nuqta de şîre masum nîya helbet. La ma, verî ke ma bala xo bidîm mesajê şîre ser, ma ewnîyene şekl û dirûvê aye ra, gelo şîr a yan ney. Dima, merdim bala xo dano ser, ka hela vana se. Şîre de, çîyo muhîm mesaj senî dîyeno. Na nuqta krîterê şîrbîyayîş û nêbîyayîşî ya. Yanî şîre de gereka mesaj bi qaydeyanê şîre bêro dayîş.

-Hem şîra ma hem zî şaîrê ma zaf tay î. Nimûneyê ke ma dest de, ma vajî hema hema çin yî. Na mesela de kesî yew "xebata seha" kerda yan zî çiyînde wina kes hadire keno?

- Gama ke ma kitabê “Edebîyatê Kirmanckî ra Nimûneyî” amade kerd, ez vana qey mi qasê 120 nameyî tesbît kerdî ke kirdkî de şîrî nuştê. Tabî o dem ra nat, Şewçila de, Newepel de zaf kesan newe dest pêkerd, nuşt. Beno ke nêzdîyê 150 kesan hetanî nika kirdkî de şîrî nuştê. Ancî nika mi bala xo da ser, 15 tene kitabê ma yê şîrîran weşanîyayê. Mi gore, lehçeyêka sey kirdkî ke hende erey dest bi nuştîş kerdo, se serrî binê qedexeyî de menda, hema newe-newe ziwanê xo yê nuşteki aver bena, na hûmare tay nîya.

Eke şima dest pêbikerê, yew antolojî amade bikerê zaf baş beno. Mesela, şima xortan ra çend kesî xo rê bikerê wezîfe, çiqas şîrê ma yê ke estê hemîne yew dosya de kom bikerê, ez eşkena hetê şima bikerî ke ma yew antolojî amade bikîm. A game hîna baş vejîyeno meydan ke şîra ma çi merhele de ya, çiqas şair û şîrê ma estê. Bi xebatêka winasî şima do şîra kirdkî hîna baş bişinasnê.

-Mi dîqet kerd, hem ma hem zî tayê nuştexî ca bi ca bi tirkî ya fikr kenî û bi kirmanckî ya nusenî. Na mesela zî ziwani kena huşk. Ma senî naye ser a yenî, ti naye ser o se vanî ma rê?

- Fikirîyayîşê tirkî neke tena kurdî kena wuşk, esas ziwanî xeripnena, ziwanî bêbîçîm kena. Her ziwan qaydeyê xo, sîstemê xo, mentiqê xo, mekanîzmaya xo cîya ya. Xora, esas ziwan bi sîstemê xo, bi gramerê xo beno ziwan neke bi çekuyan. Beno ke se ra neway û pancê çekuyanê yew ziwanî xerîb bê, la eke ziwan wayîrê sîstem, gramer, qayde û mentiqê xo yê xasî bo, a game beno ziwan. Ti ewnîyenê qismêk ciwanê ma çekuyanê kirdkî sey mentiqê tirkî têpeyde rêz kenê. Tabî, o wext yew ziwano ucûbe vejîyeno meydan ke fehm nêbeno. Nê nuqta de tewsiyeyê mi no yo ke wa baş bala xo bidê folklorê ma ser. Mesela, wa heme sanikanê kirdkî biwanê, hem zî biveng biwanê. Wa bala xo bidê îdyoman (deyimler) ser. Keresteyê folklorîkî rengê heqîqî yê ziwanî yê. Badê ke texrîbatê tirkî yê ke mîyanê sîstemê fikirîyayîşê xo de sererast kerdî, a game do hîna rast binusê, qisey bikerê.

-Bitaybetî şîre ser o, çetîneya standardîzekerdişê kirmanckî çi ya?

- Standardîzekerdişê ziwanî nesr de hîna asan beno. Standardkerdiş viraştîşê yewna ziwanî nîyo. Ziwan ke esto, yanî ziwane qiseykerdişî gama ke nusîyeno, şima zî zanê ke ziwane nuştîşî formel o. Sdandardîzekerdiş na formelîye muşexes keno, qadeyan tespît keno; bê ke bibedilno, ziwanî yew îslehet ra vîyarneno. Ziwan standard her ca eynî fehm beno, coka şuxulnayîş û fehmkerdişê xo asan beno. Merdim şîre de zî rîayetê ziwane formelî bikero baş o, la esas nesr de muhîm o.

-Semedê ziwane ma yê standardî çiqas wext lazim o, şarê ma çi wext museno, çi wext qeubul keno? No xusus de ma rê çi wezîfe kewno?

- Çiyêk bi kesî yan bi şarî dayîş qeubulkerdiş rast nîyo. No karê muhendîsiya komelkî yo! Sîstemê serdestî bi manîpulyasyonan şekl danê hawayê fikirîyayîşê şarî û goreyê berjewendîya xo ra yew fikr bi şarî danê qeubulkerdiş. Meselaya standardîzasyonê ziwanî, bitaybetî standardîzekerdişê kirdkî meselayêka winasî nîya. Yanî

ma aktîvîstê kirdkî, çiyêk bi kesî nêdanê qebulkerdiş. Ma ziwane xo ra hes kenê, ma vane wa ziwane ma biciwîyo. Seba ke kurdkî qedexe bî, ma binê zulmî de bî, coka ma nuştîş de erey mendî. Seba ke ziwane ma warê nuştîşî de aver şêro hewceyî bi îslehkerdişê ziwani esta, seba na ihtîyacî ma kirdkî ser o xebitîyenê. Û şukir Homayî rê, bitaybetî nê da-des serranê peyênan de warê kirdkiya nuşteki de ma epey mesafe girewto. Ma xo vîr ra nêkerim ke ma milletêko bêdewlet ê. Şert û îmkanê ma zaf bisînor ê, teng ê. La ancî zî, bi sayeyê xebatêka sivîle ya aktîvîstanê îdealîstan ma epey mesafe girewto. Êdî miyanê ma kirdan de yew kulturê wendiş û nuştîşî hêdî-hêdî yeno meydan.

-Kovara Şewçila û rojnameyê Newepelî de ti ca danê şîire. Prensîbê to çi yê?

- Gereka prensîbê mi krîterê edebî bê la na merhele de ez vajî ez tam rîayetê naye kena, rast nîyo. Baitaybetî Newepel de ez vana wa nuştîxê neweyî teşwîq bibê, binusê, bimusê wendiş û nuştîş. Coka ez zaf nêewnîyena kalîteyê edebî ra. Şewçila de bineyke ez goş dana kalîteyê esetefîkî-hunerî-edebî ser la o zî hetanî derceyêk o. Esas, yew standardê kalîteyê hunerî zî çin o. Labelê çîyo ke ez kêmi vînena no yo. Nuştîxê ma şîire tam nêşinasnenê, hetê şuxulnayîşê ziwani ra zeif ê. Û kêmanîya tewr muhîme, keda ke heq kena nêdanê şîire. Yanî seke bi tirkî vanê "işçilik"ê înan zaf kemî yo.

-Qedexeyî çi zerar da şîira ma, şîira ma çi vîndî kerd?

- Qedexeyî averşîyayîşê tebîî yê ziwane ma, yê milletê ma û helbet yê edebîyat û hunerê ma dayo sekte ro, ma kung kerdê. Ma qonaxê tebîî û normalî yê averşîyayîşî nêciwîyayî. To dî merdim maya xo ra beno, dima ziwane museno, dima dest bi wendegehî keno. Sinif bi sinif, game bi game palikanê zanayîşî ra, heyat ra acor şino. Ma vajîm badê ke unîversîte qedêna, lîsansê berzî waneno, doktora keno... Qedexeyî ma anormal kerdî, averşîyayîşê ma tebîîyet ra vet. Ma xo ra dûr vistî, ma bîyî xerîbê xo. Ma her çî de erey kewtî. Ereykewtiş bi xo travmayêka xorîn a. Mesela, her kes bi ziwane xo ziwane bînan û cihanê teberê xo şinasneno, fehmi keno, îzeh keno. La ma bi ziwane serdestanê xo ziwane xo şinasnenê, ma bi ziwane ke qatîlê ziwane ma yo xo şinasnenê! Ma bi termînolojîyê serdestan fikirîyenê. Coka kodê fikirîyayîşê ma serûbin bîyê. Na rewşe tesîrê xo fehmkardiş, fikirîyayîş û vatişê ma ser o kena. Beno ke tesîrê xo şîire ser o zî, şaxanê bînan yê hunerî ser o zî kena. Gereka ma naye ra xeberdar bîm, ma ferqê naye de bîm ke qet nêbo ma seba agêrayîşê "eslê xo" cad bikîm. Ma ke nêbîm "xo", ma nêşekenê bi çimê xo yê eslî biewnîm çîyan ra.

-Roşan Lezgînî xebata ziwani ser o çi bedel dayo, legal yan zî îlegal çi çetînayî antê?

- Ez vajî mi çi bedel dayo? Helbet mi zaf bedel dayo la ez hecmê nê bedelî, yanî peymê nê bedelî senî tesbît kena? Kam eşkeno xorînîya ruhê mi de herinda birînan bivîno? Ez eşkayêne bibî tucarêko baş. Ez eşkayêne zaf waran de ser bikewî. Gama

ke ez hetanî destê sibayî nuştayêk redakte kena, çimanê xo kor kena, ez eşkena herinda naye de xo rê verara hewnêkê şîrinî de bî. Herinda ke kitab wanena qey ez nêzana şîrî qewexaneyêk de okey kay bikerî? Bedel giran bo zî ez kerdena xo ra poşman nîya. Qesr û koşkî, apartman û vîllayî rijîyenê şînê. Her çî beno welî. La rêça hubrê qeleme heta bi heta maneno. Gelo ti zanî zemanê Lev Tolstoyî de qeyserê Rûsya, o qralo ke hende welat, hende dewlemendî binê emrê ey de bî kam o? La Tolstoy bi heme detayanê cuya xo yeno zanayîş. Seba naye, çî bedel yeno dayîş wa bidîyo. Nuştîş awa heyatî şimitîş o.

-Ez zî hêdî-hêdî dest pêkena bi kirmanckî ya şîire nusena. Mi rê û şairanê xortan rê tewsiyeyê to çî yo?

- Vanê rojêk yew xort şîno verê Hafîzê Şîrazî û vano, ez wazena bibî şaîr, mi rê şîretê to çî yo? Hafîz vano, şo hezar hebî şîîran ezber bike û bêre. Xort şîno hezar hebî şîîran ezber keno, yeno, yew bi yew Hafîzî rê waneno. Hafîz vano, tamam, baş o. De na rey şo hemîne xo vîr ra bike. Xort şîno hemîne xo vîr ra keno û yeno. Hafîz vano, na rey ti binuse.

Ez vana verê verkan biwane. Şîîran biwane. Sey wendoxêkê sadeyî ney sey şaîrêk biwane. Xo vîr ra meke, wendiş zî hendayê nuştîşî meharet wazeno. Wendiş de tena bala xo mede mesaj û rindekîya şîire ser. Bi yewna çim bala xo bide ser ke şaîrî zîwan senî şuxulnayo, şîira xo senî xemilnaya. Yanî, gama ke yew cambaz şîro bazar ra bigeyro, tena bi çimê muşterî nêewnîyeno. Eynî wext de bala xo dano ser ke cambazê bînî senî malê xo roşenê. Wendiş de zî ganî ti wina bî.

Ez vana, şîire de eke se ra panc îlham bo, se ra neway û panc ked a. Eke to şîire nuşte, keda ke şîire heq kena bide ci. To ke yew şîire nuşte, şîira xo hezar rey biwane. Her wendiş de mudaxele bike, rindekîye ser mudaxele bike. Vaje, gelo na rêza mi bineyna rindek nêbena, no îfade bineyna xorîn nêbeno.

Helbet şaîranê xo ra ver, hemîne, şîîranê înan zaf rind bişinasne. La xo vîr ra meke edebîyat de mîraswerî başe nîya. Tim gamêk înan ra zêdeyîr bierze. Yew reng û vengo newe îlawe bike, yew îmkano newe bixuliqne. Xo vîr ra meke, însan Homayî ra parçeyêk o, la tewr zêde şaîr nêzdîyê Homayî yo. Ferqê naye de be. Şîire sivîk mevîne ke a zî to sivîk nêvîno. Ti çiqas qedrê aye bizanî, ti çiqas kede bidî şîire, a zî hende to ezîz kena.

-Edebîyat û zîwanê ma ser o xeyalê to çî yo?

- Ez hêvîdar a ke her kes bi zîwanê xo perwerde bibo. Her kes bi zîwanê baw û kalanê xo bifikirîyo, bi zîwanê xo dinya şîrove bikero. Ez rebenîye ra hes nêkena. Ez hêvîdar a ke şarê ma pirênê rebenîye bidirno, agêro eslê xo ser. Ma kurdî miletêko homojen nîyê; ma zafzîwan û zafdîn ê. Ez hêvîdar a ke kurdî xo û zîwanê xo binê serdestîya miletanê bînan ra vejê, her grûbe sey way û birayan, neke yewbîyaye pî-yabîyaye biciwîyê. Her xort û kêneya ma qaso ke mucadeleyê nefsê xo yê şexsî keno/a, hende xo sey kadroyê averberdişê millet û milîyetê xo, sey wayîrê eslî yê zîwanê xo bivîno. Û her yew bibo darêka bibere ya huner û edebîyatê ma.

CANIKA KURDÎSTANÎ

| Wisiv PÎRBAB |

Ez koyanê Mizurî ra Bes a
Warê nê Axdadî ra Menes a
Derê Semkan de Cemîla û Anik a
Newala Axpanosî de çîrok û şanik a

Ez destê dayîka Zerîfa de mawzer a
Qoçgîrîye de qewxa kena têra
Meterîsan de zaf sefkan û şêr a
Alîşêrê xo de mirena, nêbena cêra

Ez asêyanê Xarkukî ra Berîtan a
Zagros û Cudî ra tifangê xo şana
Koyanê Kurdîstanî ra hun dana
Zerrîya bêbextan de xof û tofan a

Ez Cizîra Botan de Bêrîwan a
Şarê xo rê newrozan de serhildan a
Adirê canê xo ya, xayînîye veşnena
Xelas û azadîya welatê xo wazena

Ez suka Dêrsimî de Zîlan a
Zerrîya dişmenî de bomba peqnena
Çerxê bindestîye êdî vurnena
Paytextê zalimîye kok ra rijnena

Ez suranê Amedî de Zekîya ya
Dêrsim ra Zere ê Besa Sîya ya
Evrîm û Ceylane rê embaz û way a
Nîçilîka Araratî ra hevala Sema ya

Ez çemê Mizurî de Şîlan a
Anafatma de roşta çilan a
Serê Jele de vilika gulana
Kilama fekê heval û embazan a

DIRBETA KERMECINE

| Şeyda ASMÎN |

Şilîye varena, pepo, keko se varena, bîyo orî û qorîya hewran. Ti vana qey nika asmên biqeleşîyo ra. Her ca ra laser şono. Nê welatî heta nika şilîyade nîyanêne dîbî gelo? Meşê gerîla yo ke xora xeylê zehmet bî, nê deman de des qatê bînî bîyêne zehmet. Zonîyan de qudum şikîyayêne. Kanê tayê hewnî estê, cuya mordemî xeterîye de der a, ganî mordem vazbido, la mordem keno nêkeno ke nêşikîno gamêk bierzto, mordemî de bîhne çikîyena, na yo, sey ê demî yo. Qudum zonîyan de şikîyayo, kenê nêkene ke zonî, qorî, dest û payî, hermeyî, qolî goş nêdanê înan. Pêruno sere wedarito goşdarî nêkenê. Heqê xo kî esto! Mezgî hona xo nêverdayo ra, nêvîndeno vano: "Şorê! Mevîndê şorê! Şorê xo bierzê cayode seveknaye, şilîye şima mexapêno, tawo ke a vinete (xora varitî ya, êna şona) ê ca de kunê têwger. Xora dûrî nîyê. Dûrbîyena înan çika ke? Qasê lezê helîkopterî dûrî yê. Nê saete de şima dî ke gup-gupade bêtoşeye serê sereyê şima der a. O wext şima bivînê axirşerî û haylemeyî!..."

Gerisêk ra vîyarenê ra. Pêrarade tengê ra. Herra sûr a, çamura xo sey vilincî ya, zeleşîna solan ra, ci ra nêbena. Solî benê giran, her jûyê înan ti vana bîya vîst kîlo. Çanteyî hende bîyê giran dejê qolan dano mezgî ra. Sîlehê ke parçeyêde canî yê, giran ênê. Bîyena înan mezgî de kewta munaqêşe: "Kul to kuyo ti çira hende bîya giran!" Gerisode zaf tîk o, kam ke şeqîfîya şî, xelasîya xo çin a, kîseyê may û pîyê xo ra şoro.

A vîsta kambaxe bîye. A vîste qet meameyêne. Yan kî îmkan bibîyêne aye a vîste biçerexnayêne ra. La çî heyf ke a ke bîyêne bîyêne, çerexîyena xo çî rey çine bîye.

Verê aye de bî. Hetê verî de o sîndorê hevalanê cinîyan û camêrdan bî. Peyê ey ra şîyayîş zaf weş bî. Peyê her kesî ra şîyayîş weş nîyo, peyê tayê hevalan ra meş sey îşkence yo. Şima normalî ra di-hîrê qatî zêdeyêr qefelîyenê. Vengê ey û o pîya bîbî vîndî. Bi destanê xo rîyê xo guret:

- Ez qet pênehesîyaya, hînî rastî xafil de şî. Heq belayê xo bido mi ez se pênehesîyaya, la xafil de şî, her çî normal asayêne. Mi teyna vengê ey heşna. Destê mi nêreşt ci. Xwezika ez kî peyê ey ra bişîyêne.

- Heval bê xo, sucê to çin o. Ti nê, kam bîyêne nêşikîyêne çîyê bikero.

Şilîye, her şono bena zêde. Ti vana qey wazena tayê çîyan bi xo ra bişuyo bero. Se kena nêkena nêşikîna aye haşt bikero. A kerde ra, virare fişte pira:

- Haydê heval, zaf wextê ma çin o. Ma mecbur ê raya xo bidomnîme, xo bierzîme cayode seveknaye. Eke hînî mebo ma xeylê vîndîyan bidîme.

Se kena nêkena bi berbişê xo nêşikîna. Sereyê xo hejna:

- Temam heval, ez hadir a, ma şîme.

A ke tewr barê xo girane a bîye. Rewşade nîyanêne de rayberîye kerdene zaf zehmet bîye. Kes şima ra çîyê mevajo kî, xora kes şima ra çîyê nêvano, çunke çîyê ke qewimîyenê çîyê xozayî yê. Yanî xozaya cengî de estê. La wijdanê şima çî rey şima rehet nêverdano, o hertim şima mîyanê fikaran de verdano. Gelo mi nîya bikerdêne rindêr bîyêne, ez uca ra meşîyêne bîyêne ke çîyê mebîyêne, gelo, gelo, gelo...

Aye kî xo arêda:

- Hevalê erjayeyî, ganî ma raya xo bidomnîme, la seke şima kî vînenê raya ma xeylê bixeter a, naye ra kî ganî pêro hevalî zaf baldar bê.

Vengê xo zîz bî. Cad kerdbî ke vengê xo de çîyê kifş mekero, bi vengêde xurtî qisey bikero la tam ser nêkewtîbî.

- Eke peynîye de vateyêkê hevalan çine bo ma şîme.

Kesî ra veng nêvecîya.

- Her kesî rê serkewtene. Oxirê ma yê xeyrî bo.

Meşê estene û çin bîyene reyna dest pêkerd. Reyna kewtî pêrara derg û dila û tabî tenge. Na pêrare înan ra jû guretîbî. Rew ra nê, newe guretîbî. Hona nê seate nêbîbî. Nê seate verê, o kî mabênê înan de bî. Ey kî qisey kerdêne, o kî huyayêne, leqî kerdêne, cad kerdêne ke moral bido hevalan, hevalê ke zehmetî ontêne hetkarîya înan kerdêne, ginayêne war ro la reyna wuştêne ra, bi çîmanê zerrî dinya de nîyadayêne. Ê çîman vatêne, "Fersend bidêne mi şima ê tawî bivînê ez se afat hes kena, se xorî ra hes kena." Ê çîman reyêk pay xafike nêkerd. Ê bi şîranê hozanê girsî bîbî pîl... Aye ra kî ê çîmê zerrî bî. Ê pêrara derg û dilaye, sucdare ti ya, ya?...

Sereyê pêrunê ginaybî war ro, zerrîya pêrunê de dejode giran, dejode bêhemd amaybî nîştî ro. Nika meş hînî zor bî, her çî tayê bîn giran bîbî, şîlye girane bîye, çanteyî, sîlehî, can giran bî...

Na giranîye rind nêbîye. Na giranîye înan rê xeyr nêbîye. Ganî gerîla sivik bo. Zaf sivik bo. Qasê perrêk sivik bo.

Dosere (serê şodirî) de resayî cayode birrin. Darê birî çickek bî. Eke baldar mebê beno ke pê înan bihesîyê. Û tîya de dekwetena pêrodayîşî merdene bîye. Xelasîya xo çine bîye. La sewbîna raye çine bîye, neçarî bî ke uca bîmanê. Çunke şenik mendîbî ke dinya roşt bo. Roştî de nêşikîyayêne têwbigeyrê. Qumandane reyna hîşyarîyêk kerde, bi vengode nizm:

- Hevalê erjayeyî, îta zaf seveknaye nîyo, aye ra kî ganî ma xeylê baldar nêzdî bibîme. Cêrê ma de dewijî estê. Ganî dewijî ma mevînê, va û sey hertimî qiseykerdîşê xo qedêna.

Ma hînî nêbî, gerîla de şima çiqas biqefelîyê kî, tawo ke şima reştî cayêk şima

têde vinderê enerjîyê şîma yo ke şîma çay bigirênê beno. A raste gerîla hînî qefelîna ke hêzê xo yo ke hermanê xo bihejno yan kî gamêk bierzî nêmaneno, la seba girênayîşê çay enerjîyêk cayê ra vecîno êno. Pêro pîya înan keno têwgere. To dî mîyanê des deqayan de darî arê dîyayî, awe ameye, adir kewt ta, didiyan darode derg û zixm guret destê xo, qulpê çaydane ra vîyarna ra, çay girênenê. No mîyan de ganî nan bêro pewtene. Hîrêyê ke adirê gerîla ra rind fam kenê, yanî ê ke şîkîne adirê bêdûyî wekerê vecîyayî ke nan pewcê. Ti vana ê ke şewe hende meşîyayê, hende qefelîyayê, hende ruh ra bîyê, ruhê xo oncîyayo ê nîyê. Aye, tawo ke vatênê gerîla bi hêzê îmanî rayîr ra şona, neheq nêbîye. Nêbo mordemê pancas, şeştî, hewtay serreyî se bişikîyêne serê nê koyan ra bifetelîyayê, bicuyayê, tewr ceng bikerdê, tawo ke kewtêne ceng sey azaban ceng kerdêne.

La dûmano sîya hona serê înan ra nêwîştîbî ra. Hewrê sîyayî serê sereyê înan ra fetelîyayêne. Na xeyr nêbîye.

- Hevalê delalî, ka bêrê ma werdê xo biwerîme, zereyê mi de hîsode xirabin esto, verê ke ma bikumê pêrodayîş ma vêreyê xo mird kerîme, ma vêreyê xo mird kerîme ke bişikîme rind ceng bikerîme.

- Ti xem meke hevala delale, ma şîkîme vêşan kî ceng bikerîme. Wextê ke ma vêşan ceng kerdê şenik nîyê.

- A hete de ez bêfîkar a. Reyna kî şîma bêrê ma werdê xo biwerîme, çunke ez zaf bîya vêşan.

- Temam tamam ma amayîme.

Pêrone karê ke kerdêne caverdayî ameyî. Ara ke bi murtuxa, nan û çay ra hadre bîbî werde. Kesî ra vengêk nêvecîyayêne. Aye bêvengîya xorîne kerde xirab:

- Xeyr o, se bî şîma rê, ti vana qey şîma pêrone ey şalulê ke tuye werda. Halê şîma şalulî vîyarneno ra.

- Eke ti des deqayan xo bicêrê, qisey mekerê axirşer wurzo ra nê?

- No hal zaf halode bêzarî yo, heval ya. Ez se bikerî ti zana tawo ke ez qisey mekerî ez bêzar bena. Bîhna mi bena tenge. La ewro hewayê şîma xeylê xirab o. No hewayê şîma xof dekeno zereyê mi.

- Ooo de şîma kî tam xo da verê nê hewayî, çîyê çin o, şîma aye de nîyamedê, ma şîma nêzanê a her tim telala felaketî ya. Haydê ma şîme tayê biarasîme ra. Ma xeylê rincan bîme.

Vereşan bî. Vereşanî! Dûmanode weş ameyêne kewtêne sereyê aye. To vatêne qey a her vereşan meyê sûrî şimena. Sereyê xo bîyêne mest. Pêro fikr û hîsanê xirabînan a caverdayêne, vereşanan tena xeyalê rindekî mendêne û hîsê heskerdişî, zerrîya aye bi eşq bîyêne pîr. A her vereşan reyna reyna aşiq bîyêne. Eke nê vereşanî mebîyêne a bimerdêne. Aye her vereşan xo newe kerdêne. Yan kî se vajî a bi roj veşayêne, vereşan xo wela xo ra newe ra viraştêne. Çira nîyanên bî ke? Tîje şîyêne xow ra. Aye çira şîyena tîje ra hende hes kerdêne? Çunke aye zanitêne tîje

seba ke şodir hînî xurt vecîyo şona xow ra. Coka nê tawî ra hes kerdêne. Tîje tewr nê wext bîyêne sûre. Rengê xo yê bînî kî na vîste de vecîyayêne meydan, rengê xo yo surbozrax, zerd, rengê şewe, sîya...

Û aye veng û vajê aye berdêne maya aye rê. Şodir kî dosere ra veng û vajê dakila aye aye rê ardêne. Aye ra kî a her roje dosere ra wuştêne ra. Veng û vajê dakila xo guretêne aye ra. Dosere şênîya aye, mijdanîya aye, şayîya aye, dejê aye, xemê aye, pozxinîya aye bîye.

Û aye honikîya her diyan ra zaf hes kerdêne. Honikîya înan kila zerrîya aye rê bîyêne awa waranê koyanê Bîngolfî. A awa serdine. Çimê gozanê Munzurî, ê ke qet nêdîbî, awa înan qet nêşimitîbî, la aye zanitêne ê senên ê. Awa înan se weş a û se serdîn a, kila zerrîyan se şaynena xow ra.

Bîyêne ke no vereşanê aye û yê koyan o peyên bo? Ferq de nêbîye la no vereşan hînî ontîbî zereyê xo. Seke ey ra xatirê xo biwazo. Cayê xo ra wuşte ra reya peyêne asmên de nîyada, şîye leyê hevalan. Pozxinîya xo uca eşte ke mevîyarno hevalanê xo. Cayê aye de şênîye gurete rîyê xo la şênîyade pozxinîye ra têmeşyan bîye. Teyna yewe no halê aye ferq kerdêne, na reye kî çimanê aye ra nêrema:

- Ooo! Ez nîyadana hevala ma ya delale reyna pozxinîya xo bi şênîye suyax kerda.

Rîye aye de kî peşmirîyênade nêmcete, yan kî peşmirîyênade to vatêne nika kîşt a lewê aye ra bigino war ro.

A hertim wina peşmirîyayêne. Aye biwaştêne mewaştêne tawo ke aye ra qisey



bikerdêne peşmirîyayêne. Tayê hevalî nîyanên bî, înan şima dayêne peşmirîyayene. Aye hertim meraq kerdêne gelo a kî nîya tayêna peşmirnena?

Serê sifreyî de pozxinîye binê şênîye ra vecîya teber, reyna xo musna. Se kerd, se nêkerd nêşikîya di piranan ra zîyaderî biwero. Ê kî nêşîbî cêr, gule de mendîbî.

- To çîyê nêwerd, emşo raya ma derg a, ma heta şodir raye ra şîme, to tayê biw-
erdêne rind bîyêne.

- Tawo nêbeno. Ti qet qisawet meke hevala to rind bêro. Destê xo na porê aye ra. Reyna a peşmirîyene rîye aye de xo musna. Lew na kîştâ lewê aye ra. Seke biwazo a peşmirîyene lew bikero. Û reya peyêne a lew kerde. Kamî bizanîtêne ke lewo peyên o! Eke bizanîtêne a hînî lew bikerdêne ke a bi lewan bixeneqayêne. Yan kî xo bi lewanê aye bidayêne xeneqayene. Se bikerdêne, reyêk hînî amaybî musnayene. Ganî dûrî ra hes bikero. Heskerdîşî pê dayîş hesnayene çîyode şerm bî. Kam şikîyêne mîyanê şermî de bicuyo!

Na wo, reyna pêrare. Pêrara derg û dilaye, pêrara tenge, a ke cayo ke ci ra mevî-
yaro nêmendêne, ge gerisêde tîk ra vîyardêne ra înan ra yew guretêne, ê bê yewî ver-
dayêne, ge raşteyêk ra vîyardêne ra, zerrîya înan de hîsê "Xwezika hertim nîya
bîyêne, na qet meqedîyo." Ge çîrêk ra vîyardênê ra, hîrê înan ameyêne şîyêne, to
vatêne ha ginayî war ro, ge-gane qîyameyêk ra vîyardêne ra, înan de bîhne nêver-
dayêne, pişîka înan teqayêne. Tawo ke reştî gilê koyî vîsta ke na dinya de tewr weşe
bi înan dayêne cuyene. To xo asmên de hîs kerdêne, kewe qasê ke ti destê xo dergê
ci bikerê pêbicêrê nêzdîyê to yo, de bê menîşe ro cixarayêk tamefîne meşîme. Ma
beno? Nê nêbeno. A vîsta tewr heqkerdî yê aresîyene ya. Zerrîya to honik bo. A vîste
roşanê zerrîyan o. Zerrîya tewr pîre a vîste de şîkîna reyna aşîq bo. Zerrî bikero ci...

Bîyî jû rêze, mabên de di metreyî mesafe, ney ra vanê meşê gerîla. Gerîla bi na
tore eke vîndîyan bido kî tewr şenik dana. Ca-ca no mesafe hînî zîyaderî beno. Sey
des, vîst, pancas metreyî. Vengode xeylê nizm:

- Heval vaje pey ra hûmare bêro.

- Heval vaje pey ra hûmare bêro.

Vengo nizm domneno:

- Heval pey ra hûmare bêro.

Veng her şono hînî baldar:

- Heval pey ra hûmare bêro...

Jû, di, hîrê, veng berz nêbeno, tewr hînî beno nizm:

Çar, panc... çarês. Pêroyê hevalan hadir ê. Êdî şîkînê raya xo bidomnê. Ganî lez
bikerê. Wext çin o. Hona vereşan o la seba înan herey o. Seba înan her şoro wext
teng bo. Her şoro wext înan tengezar bikero. Çiqas destê xo çapik bicêrê seba înan
hende rind o. Hende xeyr o. Ma hînî nîyo, "Gerdun lez ra hes keno." Çira vera ger-
dunî vecîyayê ke!

Raye ra nêşonê vaz danê, nê nê vaz nêdanê fir danê. Ti vana qey pêro bîyê bi perr

fir danê. Bi na tore demode derg meşê xo domnenê. Îndî wext çin o, nê nê ê nika wextode bîn der ê. No wext goreyê çî yo, çîyî, kamî no wext kifş kerdêne. No wext kardîya kore bî, qirime bî, a ke şîyêne zerrîya xo ra...

- Ax heval ez bîya dirbetin!

Vengê aye û vengê guleyî kuno têmîyan.

Vengode berz:

- Heval xafike. Her kes xo bierzo hard. Rew ma xo biresnîme tûmê peyê ma. Înan o tûm nêgureto. Teyna tûmê hetê ma, o çep gureto!

Pêroyê nê vateyan vîstêk de fekê ey ra vecîyaybî. Dormeyê xo de nîyada des hevalî dormeyê ey de bîyê gilendike, ê bînî kî leyê aye der ê. Ganî bi lezkanî xo rêxistin bikerdêne:

- Heval, şîma her di hevalan berê a lana ke ma vizêrî dîye. Şîma panc hevalî bêrê ma şîme tûmî bicêrîme, hevalê, hevalê bînî emanetê to yê, pey de biçerexîye, ti arazî nas kena, hevalan bibere cayode seveknaye, ma şîma pawenîme.

Va û bi vazdane verê xo da tûmê berzî.

Nika hetêk ra vengê kilêşan, hetê bînî ra vengê her tewirê sîlehan ameyêne. Topan her ca eştîbî xo ver, parsel parsel bomba kerdêne. Sîlehanê lavî, arazî fiştîbî ta, arazî veşayênê, mg-3'yan înan ser o girê daybî, nêvinetêne, guleyî eştêne. La seba ke ê tûmê berzî de bî û meterîsê înan rind bî, înan bi tesîr pawitiş kerdêne, a bîne kî înan qet nêpawitbî ke gerîla bireso ê tûmî û uca ra galimê înan bikero. Vîsta ke ê bi tûmî ra xecelîyayî, ê bînî pey de çerexîyayî xo eşt cayode seveknaye.

Îta cayode seveknaye bî, seba topan kî lanê binê kemeran estîbî. Pêrone meterîs guret. Vengê pêrodayîşî hetanî diwês ramit. Dîşmen nika vinetbî, la bêguman şodir operasyon hînî hîra bîyêne.

Hevalê ke şîbî serê tûmê berzî saete didi de rêştî grûbe. Înan karode xeylê erjaye kerdîbî, eke înan o tûm meguretêne, înan xeylê vîndî bidayêne. Saete hîrê de wuştî ra qasê nê saete cayê xo vurna. Ganî cayode tewr rind de bivindertêne, çunke înan do roja xo uca bivîyarnayêne.

Dosere de dûrbîna xo gurete şîye kifşkerdişî, cayode tewr stratejîk de vînete, dûrbîna xo daye verê çîmanê xo, seke tey vetîbî hînî bîbî, operasyon hîra bîyêne, eskerî sey mîloçikan oncîyayêne tûmanê cêrî û aye rind zanitêne ke tayê bîn roşt bo helîkopterî cendermeyan bîyarê tûmanê corî de kî ronê. Na kî seba înan xeterade girse ardêne. Roje kuyena pêrodayîşî!

Na wo, vengê helîkopteran ame û pêro tûmê dormeyê înan guretî. Ê bi xo çarês kesî bî, tewr şenik des hezarî eskerî vecîyaybî operasyon. Serê tap û tûman înan ra sîya kerdêne. Cayê xo ra giran-giran wuşte ra, verê xo da hetê hevalan, xeylê baldar bîye, cad kerdêne ke xo memusno cendermeyan.

- Rewşe çik a heval, seke zêde rind nîya, ha? To dî tûmo qot kî guret.

- Qet pers meke, kewtê ma dima, wazenê ma pêbicêrê.

- Beno ke cendekânê ma bicêrê, la candar çî rey! Ey de nîyada peşmirîyaye, hewlîya înan a şewe ameye vîra aye. Zerrîya xo ra germode nerm vîyarîya ra.

- Heval pêro hevalan ra vaje hêşar bê. Baldar têwbigeyrê. Ganî ma xo nêmusnîm înan. Ti kî zanena musnayîş û pêrodayîşê na saete seba ma îmhâ bîyen a. Yewa ma nêxelesîna ra. Hetê bîn de kî partî pêsîrê ma meverdo ra.

Bîbî hîrê-çar komçeyî, zereyê birrî de xo daybî we. Leteyêk nan û tayê murtuxaya soline hevalan rê kerde vila. Xayrjê nînan çîyo ke biwerê çine bî. A tewr muhîme awa şimitîşî çine bîye. Bê her çî bîyêne la bê awe zaf zor bî. Ziwan zeleqîyêne asmênê fekî ra. Fek bîyêne zup û zuwa.

Her çî verê çîman de beno awe. Çiruskînê sey awe. Eke şîma bi xo meşikîyê şîma sey xêxan bikuyê peyê çiruskan. Şewe ra tevdîrê xo guretîbî la qîm nêkerdêne. Verde awa bîdonan nê deman de awa çeman bira têşanîya mordemî nêşiknayêne. Ez çîra hende kena derg ke, xora têşanî û vêşanîye hevalê înanê tewr samîmî nêbî ma? Înan qet ê canêverdayêne. Ê musaybî bi înan ra bicuyê. Tawo ke mordem vêşan bo tehmê murtuxa kî xeylê weş o, a raste tawo ke mordem vêşan bo tehmê her çî weş o. La ca-ca mîyanê bongîye de tehmê çîyê çin o. Her çî beno sey vaşê mergan.

Eke dişmen înan bivîno, ê neçar bîmanê bikuyê pêrodayîş. Pêrodayîş! Pêrodayîş tayê têduştîye ano vîra mordemî ne? Seke di hetî danê pêro. Raşt a, di hetî danê pêro la se? Destê hetêk de her tewirê sîlehan, tank, top, teyareyî, helîkopterî, tewr sîlehê kîmyayî. Destê hetê bînî de teyna kilêşê înan. Pêrodayîş bi na tore virazîyayêne. Naye ra kî pêrodayîş taktîkê gerîla nêbî û ganî çiqas destê gerîla ra bêro mekuyo pêrodayîş. La ca-ca înan se bîkerdêne kî nêşikîyêne ci ra biremê. Neçar kewtêne pêrodayîş. Eke talîhê xo bibîyêne herey kewtêne ci, yan kî tîje a roje rew bişîyêne awan.

A rey hînî nêbî. Ne herey kewtî ci ne kî tîja homete înan ser ra rew şîye awan. Înan reyna qet nêdîye a şîye awan. Aye ra teber.

Di canê zereyê canê xo rew kerdîbî vîndî.

Nika kî pêro şîbî, pêrone a caverdaybî şîbî.

A nika tuk û teyna, mîyanê dewade teyna de bîye. Dewa ke herinda cuya vîndîkerdîye tede asayênê. A ke ameybî veşnayene, ameybî talkerdene... A ke vengê domanan tede nîmite bî. A ke qîjî û vîjîniya domanan bîbî çîkîniye. Nika a çîkîniye ameyêne goşanê aye, perdeyê kerrika goşanê aye visnayêne. Ê çî zemanê temaşeyî ra vîyarîyaybî. A nika çî zemanêde temaşeyî ra vîyartêne. Nika teynatîye sey kardîya kore bîyameyêne serê zerrîya aye de binîştêne ro. Nika zeman sey qirima verê mîya aye zerrîya aye ra gonî biberdênê... Teynatîye zaf zor dayêne ci yan dejê sereyî, cêser nêkerdêne. Nêşikîyêne cêser bikero...

Dewe nika paga mordemanê sêwîyan bîye. A ke verê dêsan de mendîbî. Beno ke virûsk pirodo. Ma hînî nêbî, kemeranê dêsan virûsk ontêne. Cêrê dewe ra awade kewîye zelal-zelal şîyêne. Awe keweyîya xo asmênî ra guretêne nê? Asmênî cayê xo

bes nêdîyêne rengê xo dayêne awa serê hardî kî...

Asmêrî bêwayîrîye ra hard ra kaş bîyêne. Tawo ke wayîrê înan dewe ra amaybî vetene, ê kî miradîyaybî. Reyna verva asmênî berz nêbîbî. Gozêran nika ra velg kerdîbî zerd. Gozê xo amayêne hûmaritene. Ma qey ê kî miradîyaybî? Her çî nika kengerê verê vayî bî. A kî nika sey dewe kengera verê vayî bîye. Se kena cano ke zemanê xo nêameyo rew-rew nêvecîno. Nêvecîno, kuno verê îşkenceyê bedenî. Verê ezabê bedenî...

Dirbeta kambaxe hetê pey der a. Nêşikîna aye rind bivîno. Nêzana ke kermî tede kiloz bîyê. Teyna hîs kena ke çîyê tede lebetîno. Ti vana qey lana mîloçikan a. Mîloçîkî tede vîst û çar saetî têwgêrenê. Aye bi na tore heta a roje teyna mîloçîkî dîbî, aye ra kî teberê înan ra çîyê nêame vîrî. La kerman roje bi roje lanan dirbete kerdêne hîra û xorîn. Xorîn? Heya xorîn! Na ameyêne çî mana? Beno ke biresê mezgê aye? Eke biresê mezgê aye, mezgê aye biwerê!...

Nika se bikerdênê? Ma çîyode nîyanên kî bîyêne? Pêro hevalê to bimirê, hem kî rojêk de, ti nîya tuk û teyna bimanê. Ma na heq a? No senê Heq o? Çira ruhê aye kî nêcêno? Nika se bikero, seba ke bicuyo cad bikero yan xo teslîmê merdene bikero. Kamcîn hînî asan o? La, ma a şahide nêbîye? Jû şahide! Jû şahida a roje. A roja kambaxe. A roja sîyaye. A roja ke aye ra diwês hevalê aye guretî. A roje xişm varabî, adir varabî, canî veşaybî. Weşaweş veşaybî. Eke ê teyrê asnênî mebiyêne, ê bi hevalanê aye nêşikîyêne. Heta vereşan xo ver ro daybî. Çi heyf ke cebilxaneyê înan qedîyabî. Na çimê înan ra nêremabî. Qumandanê girsî, bi serxoşîya serkewtene, cendermeyê xo qadê pêrodayîşî ra dûrî fiştîbî û bi teyranê xo yê asinênan galimê înan kerdîbî. Galim kerdîbî la çî galim? Qazanê bi tonî eştêne ci. Cayo ke bomba kerdîbî nika vurîyabî. O hard şîbî hardode bîn amaybî.

A? A hîkmete ra, a buglate ra, a zulmate ra, a xezebe ra, ê xişmî ra, ê zulmî ra, ê adirî ra, se weş vejîyaybî aqilê aye nêguretêne. Ma seba ke nê ezabî bionco weş mendîbî, seba ke nê îşkenceyî bionco weş mendîbî? Yan manaya mendişê aye çîyode bîn bî? Seba ke cayê înan biresno amayeyî mendîbî? Herinda înan tarîx de vîndî mebo, bireso domananê welatê înan.

Xo arê da. Waşt ke wurzo ra. Nêmcet bîye raşt, reyna ginaye war ro. Nêşikîyêne wurzo linganê xo ser. Zonîyan de qudum nêmendîbî. Nîyada ke nêşikîna wurzo lingan ser, xo hard ra şiqitna. Hîne hama kîşt aye de bî. Destê xo eşt kurnika hîneyî. Bi piştîya kurnuka hîneyî tayê bîye berz. Sereyê xo resna çirtika hîneyî. Çi bivîno! Nê çikî bî? Lulukê nîyanênî reya yewîne bî dîyêne. Awa hîneyî serdine bîye. Dirbeta xo rind şute badê sereyê xo kerd çirtika awe, awe şimite. Vateyê hevalanê aye ameyî vîrî, "Ganî mordem tawo ke dirbetin bo zêde awe meşimo." Aye kî ca de fekê xo luyaya hîneyî ra ont. Nika xo tayê bîn rind hîs kerdêne. Çimê xo der û dorî ra çarnayî, qasê metreyêk dûrî de tuyerêk estbîye. Tuyê xo rişîyaybî, binê xo pirê tuyan bî. Xo resna uca. Bi tuyan xo kerd mird. Saeta hermeyê xo ya ke ci rê zemanî ra veng û vaj

ardêne de nîyada. Zemano ke zaf reyana fekê kardî bî, bibî hefteyêk a eştîbî cayode talde. Xo ra bêxeber verdabî. Bê xo verdaybî. Taldeyê zerrîya xo ra taldeyî rind nas kerdêne. Uca de qasê xirabîyan, çiyê bînî kî nîmite yê. La kes înan nêvînen. Çiyê ke nêwaştêne destî, fekî biresê ci înan qilêrin bikerê taldeyê zerrîya xo de nîmitêne.

Nika hînî rind şikîyayêne bifikirîyo û nika tayê qudum amaybî zonîyan. Seba ke derdora xo tayê bîn rind bivîno, xo tayê da cor. Asaye de çiyoke omîd bido nêaseyêne. Ne dewade pire, ne mezrayêk, ne mordemêk, ne mal, ne dawar, çiyê nêaseyêne. A bîne kî kifş nêbî ke însanê ke vecîyayê duştê aye rind bê yan xirab bê. Nika welatê aye de kes bi kesî bawer nêkerdêne. Dişmenî zêdeyêr kerdîbî qorucî, kerdîbî sîxur. Nika a û talihê xo bî. Eke talihê xo estbo, yewe yan yewo rind vecîyo duştê aye, yanxo a bidayêne destê dişmenî, na kî merdene ra bêtere bîye. Dî ke asaye de çiyê çin o, bêomîd reyna çerexîya binê tuyêre. Na şewa xo binê tuyêre de bivîyarnayêne. Kam çî zano şodir çî bîyaro? Tayê velgê gozêre arê da ard na ro, sereyê xo na ser, xeylê wext pey ra hewn ra şîye. Şodir ke hewn ra wuşte ra ara bibî şîrin.

Ewro roja desine bîye. Xo resna hîneyî, dest û rîye xo şut, peyê cû çerexîyaye binê tuyêre tayê tuyî werdî. Minetê xo ard herra welatê xo rê. Oxrê hende cengan na herre hona berê xo dayênê înan, comerde bîye. Xora çî taw awa nê welatî bişimitêne mineta xo ardêne zîwan.

Tawo ke nîya mîyanê fikran de ameyêne şîyêne, o veng heşna. Ya ya, rast bî. Xeyal nêbî, no yo ke heşnayêne vengê însanan bî. Veng cêr ra ameyêne. Heyecanode girs zerrîya xo ra vîyart. Gelo beno ke îndî nê halî ra bixelesîyo ra. Bireso hevalanê xo, vejîyo roştî, yan naye ra bêter bigino tarîtyade zulmate ro?

Ma hînî nêbî a muhîme zerrîya mordemî tarî mebo. Yanxo tarîtya teberî bi roştîya zerrî bîyêne roştî. Aye kermê mezgê xo kî bi roştîya zerrîya xo kiştî û bîye şahida tarîxî...

Bîye herind û musnayoxa çiyê ke serê na herre de ameyê ciwîyayene...

11 Tebaxe 2011

AKMAN GEDİK: “ŞAÎR PEYAYÊ OMÎDÎ YO”

Roportaj:

| Sevîm AYDIN |

-Ma ve xêr dî bira, ez wazena ke ti bi kilmîye xo bidî şinasnayîş. Akman Gedîk kam o, edebîyat de cayê xo kotî yo?

-Xeyr mîyan de be wayê. Ez Gimgim ra wa. Dewa Reqasa, gîredayê Gimgimi ya, ez Reqasa de ameya dinya. Mekteba verêne dewa xo de, ê wertî û lîse Gimgim de wende. Mi di serrî dewamê fakulteya akerdîye yê Anadolu Üniversitesi kerd, 1988 de vejîya tever, ameya Almanya. 1998 ra nat Almanya der a, weşîya xo îtya (fîya) vî-yarnena. Ez zewejîyayî ya, di lajekê mi estê. Edebîyat de cayê mi kotî yo, ez nêzanna, wendekarî zanê. Hama ez şikîna nayê vajî, nameyê mi û îmza mi hona girs (gird) nîya.

-Eleqeyê to û karê edebîyatî çitur dest pêkerd?

-Eleqeyê mi û edebîyatî se dest pêkerd. Ez veren de nîya vajî, yanê verî aqilê mi de karê edebîyatî çînê bî. Yanê aqilê mi ra nêvêrdêne ra. Hama ez şikîna nayê vajî, ez yew wendoxêde rind bîya. Demo ke ez vejîya Almanya, mi henî çîyo ke amêne aqilê mi not kerdêne û nusnêne. Mi verî bi tirkî dest pêkerd nusnayêne. Bi şîr û hikaye. Aye ra tepîya bi nuştayanê cerîbnayîşî (denemeler). Nîya embazî ke amêne çê ma, ya kî ma ke amêne têlewe, mi nuştayê xo musnêne ci. Tayînê vatêne ke biruşne kovaran rê. Pey de mi çend kovaran rê ruşnayî (eşrawitî) eke neşr bî, rast ke ez şa bîya. Mi dest pêkerd peyder pey ruşnayî. Gorê mi, ez kederîna bîya, birîndar bîya aye ra. Zereyê mi ra çî ke vêreno ra gereke ez nêyî bîyarî ra zîwan henî fikirîya. Demê ra tepîya mi na kerde wezîfe. A roje ra nat ez nusnena. Eleqeyê mi û edebîyatî nîya dest pêkerd. Pey de zîwanê dayîka xo de ke eleqedar bîya. Şîr, hikaye û nuştayê cerîbnayîşî zîwanê dayîka xo de ke nusnayî. Însan ke kewt wertê baxçeyê nusnayêne, çarê çîn o endî. Gereke her tim wertê de vîndero. Bi kilmekîye nîya bî eleqeyê mi û edebîyatî. Edebîyat ge-ge sitarê însanî yo.

*Sevîm Aydın, seba malimîya kirdkî Unîversîteya Artuklu de qismê lîsansê bêtezi de wendekar a. Mamosta Mal-mîsanîjî sey parçeyêkê derse wezîfe (sipartek) dayo wendekaranê lîsansê bêtezi ke her wendekar yew nuştoxê kirdkî reyde roportaj bikero. No roportaj na çarçewa de viraziya. Dima ma waşt ke kovara Şewçila de biweşanîm.

-Tî hem bî tirkî hem zî bi kirmanckî şîiran nusnenî labelê to tewr verî teyîna tirkî nusnêne, to çitur qerar da ci ke kirmanckî dest pêkerd û kirmanckî ser o vindetî?

-Heya ez bî tirkî û kirmanckî nusnena. Mi ver de kî zıwanê dayîka xo de waştêne ke binusnî, la belka zonê nusnayêne rind nêzanitêne. Ju kî însan xeyelanê zereyê xo senê qeyde ano ra zon, bi kamcî qeyde tayêna rehet nusneno, bi o qeyde xo îfade keno. Veren de, mi tirkî de belka tayena xo rehet îfade kerdêne, beno ke aye ra. Nika kirmanckî zî ez xo îfade kena. A derheq de zonê dayîke tayena raverî cêna. Çike ma nê zonî rê deyndar îmê.

-Semedê çinay ra ti şîir nusnenî, çî yo to nîya zerrî ra dano vatene?

-Ez semedê çinayî rê şîiran nusnena, mi cor de vatbî. Ez kederin a, birîndar a. Derd û kulê na dinya, yê insanî, yê komelî belka îfade keno, ayê ra. Derdanê xo nîya ana ra zon. Şîirî insanîye anê ra mi vîrî. Hîsdarîye, omîdîyê anê ra mi vîrî, ayê ra. Xeyelanê xo îfadekerdîş bi şîiran tayêna rind êno ra zon. Heskerdîş bi çimê şîirî tayêna binge cêno, ayê ra. Bi hezaran çekuyan kenîme wertê çekuyanê kilmekan. Nê çekuyî bi mana yê. Mana çekuyan kena dewlemend. Şîir mi çim de nê teyîna realîstî ya, nê ki xeyalî ya. Jubîyayîna her diyîn a. Ge-ge zuran ra, dubaro û qeydan ra rameyîş o şîir. Şîir famkerdîşê insanî bi xo yo. İnsanî ke nusna, museno. Mekteba şîirî çîn a. Gegane kî mezgî ra ke çî vêreno ra, înan açarnayîşê qesî yo şîir. Tabî nê qeseyî gereke bêrê estetîze kerdene. Henî huşk û yavan nêbenê qesî. Ez şikîna nayê bi rehetîye vajî, ez hona wendekarê şîirî ya. Hama însan wertê kamcî şaran de ameyo dinya, wertê kamcî kulturî de bîyo pîl, fikrê xo kî henî benê pîl. Şaîrêk vano: "Însan mendo ro cayê xo, mendo ro hard û awa ê cayî. Mendo ro hesreta ê cayî, mendo ro zuranê ê cayî..." Weşîya ê ser a tesîrê xo zaf o, karê şîirî ya kî şaîrî zor o. O însanê bînî ra cîya fikirîno. Problemê dinya vajîme, yê şaran û komelî (toplum) vajîme tayîna cîya fikirîno. Yanê komelî de nîya dano. Hama çî ke dîyo ju be ju eynî nêcêno. Çira şaîr rapor nênusneno. Mîsal, ju merdene çimê doktorî de zobîna yena nusnayêne, edîbî de zobîna ya. Însan ke raporê doktorî wend, merdene bi keyf nêwaneno. Hama edîb ke qalê merdene bikero, yêno wendene. Şaîr perspektîfê dano bi nuşteyî. Şaîrî belka vêşanîyê re, têşanîyê re, ceng rê, zulim rê engel nêbenê la hîsdarîye kenê gumra. Yanê rayê de nîyanêne kenê ya. Bi çimê hîsdarîye qayt kerdene kewe keno. Zonê şîirî her tim zonêde bîn o. Belka vengê zereyê xo nîya îfade kena, ayê ra ez şîir nusnena. Ya kî şîir, vengê zanîstîya xo û vengê zerrîya xo goş dayên a. Ge-ge dozkarîya heyatî ya, ci rê cewab dîyayên a.

-Çend serrî yo ke ti Almanya de ciwîyayîşê xo ramenî, semedê çinay ra to welatê xo ra bar kerd şîyî bî hesreta welatê xo mendî?

-Ez 1998 ra tepîya Almanya der a. 1988 ra tepîya weşîya xo tîya vîyarnena. 1982 ra tepîya kî Gimgim ra vejîyaybî. 12 êlule 1980 de darbe bîye. Ez o taw ju wendekarê lîse bîya. Tarî bîbi wayirê her cayî. Tern û huşk têmîyan de vêşêne. Her ca vêşêne.

Ju însan cayê xo qeyî terk keno? Ge-gane çarê çin o, mecbur maneno. Tayê mecbur mendîmê vejîyayîmê. Nika bîme di leteyî. Hetê ma welat de mend, hetê de ma bî aydê îtyayî. Yanê ge-gane zaf kesê mi çîn o, ge-gane kî zaf o.

-Gimgim zereyê to de çiqas ca cêno ke ti şiyî Almanya? Labelê ti tim bi şîranê xo venga Gimgimî danî û vanî "Gimgim Zerreyê Ma De".

-Gimgim heyatê mi de xeylê ca cêno. Domanî û xortbîyayîna mi uja derbaz bîyê. Wertê heyatê însanî de no dem zaf muhîm o. Însan ke bî pîl, çiqas ke qalê meselanê xo kerd, mîsalê xo bêguman demê domanîya xo û xortbîyayîna xo ya. Însan zereyê kamcî şarî de, kulturî de çimê xo kerdê ya, maneno ro uja. Gimgim cayê de rengên bî. Elewî û sunî tēmîyan de bî. Qalê hermenîyan kerdêne, cîranê rindî bî, vatêne. Xort û azebê Gimgimî rind bî, rindek bî ya kî ma rê henî asêne. Pêru pîya wayîrê îdealan bî. Înan dînyayêde zaf rindeke tarîf kerdêne. Na kî zaf weşa ma ro şîyêne. Her kes dozkarîya çîyo ke înan de çîn o, dozkarîya ê çî keno. Ma doman bîmê, bîmê pîl, vecîyayîmê tever. A rengîniya Gimgimî ma vîr ra nêşîyê. Gimgim her tim hewnanê ma de, xeyelanê ma de bî. Ze ju sîyê ma dima bî. Ma şîmê kotî Gimgim zî ma de ama. Ma qayt kerd ke, zereyê ma ra qet nêvecîyo, aye ra "Gimgim zereyê ma der o".

-Ti teyîna şîran nêususnenî hikayeyê to zî estê, ti edebîyat de xo bî kamjî turî tayîna rind îfade kenî?

-Heya, ez teyîna şîran nêususnena. Hikayê û nuştayê cerîbnayîşî kî nusnena. Ez xo bi kamcî tayîna rind îfade kena? Henî rehet nêşîkîna ke vajî. Ha şîr bo ha hikaye û nuştayê cerîbnayîşî bê. Ver de nuştene mezgê to de çike vêdo ra ti bi senê qeydê tayîna rind îfade kena o qeyde nusnena. Ge-ge ju çekuye yêna ca cêna zerrîya to de, mezgê to de. Na çekuye dilopîna, çîyê ke vîş mend aqilê to de, nîşena ro nusnena. Ge-gane a çekuye ser a bi rojan, bi hewteyan vindena. Kena rez, ju nîzam dana ci. Tam (tehm) dana ci. Gere verî ti bi xo înam bikerê ke no nuşte binge gureto. Weşa to ro ke nêşî weşa ey însananê bînan ro se şono. Şîr û hikayeyî seraser şonê. Henî xo nêfikirîya, kamcî karî raverî bîcêrî. La ez vajî nêvajî zî şîr ze domanê qijkek o zereyê mi de.

-"Gimgim Zerreyê Ma De" de to xeylê tewirî (vateyê verênan, îdyomî, şîrî, çibenokî, fiqrayî, maqaleyî) ardê pêser, no fikrê to çinay rê nîya îcab kerd?

-Kitabê mi "Gimgim Zerreyê Ma De" de seke ti vana, vateyê verênan, îdyomî, çibenokî, mertalî, şanikî, fiqrayî, hikaye û şîrê mi estê. No kitabêde folklorî yo. Mi vateyê verênan xeylê kerdîbî top. Kovara Vateyî de nê neşr bîbî. Mi waşt ke bikerî kitab. Belka ma dima çend wendoxî vejînê, wanenê. Gorê fikrê mi, kam ke nê zîwanî qesî keno, no wezîfê înan o. Keso bîn nêno zonê ma raver nêbeno. No barê vilê ma yo. Her kes ke mintiqanê xo ra çî-mî (hikaye, çibenokî, mertalî, fiqrayî...) top bikero û neşr bikero. Cayê bînî kî xeberdar benê. No karêde rind o, goreyê mi. Zonê ma hona îhtîyacîya xo bi her çî esta. Belka bi na qeyde ma emrê zonî kenîmê derg. Çî-mî ke

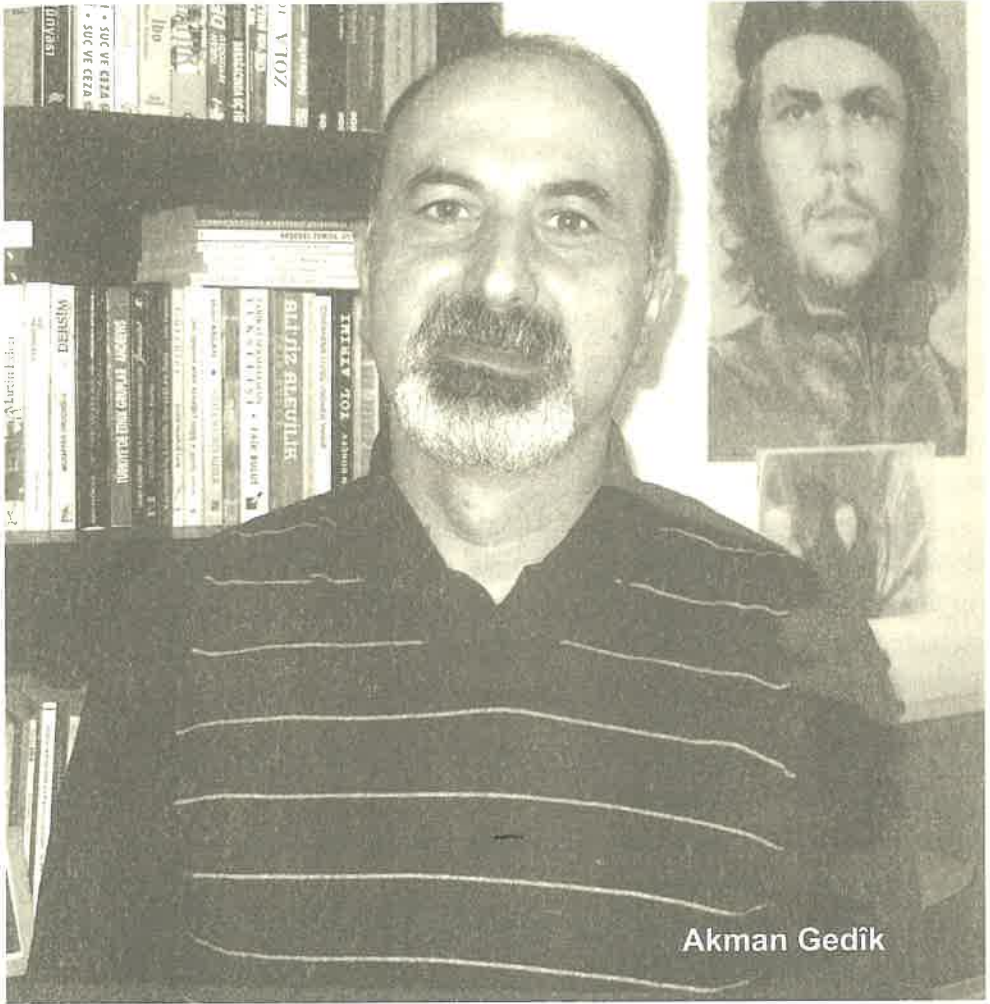
qeyd bibo meşte rê maneno. Aye ra her mintiqan ra çî-mî neşr kerdene çiyede rind o. Kitabê mi “Gimgim Zerreyê Ma De” seke zanîno, kitabêde folklorîk o. Gorê mi xeylê tur bîyayêne dewlemendî ya. Ju zon ge-gane her tur ser a vindetene kî raver bena. Ez nîya fikirîna, aye ra nê kitabî de ca da nê qeydeyan.

-Ti nê kitavê xo de tayîna zêde vateyê verênan ser o vindetî, semedê çinay ra to çim de vateyê verênan hunde muhîm ê?

-Heya, kitabê mi “Gimgim Zerreyê Ma De” de vateyê verênan xeylê ca cênê, raşt o. Çike vateyê verênan esasê ju fikrê komelî yo. Nê, serran ra nat yênê vatene. Wayîrê xo kifş nîyo, yanê anonîm ê. Manayê kilmekî yê. Însan şikîno zereyê vateyê verênan de bi hezaran mana bivîno. Nê dewrê verî ra dest pêkerdo ameyê reşte ewroyî. Dilopîyê wertê hezar qesan ra, ameyê reştê ma. Kamî vato, se vato ra muhîmer, însan danê fikirinîyene. Însanê ma ke mîsal danê, miheqeq bi ju mîsala vateyê verênan qesayanê xo gire danê. No çiyêde rind o. Çike vateyê verênan hafizaya ju komelî ya. Esas, însan ju fikirê xo ano ro zıwan, vateyê verênan zî ju derheq de şahîd musneno. Wazeno ke qeseyê xo bi na qeyde dewlemend kero. Na semed ra vateyê verênan mi çim de muhîm ê.

-Ti çi fikirîyenî, derheqê rewşa kirmanckî de omîd esto yan zî ma senî qeyde emrê zıwanê xo derg bikerîme?

-Rewşa kirmanckî de nîya danîmê, gorê raporê Unescoyî zıwanê ke çixixê vînd bîyayîne der ê, kirmanckî zî ortê dînû der a. Malum, gorê tayê zıwannasan (zonkar, zonzanox) sedsera ke verba ma yena, ortê na sedserre de, sed ra heştayê zıwanan benê vîndî. Gorê raporê Unescoyî nê zonan ra ju (yew) zî kirmanckî ya. Na derheq de xeyal çiyêde bîn o, realîstîye çiyêde bîn. Rewşa kirmanckî rind nîya. Omîd tabî kî esto, her çî ra raver ez ke pencerê şîrî de nîyadana, bê bawerîye, omîd çiyê nêbeno. Êye ke nê zıwanî qesêy kenê, no wezîfeyê înan o. Şaro bîn nêno problemanê kirmanckî çareser nêkeno. Gorê mi ju zıwan, ê ke qesey kenê, eke ê qesey mekerê xelesîno. Problemê kirmanckî, ma şikînîme nîya vajîme, ju ma ke qesey mekerîmê xelesîno. Zobîna hetê sisteman ra zî problemî her tim estê. Ya kî zıwanê serdestî zêde raver cênê, no yêno zanitene. Ma gereke hetê xo de qayt kerîmê. Ma se kenîme. Çike însanê baqilî zêde mazeret nêvînenê, yanê tenezul nêkenê. Gereke rayê bîvînenê. Juyo ke rayê ra zêde, mazeret vîneneno o zatî samîmî nîyo. Ma gereke rayê bîvînimê. Ju qese esto, nuşte maneno, qese raperîno (fir dano) şono. Êyê ke kirmanckî qesey kenê, gereke çî dest ra yêno derheqê nusnayene de binusnê. Hîkaye, şanîkî (estanîkî), fabl, şîr, roman, vateyê verênanî, çibenokî, mertalî, teatro û sînema gere zaf bêre nusnayene. Çiyê nusnayêne cayê nê caye de manenê. Nusnayene gamêde rind a semedê derg kerdena emrê zıwanî. Ju kî êyê ke nê zıwanî qesey kenê gereke qesey bikerê. Domananê xo de qesey bikerê. Gorê tayê zıwannasan dinya de nêz-dîye 7.000 hazarî zıwanî estê. Nê zıwanan ra sedîne ra heştay benê vîndî. Îngilizkî beno zıwanê cîhanî. Yanê sedsera ke verba ma ena, îngilizkî xeylê cayan de ca



Akman Gedîk

cêna, çira zîwanê komputerî yo. Ma biwazîme mewazîme rewşade nîyayêne esta. Komputure tesîrê xo zaf o. Ma nêşikînîmê nê durumî rê engel bîmê. Omidê mi esto, ewro roj roja komputerî ya, ma şîkînîmê derheqê zîwanê xo de xeylê çîyan binusnîmê û vila bikerîme. Ez nîya fikirîna. Zobîna zîwannasî tayêna rind zanê, senê qeydê ju zîwan xelesîno ra. La zîwan ke bî vîndî, kulturê ju şaîrî kî beno vîndî. Ez wazen ke her zon wa bibo, zonî wertêye nê gulistanê zîwanan de kewe bê. Her zon bi ju rengî yo, ju boye û ju qeydê yo. Bêrê ma na rengenîya zonû gumra bikerîme, musade mekerîme wa tayê zonî vîndî bê. Ez zî wazena zon vîndî nêbo. Mi dest ra nuştene yêna, ez zî nusnena. Yanê ju şar gereke mewazo ke zonê înan vîndî bo. Ez şîkîna nîya vaja, kirmanckî ser a hona hewrê sîyayî (şayî) cêrenê.

-Ti wazenî naye ra dima kirmanckî ser o çî xebate bikerî, towa projeyê to ye neweyî estê?

-Halê hazir de projeyêde mi çîn a. La ez nusnayêne dewam kena, naye zere û can ra şîkîna vajî. Bi şîr, hîkaye û nuştêyê cerîbnayîşî dewam keno. Mi ra nuştene yena,

ez zî nusnena. Çîyo ke nusnena kî eke îmkanê mi bibê wazen ke kitab kerî.

-Ti tewr verî kotî bi kirmanckî rast ameyî û ti senî qeyde kirmanckî nusnayene musayî?

-Ez kotî rastê kirmanckî ameya, ez bawer kena kovara *Vateyî vecîyaybî*, ez xeberdar bîya. Mi têkilîye gîrê da. *Vate* de her mintiqan ra însanî bî. Reyna nuştê standardîze kerdêne. Mi kî çiyêde nîyanen waştêne. Gorê fikrê mi, ma gereke zonê dewa xo ra teber vecîmê. Rastîye a ya. Aye ra tepîya kitabê ke kirmanckî de vecîyê mi guretî. Kovara *Vateyî* zî mi rê amê. Henî peyder pey nusnayêne musa û raver berde. Hona (hîna) kî kêmasîya mi zaf a derheqê nusnayêne de. Ez zanena ke bi nusnayene na kemasîya xo danîmê we. Hona raya ma dûrî ya.

-Ziwanê ma de hona zaf problemî estê, ziwanê ma zaf nîyamo nustîş û wendîş, no semed ra problemê ziwanê ma yê standardî zî estê. Ti waxto ke bi kirmanckî nusnenî, çi zehmet vînenî?

-Heya rast a, nameyê ziwanê ma û nameyê şarê ma ca bi ca cîya yo. Kirmanckî, kirdkî, dimilkî, zazakî û zonê ma, yeno vatene. Reyna nameyê şarî eynî mintîqa bî mintîqa cîya-cîya yeno vatene. Nê problemê ewro ra hetanî reştê meşte, henî rehet çareser nêbenê. Wext lazim o. La wext zî qe ma ser o nêvindeno, ze vayî vêreno ra şono. Standard çiyêde rind o, nê fekanê mintîqa bi mintîqa jumîn ra keno nêzdî. Reyna, dewan de cayanê qijkekan de, şarîstanan de însan agahdarê fekanê cayanê bînan beno. Beno ke ju çekuye hetê ma de çîn a, hama cayanê bînan de esta, naye museno însan. Derheqê nusnayena bi kirmanckî de mi na çend serrî yo dest pêkerdo. Hona zehmetî zaf ê. Însan dînya famkerdene de gereke bi ju zonî ser a bikerdo. Na derheq de hona kêmasîya kirmanckî xeylê ya. Hona ma dest de materyalî zaf çîn ê. Ez ke nusnen, ge-ge ju çekuya mintiqanê bînan de se yena vatene, manaya xo ya bîne esta aye ser a vindena. Ez wazen ke cayê bînî kî mi fam bikerê...

-Ti edebîyatê dinya û kirmanckî de tesîrê kamjî şairan û nuştoxan de mendî, bi fikrê to edebîyat çinay ser o vindero û çi mesaj bidero?

-Edebîyatê dinya de nuskarê klasîkî pêru lewê mi de cayê înan zobîna yo. Dostoyewskî, Tolstoy, Hemîngway, Yaşar Kemal û Orhan Kemal tewr verî yenê mi vîrî. Nuştayê înan însanî pernenê benê, ca bi ca çarnenê. Edîb mesaj dano yan nêdano ez rind nêzana. La gorê mi, edîb ju polîtîker nîyo. Wendoxî ke nuştayê edîbî wendî, vînenno ke zereyê nuştayî de xora mesajî estê. Hama ju edîb ze sîyasetvanî nêvano ke bêrê nîya bikerîme. Şima nîya bikerê xelesînê ra. O pêt vindene salix dano. Bêrîme şairan, Nazim Hîkmet, Ehmed Arîf, Hasan Huseyîn Korkmazgîl, Yılmaz Odabaşî û Şukrî Erbaş weşa mi ro zaf şonê, şîranê înan zereyê mi de ca gureto. Eke qalê mesajî bî, gereke reçeta xo zî bibo. Edîb bi kerdena xo, nuştana xo de fikirîno, la no nêno na mana ke îla kî zereyê ju partî û grûbe de bo. O se dinya fam keno, henî fikirîno. Ge-ge partî û grûban de ca guretene edîbî rê beno dezavantaj. Edîb însanê omidî yo, yê hîsdarî yo. O wazeno ke însanî hîsdar bê, însano ke hîsdarîn o, zereyê

ê ra xirabîye nêvêrena ra. Edîb ju resmê heyatî ke musna însanî ju perspektîf dano ci. Heyatî ju bi ju nêceno. Ge-ge çîyê nana ro ser, ge-ge zî keno kemî. Yanê wendoxî ke wend gereke tesîr de bimana. Çî-mî ju bi ju guretene ze fotokopî yo, edîbî raver nêbeno. Edîb zereyê heyatî de nêheqîye, bênamusîye, verva naye vecîyayîş zî nusneno. Jan ra behs keno, bextîyarîye ra kî. Vernîya xo dîyayîş musneno însanan. Ge-roke verî ju vatena edîbî bibo, çi qeydê vano ju çîyêde bîn o.

-Şilîye ke varena ez serd de çîyena, domantîya min a ke yavan de camenda serd de çîyena. Binê mezgê to de metaforê “şilîye” yeno çi mana, ez merak kena to çira xususî nameyê şîrê xo “Çi taw şilîye bivaro” no pira?

-Şilîye nameyê ju şîrê min o, heya. Ez ke hona doman bîya, ya kî vajîme derbazê xortbînê bîya, varîyayîşê şilîyê ra tepîya, boyade weşe hard ra amêne. A boya hardî ez kaş kerdêne zereyê xo. Ez çê ra vecîyêne tever. Dewe ra tever şîyêne. Ez bîyene kederin. Kederinîye çîyêde rind o, çîyêde însanî yo. Maya mi merdîbî, ez Almanya de bîya. Vajê-nêvajê însan mutesîr beno. Rojê mi va, ez şêrî yaban, tayê qafika mi tal bo. Na kederinîye tayê vila kerî. Ez henî pêyatîye teverê şarîstanî de cêrane. Xaftila şilîye kerd pira, varê. Ez, kinc-mincê mi bî hît. Oncîya o boya ardî, oncîya maya mi ameye aqilê mi. Merdene amê aqilê mi. Henî çekuyê kewte zonê mi ser “Çi taw şilîye bivaro” pey de ez şîya ser o xebetîya. Çi taw şilîye bivaro, no qeyde vejîyê meydan. Şilîyê na qeyde zereyê mi de ca guret. Zereyê weşîya mi de ju ca yo. Nuştene kî ge-ge çîyêde nîyanên a. Însan çitur weşîya xo vîyarna ra, bi tam serê zonî arden a. Ju çekuya şilîye şîr de nusnayene. Şîr çîyêde nîyanen o. Ju çekuye yêna mezgê to de ca cêna, xo dana nusnayene.

-Ez semedê tamê ziwane ma rê vana ke: “Tamê ziwane ma fekê mi de zê şîtê maya mino.” Ti zî kitavê xo yê “Roj Ma De Şewle Dano” de vanî ke: “Zereyê dayikan medejnê / Zereyê inan / Roja tenge de / Ma rê zê wareyêdo girs o.” To çim de cayê dayikanê ma zereyê ma de çik o, semedê çinay ra manaya dayikan hunde xorî yo?

-Ziwane maya însanî seke ti vana “zê şîtê maya însanî yo” helal o. Dayîkî heyatê însanî de xeylê ca cênê. Sitarê însanî yê. Ge-ge punik û pergalê însanî yê. Ez vana, derheqê dayikan de çi ke bêro vatene kî, oncîya kemî yo, dayikan tam îfade nêkeno. Şîr de kî yêno vatene “wareyêde girs o” ware welat o, mekan o, zeman o, cîhan û kaînat o. Ez bawer kena ke ju însano ke dayikan ra hes nêkeno, o însanê bînî ra kî hes nêkeno.

-“Kamcî awe nêresena çemî / Kamcî çem nêreseno deryayî” Ez şîranê to de omîd zî vînena. Ti çi fikirîyeni no derheq de zerrîya to bi çinay giîna?

-Şaîr bi xo peyayê omîdî yo. O zereyê heyatî de qalê xirabîye bikero kî, her tim omîdî salix dano. Dozkarê rindekîye yo. Dîzdê rindekîye yo. Dîzdê heskerdişî yo. Şaîr peyayê xeyalan o. Bê xeyalan ju şaîr çîn o. O vengê zereyê xo heşneno. Nê vengî şuxulneno. Şaîr qalê omîdî kî keno, qalê janî kî keno. Qalê şodirî kî keno, qalê şewe

kî keno. Materyalê xo qese yê. Nînan cêno xo dest, tam dano ci. Însanî ke wend, ci ra tam cêno. Tayê cayan de karêde şexsî keno. Çira şîir nuştene fikrê ey yê însanî yo. Demo ke însanî wendî, xo tede dî, beno karo komelkî. A taw o şîir meşte rê maneno. Meşte rê mendene waştene her şaîrî ya. Yê şaîrî gereke derdêde xu yo nîyanên bibo. Zereyê mi de xeylê çî gîrîno, tersa mi a wa ke ez nê çiyê rindî mîyarî ra ziwan. Seke Oktavio Paz vano. "Şîiran ra heyat meydanardiş ra zîyaderî, heyatî bi xo zê şîirî bikerîmê, tayêna rind nîyo?" Yanê şîir bêçareyîye rê امید o.

-Ti mewzuyanê hîkayanê xo, royê (ruhê) şîiranê xo kotî ra yan zî çinay ra çînenî we?

-Temaya şîiran û hîkayanê xo zereyê nuşteyan ra cêna. Ver de, nuşteyî ke amayî mezgê mi de ca guret, eke mi nusnayî, pey de zereyê înan ra ju çekuye çînena we kena name. Her însan wertê kamcî kulturî de ameyo dinya, tayê mendo ro ê kulturî. Ya kî tesîrê ê kulturî însanî ser a zaf o. Mîrazê xo kamcî kulturî ra gureto, mendo ro ê kulturî. Amênê xo uja erzîyo ci. Famkerdiş kî henên o. Însan der û dormê xo çitur fam kerdo henî ano ra ziwan. Yanê ez verde nameyê ju şîir û hikayê xo kifş nêkena. Ver de nusnena, pey de goreyê tema nameyê xu vecîno.

-Ez vana, "No waxtêberoyî de ma têşaniya sewda wuncenîme". Ti zî şîirê xo de vanî "Sewda / Leyê çemê girs û dergî de / Têşan menden a". Dima zî cumleyanê xo qor kenî, vanî "Mevinde dima şo / Şîyayene bi xo sewda ya". Maneya na rezbîyena şîirê to mi rê zaf xorî yena, ez nê misrayanê to de tasawufî zî vînena. Ti wazenî derheqê na mewzû de çîyajî?

-Temaya şîiran de sewda xeylê ca cêna. Çira însanî xo nas kerdo nêkerdo ju sewda ya pêgureto şono. Îsanî a sewda dîya nêdîya rind nêzana. Hama hona dozkarîya heskerdişî nêxelesîya. No kî yeno na mana ke dozkarîya însanî hona berde-wam kena. Gorê fikrê mi nêxelesîna kî û henî rehet nêna dîyayêne kî. Çike însanî dozkarîye ke caverdê, omide xo kî xelesîno. Omid ca ca dozkarî ya, şîyayîş zî sewda ya. Însan ke çîye guret xo dest, bi wayîrê çiyê ge-ge xeyalê xo xelesînê. Şaîr sînor nêwunceno xo rê. Însanî, însaniye çî eleqedar keno, no eleqeyê şaîrî yo kî. Demê verî ra nat, sewdayê giranî yenê qesey kerdene. Însan ke xo fikirîya girsîya înan çik a? Na sewda de pêreştene çîn a. Belka bireştêne jubînî nê sewdayê girsî nêyamêne nusnayêne. Heskerdiş û sewda wa zereyê însanî ra mevecîyo. Însan ke heskerdişî ra kewt dûrî, însan û însaniye ra kî kuno dûrî. Şîir îtya de kuno dewre. Însano ke xo ra bîyo yaban, bîyo kuvî ê ano ra xo. Dêrdê şîir rindîye û rindekîya însanî ya. Yanê zereyê însanî ra çî vêreno ra, tevereştîş o. Bare kerden a, hes kerden a. Sewda û şîir dozkarî ya, mevinde dima şo.

-Seba nê roportajî ez to rê zaf sipas kena. Raya to tim yakerde bo. Bimanî we-şîya Heqî de.

-Ez zaf sipas kena ke ti ziwanê ma de eleqedar bena. Weş be.

XAL REMZÎ

| Xeyrî YAŞAR |

Xal Remzî yewêko camêrd, zerrîzîz û zêde fenker bi. Wina ti vaje ez sêbatêke bîyarî ey sere de qet mumkin nêbî. To çî bikerdêne, ti do zerarin bivejîyayne. Fene ti vaje o yo, teraqe ti vaje o yo. Cêr ra heta cor wina rehma Homayî ra xemilîyabi. Aqilî zanayan ra, fenkerîye şeytanî ra, îrade û quwet Homayî ra girewtibi. Aqilê şeytanî ey de fenkerîye ramitbî. Fenkerîya ey Homayî het de nazikên bî, Homayî nêdejayne. O Homayî ra, Homa ey ra razî bi.

Qicekîya xo de dewa ma de mekteb wêndêne. Serê sibaynane dewa *Babîx** ra kewtêne rayir ameyêne dewa ma. Mabênê *Babîx* û *Şela Pîle*** heşt-new kîlometreyî yo û da-çewres deqayî rameno. Xîşma mektebî ra Xal Remzî ne zimistan zanayne ne hamnan, ne serd ne germ. Wina her roje ameyêne mekteb la ti vaje seba mekteb-wendişî ameyêne, ney! Tena camêrdîya xo ra ameyêne. Çok dayêne erd ro, şan ardêne.

Wexto ke Xal Remzî ameyêne dewe her kes arê bîyêne peyser. Vatêne, wa Xal Remzî ma rê bitereqno. Ma ewro hewna xemgîn ê. Xemgînîya ma bîya sey koyanê Kurdistanî, bîya giranîya hezar serran. Xalo, ma ewro mêmanê teraqe to yê. De vaje, wa teraqe camêrdîya to ma ser o bibo cenetê Homayî. Keyf deko zerrîya ma. Awa Dicle lêlê xo suretê bedenanê ma ra dûrî fîno. Wa feqîrîya Dicle lêl de biherikiyo, şiro.

Teraqa Xal Remzî wina camêrdîya ey ra sey awe herikîyayne, bîyêne behr. Koyê Sipî ra vewre helînayne. Erdî huyayîş ra rîyê xo mojnayne. Qehr cehenemê xo de veşayne. Teyr û tûr, mar û mişk, kerm û kêz, her çî ke rehma Homayî ra erdî ser o estbî,

**Babîx*: Yew dewa Hênî ya.

***Şela Pîle*: Mıntıqaya Şele ra yew dewa Hênî ya.

heme ey rê goşdarîkerdixî bî.

Ewro hewna qehran peygoş bikîn. Ma ewro mêmânê teraqa Xal Remzî yê.

Zimastan bi, puke teber de cehenem ronabî. Puke wina serxoşkî nat ra wet xewf devistbî her ca. Ezraîlê zimistanî serdinîya xo ra ceng viraştibî, paweyê veyveyê xo bî. Labelê çîyêk hesab nêkerdibî. Rayşîyayîşê Xal Remzî! O Babîx ra kewtibi rayîr. Puke ey ver de şermaye, teraqa ey ver de xemgîn bibî, xo ra şîbî binê erdî. Çok şîbî erd ro. Binê payanê ey de nalayne. La hewna zî Xal Remzî camêrdîya xo ra payê xo yê nazikî ronayêne.

Rayîrê Şele de Xal Remzî reseno merdimêk. Merdim *Çemê Elikî** ra bi, nameyê xo Sebrî bi. Sebrîyo bêbext û cangiran, hepare û safek, to yewna roje nêdîbî! La Sebrî ça ra bizanayne koyî qelebîyenê ey ser de. Ça ra bizanayne kerrayî ey ser de varenê. Qey gişta xo boye kerdibî! Vanê, sereyê xo na kamcîn kerra ser, hemîyaye. Wina Xal Remzî, Sebrî rê puke ra hîna cehenem bi. Destê Sebrî de yew xirare bî û tede peme estibi. Areq de vindî bibi.

Xal Remzî vat:

- Selamunaleykum dato.

Dat Sebrî vat:

- Aleykumselam xorto çimsîya.

- Xeyr o dato, ti ser a şinî?

- Lawo lawo, dat' to zaf bîyo rincon. Eke zehmet nîb, ti dest bierz ina xirarê mi bigî, ez g' to r' bivajî.

Xal Remzî xirare girewte, qelemna xo ser. Helbet zaf giran bî la Xal Remzî xo zere de va, de ma biney şinê, dato do mi ra bigîro. Labelê wina nêbi. Sebrî sey bumî şîbi peyser, seke rakewte bi, muya xo zî nêleqayne. Ne vatêne yew, ne di. Tena vat:

- Xorto, Homa sey to y' ciwanon ma ser d' bivarn. Şima zî nîbî hal' ma yemon o.

Zora Xal Remzî şîbî. Xo xo de va, ti do bivînî, ez do çî sêsbatêke biyarî to sere de. Şelbatayê koyan, ti zî pê nê aqilê xo mi xapînenî. Eza ke Şeytanî cêba xo ra vejena, aqil dana ey. Puke mi ver de serdinîya xo kena germin. Wext mi ver de edilîyeno. De vînde, ez senî zînanan qelemnena to ser.

Rayîrê Şele nême ra zafêr qayme yo. Hela ke ti benî nêzdîyê Şele, rayîr peyê koyêk ra agêreno dewe ser û seracêr qasê di kîlometreyî yo. Peyatî şîyayene zaf zehmet a. Eke barê to zî bibo tena çew eşkeno vajo, Homa hetkarê to bo.

Sebrî gamanê xo hem xişn hem zî suretîn erzeno, xemê ey nîyo. Xal Remzî zî gamanê xo hûmarneno. Hetêk ra zereyê xo de hêrs berz keno, heto bîn ra şeytanîye ser fikrîyeno ke heyfê xo senî bigîro. Cayo ke şelijî pa vanê, Sêr Teht (Serê Tehte) resenê uca. Xal Remzî ca de pîlanê xo sey jehrî bi Sebrî dano werdiş. Vano:

- Dato, şelij zimistone yenê lewê în koy kolîyon birnenê û pê kaşlonon benê keye.

*Çemê Elikî: Yew Dewa Licê ya

Ma xo r' şîr uca biwenîş kaşlonon' înon şîr Şel.

Sebrî ageyreno ey ser vano:

- Sêwir, ti zaf aqilî yî haaa!

Vernîya xo tadanê hetê Koyê Çimî ser, hêdî-hêdî leqenê. Hayîya Sebrî tu çîyêk ra çin bî la Xal Remzî cehenemê ey hedre kerdibi zî. Resenê lewe feqet tu kesêk ê cayan ra nêasayne, tena Şele sey goza qanqofe asayne.

- Sêwir, ça çew çin o!

- Wilay dato demêkî ma nêesay ser la ti etîr mek. Çare zaf o. Ti weniş sêr xirar, ez zî to ser r' pê kindir teng dona û sey kaşlon kaş kena heton dew.

Wa aqilê çew bibo, sewbîna tu çîyêkê çew çin bo. Aqil ra vêşêr her çîyê Sebrî es-tibi. Homa teber ra saz kerdibi la mezgê ey de tena mêsan viz-viz kerdêne.

Dat Sebrî vat:

- Sêwir, ti zaf aqilî yî haaa!

Xal Remzî ey serê xirare de pê kindir teng dano. O û xirare benê yew. Senî ke Xal Remzî ey gire dano hema newe aqil yeno ey sere. Vano:

- Sêwir, mi aki. Ez xo r' pay şina.

Xal Remzî serê sibayî ra na game paweno. Eyb-eyb karê lalan o! Hinî ey akeno. Biney kaş keno û vera dano. Sebrî û xirare ser û bin benê. Şelijî vejînê serê banan û her fek ra yew çî vejîno. Tayê vanê, vewrês o, tayê vanê, heş a. Welhasil ge Sebrî keweno bin ge xirare. Seke ti xare lêr kenî, eynen wina lêr benê yenê hetan peyê banan. Dewijî pêro vazdanê şinê verê ci. Ewnîyenê ke Sebrî yo, ha xirare ra gire-daye yo. Xal Remzî zî lewe ra înan temaşe keno. Her aqil ra yew çî vejîno. Yew vano:

- Ti camêrdo hebûhazir î. Aw sêwir zî ina sêsbat ono to sere d'. Ti nîşermayenî!

Yewna vano:

- Ox bi, wa bino to ...

Sebrî werzeno pay, porê ey sere ra pêro ruçikîyayo ameyo war. Hêdî-hêdî hetê Çemê Elikî ser leqeno.

Sebrî şibi, Şele de porê ey mendibi.

VÎNBÎYAYÎYŞÊ ZÎNE

| Zerîn AZRAWA |

Yew şîra Rainer Maria Rilkeyî esta, nameyê ci "Der Panther" o. Na şîre de yew panter bi serran zereyê yew qefesî de yo, derûdorê xo de tena caxanê qefesî vîneo û no tewir dinya tena darikanê nê qefesî ra îbaret zaneno. Na dinyaya qijkaleke de dormalê xo gêreno. Panter rey-rey bênateyê caxanê darikan ra tever zî vîneno, o resimê teverî ci rê beno kul û derd, yew deyo xorîn dano ci. Zîne zî eyne wina ha qefesê xo de, dormaleyê xo gêrena, dinyaya aye bîya qijkeke, rey-rey pencera ra roşnê teverî vînena, zerrîya aye veşena, dejena...

Cinî sey welatî ya, sey azadî ya. Eke ti pê wayîrîye bikerî a zî to rê wayîrîye kena, eke ti pê wayîrîye mekirî, a kuwena binê destê dişmenî. Heskerdişê welatî û heskerdişê cinî sey pê yê. Senî ke bê welat cuye nêbena, bê cinî zî cuye nêbena. Ha tebiyet ha cinî, kam yew maya ma ya?

Ax Zîne, ax! Kesî qîymetê to nêzana. Ez nêzana eke aqut û almast terbende yê yan cinîye sey to? Ez nêzana Gaussî hîna baş matematîk zanêne yan to? Çimê pîyê to korî bê! Ti delala zerrtenike, awirê to şayîya keyeyî, çimê to sey estareyê beriqnayeyî. Wariştîş û ronîştîşê to sey xanima mîreyî. To qet xo ra û cuya xo ra çiyêk fam nêkerd!...

Kiştê yew perdeyî binêk akerde bi. Zîne sereyê xo cenabi pencera ya, her di destê xo sey çimverikanê estoran naybî çimanê xo ya û ewnîyêne zere ra. Zere de serê yew sehneyê qijî de cinî û camêrdî kom bîbî, bi reng û reng kincî piradaye, nata û weta şiyên û ameyên, bi hereketanê xo ya millet dayên huyayîş. Zîne ê dîyên la vengê înan nêameyên. Bi a zerrîya xo ya qijkeke yew cen ant û xo zere de va, ax vengê înan zî biameyên mi!

A hele cîrana aye xaltîya Sore kewte zere û Zîne o hal de dî. Xaltîya Sore veng da va, erê Zîna mina qijkeke, ti ha ûja de se kena? Zîne bi o vengê xo o tenik û şîrin a va, xaltîya Sore, ez ha tiyatro temaşe kena. Xaltîya Sore va, oy ez qirbûnê ê ziwane to yê şîrinî bî. La ti çira ûja ra temaşe kena? Zîne va, babo pere nêda min, ez zî xo rê etya ra temaşe kena. Zerrîya xaltîya Sore bîye de, şî destê Zîne girewt û hetê sa-

Iona tîyatroyî ya şî. Cinîyeka almana ke fekê berî de bî va, bîletê şîma estê? Bê bîlet nêbeno! Maya aye zî a arde, va qehrîyena, qayîl a temaşe bikero. La mi maya aye ra zî va, bê bîlet nêbeno. Xaltîya Sore va, ez do aye rê bîlet bigêrî, bîlet çend pere ya? Cinîyeka almane vat, di Markî. Xaltîya Sore va, erê Zîne dumûn pîyê to bigêro!

Xaltîya Sore yew bîlet xo rê yew Zîne rê girewt û şî zere, a hele to va belkî berê cenetî Zîne rê bîyo a. Beynateyê Zîne û Homayî bi yew vîncewe.

Zîne o wext hema pancserre bî, şîyên Kindergarten*, la o wext ra bellî bi ke a çiqas aqil a. Keyeyê xo de bi maya xo û pîyê xo kurmancî qîsey kerdên, lakim bêre bivîne ke Zîne qijanê almanan ra hîna baş almankî qîsey kerdên. Eleqeyê aye tena zîwanî ser baş nêbî, resim, muzîk û tewr zaf zî hûmartîşê reqeman ra hes kerdên. Reyar ra şîyên û engîştê xo hûmarîtên vatîn, yew, di, hîrê... Heta zanên reqeman pêser bikero. Maliman pîyê aye ra vatbi, hema qij a, la ma bawer kenê ki a eşkîyena yew serre cuwa ver dest pêbikero şîyero mekteb. Her kes bi şeş serran şîyên mekteb, zîne serra pancin de şî.

Mekteb de maşalah bi ê serranê xo ya vernîya her kesî de bî. Ne sinif de ne zî mekteb de aye ser ra kes çîn bi. Her derse de tewr baş aye zanayên. La bê bivîne ke, wina yew qija aqileke qet bala pîyê xo nêantên.

Pîyê aye mela xemilnayîşê xo dima bi: zimbêlî her roje rûwen kerdên, porê xo boye kerdên, bi saetan şane kerdên, qatê kincanê xo dayên xo ra, tîzbîya xo ya kehrîbare kerdên xo dest a, zimbêlê xo kişt a tadên û niştîyên otomobîla xo ya Mecedese, yallah qewe yo ti hê kamca de!

Maliman çend rey vendabi pîyê Zîne, waştbi ke ey de qîsey bikerî ke wa o miqateyê Zîne bo wayîrîye pêbikero, la ey qet goş pa nekuwayêne. La ey nêzanayêne cuwa pey o qorranê xo kuweno!

Her kesî Zîne pê giştan mojnayêne yewbînan, hema-hema pêroyê bacarî Zîne şînasnayêne. Kamca yew proje bena Zîne tede bî. Hertim zî xelatî girewtên. Hetanî yew projeya ciwanan de umûmê Almanya de bîbî yewin. Na proje de yew cigêrayîş îlacan ser o viraştbi, mesela, îlacî bunyeya însanan ser o çit esîr verdanê, alternatîfê îlacan esto yan çin o?

Zîne senî ke aqil bî eynî şekil roj bi roje bîyên rind. Qam û qilafet eştên, rîyê aye to vatên tîja aşm a. Na rindîye a balkêşîya verganê veyşanan antên. Hema hema bîbî kênaya ezebe, des û çar serrîye bî, yew talibê aye yo nimitikî vejîyabi.

Pîyê Zîne xo rê yew otomobîla Mercedesa newîye girewte. Cinîya ey ci ra pers kerd va, to pereyî kamca ra ardî? Ey va, Zilfoyî mi rê alîkarî kerd. De xora inî serranê peyênan de tena yew embazê pîyê Zîne estbi: Zilfo. Kamca bişîyên pîya şîyên, çî biwerdên pîya werdên, çî bişîmitên pîya şîmitên. Yanî tena şewe pîya ranêkewtên, sobîna her çî pîya kerdên. La mesrefê her çî Zilfoyî dayên. Pîyê Zîne pistinê xo de huyayên.

*Kindergarten (Baxçeyê qijan): Almanya de verê mektebî qijê ke biye hîrêserre şîne ci û key ke bîyî şeşserre şîne mekteb.

Zîne sinifa desine qedêna, semedê amadebîyayîşê unîversîte hîn gereka bişîyên lîse. La taxa aye de lîse çin bî, gereka bi otobus her roje bişîyên yewna taxa bacarî. Zîne dîplomaya xo girewte şîye keye û pîyê xo ra va, bawo, ez şina lîse. La ti zanî ke taxa ma de lîse çin a, mi bere taxa bîne de qeydê mi viraze, ez bieşkî mektebê xo dewom bikerî. Pîyê Zîne va, Zînê, mi de perê çinîk ê, ez do her roje to rê biletê otobuse bigêrî, wina zaf beno mesrafin, to hend wendo bes o. Zîne va, bawo, mi hend vendo, mi semedê unîversîte ya wendo, eke ez lîse meşîyerî, ez nêşkena şîyerî unîversîte. Pîyê aye va, mi de pereyî çin ê, ez nêşkena to bierşawî, hîn hend to wendo bes o, binêk zî keye de maya xo rê alikarî biker, kar û gureyê keyeyî bimuse. Siba ra bîr ti bena wayîra keyeyê xo, ti nêmusî, ti senî eşkena miqateyê qijanê xo û mêrdeyê xo bibî, no zî sey wendişî yo. Zîne xo zere de va, qeweyî rê, boyaxkerdişî rê, kincan rê pere esto, la bîlete rê pere çin o.

Zîne hîn zana ke qalê aye pere nêkena. Hîn zana ke nêzdî ra pîyê aye, senî ke tucarî payîzî tuşkan erênenî, bol bol dewir danî ci û kenê xurt, wa pê kîlo bigêrî, keno zere û nêzdî ra roşeno. Inî qedere zafinê kênanan bi...

Hend lîyakkewtiş, hend xo lingeştiş, hend bermayîş, pere nêkerd. Zîne kerde zereyê yew qefesî û sey bekçî ser o vindert.

Zîne yew serre ra zêdeyêr qefesê xo de mende. Rojêk maya aye veng da ci û va, Zîne hew bîye ma binêk qisê biker. Zîne şî verê maya xo, maya aye dest kerd porê aye ro û yew vengêko bermayîşî ya va, pîyê to qayîl o to bizewijno, wazeno ke fikrê to bimuso. Zîne verî xo zerrî de zaf bî şayin û xo xo va, nîhayet ez hîn qefes ra xelîsîyena, la hema şabîyayîşê aye nêmjê mend, kewt vîrê aye, zana ke pîyê aye kamî aye rê keno mêrde? Xo zerrî di va, Rebîyo ti ganê mi na hele bigêrî!... Maya aye va, Zilfo qayîl o to de bizewijyo. Maya aye hema qisê xo nêqedînaya, Zîne doxê xo şîye, paştî ser gina erd ro, xora şîye, dest û lingî tadîyaybî, rî bibî sey tenî.

Pîyê aye senî ke bize roşenê wina rotbî. Des û şeş serre bî. Zilfo tewr tay vîst, vîst û panc serrî aye ra pîlêr bi. Yew kozbilaya koyan bîyên susê odayan.

Zîne zerrîya xo de bahoz qerîfîyêne, barê pêru dinya ney ra hîna şenik bi. Ci rê rakewtiş çin bi, çend rojî yo ke virrik çimanê aye nekewtbî. Gereka yew reyar bidîyên. La na zî zanên ke pîye aye çimê xo bîyê korî, bê peran qet sereyê xo de çiyêk çin o. Pîyê xo lîyak kewtiş pere nêkerdên. A wina bêçare, bêhêvî gereka nêmendên. Yew kênanaya aqila sey aye nêşkiyene cinîya yew kesê ke a ey nêwazena, bibo cinîya ey.

Zîne rojêk orte ra bî vîndî, seke erd şeçayo a piro şîya war. Pîyê aye nat gêra wet gêra, bacar xo dima nêverda, la Zîne orte de çin bî. Ne kesî dî, ne zî zana kam het a şîya. Sey henzeran kênananê kurdanê kuçanê Ewropa de bîye vîndî, a zî kewte kerwanê înan.

Ax, Zînê ax! Ti welat, ti hêvî, ti sembolê rindîye, ti azadî...

Ti tîja Kurdîstanî, ti kerda çamurê kuçan...

ERDLERZÊ WANÎ DE

| Yaşar BALUKEN |

Rojawanêk ma resayî bi Erdîşe. To vatêne qey Erdîşe ha binê firtineyê xîzî de. O qayde ke her ca mîyanê herre û welî de bî. Nat û wetê cadeyî de heme banî rijîyaybî. Dormeleyê bînananê rijîyayeyan de şarê ucayî gêrayêne merdimanê xo.

Xelaskariye de yew qayîde esto. Ti ça xebeftiyenî bixebetîye, gereka ti xebere bidî sermîyananê ucayî ke ê bizanê şima hê ça de yê. Ma zî şî verê qonaxê hukmatî yê Erdîşe. Çend embazan va, "Ma ereba ra bêrin war." La serekê ma va, "Wa kes nêro war." Ma zereyê ereba de mendî.

Şar binê bînananê rijîyayeyan de yo la ma hê ereba de. Ma nê qebug nêkerdêne la usul wina bi. Hîrê-çar deqayî cuwa pey serekê ma ame. Nameyê ma hemîne dabi mesulanê îdareyê Erdîşe û agêrabi.

Erebaya ma hinî hereket kerd, vengê serekê komeleya ma Hesênî ame, va, "No rayber zî ma de yeno. Ca mojnenoma." Di-hîrê deqayî cuwa pey ma cayêk de vinderî. Ma ereba ra ameyî war.

Erdîşijan dormaleyê ma girewt. Yew vano merdimê ma hê tîya de bêrîn vejîn, o bîn vano birayê mi ho uca de, bêrîn vejîn. Hergo yew dusîyeno harmeyê ma ra. La ma nê halî zanayêne. Aye ra ma heme Hesênî motêne ra. Na rey pêro kewtêne ê dima. Ma zî no bênate de aletî kirîşnayêne kişta bînya ke vanê tede ganeyî estê.

Mi ereba ra yew meqesê asinî girewt xo dest, ez ha bena ke kişta Hesênî ra vî-yarta, mi ewnîya yew merdim hanî yo kek Hesênî ra nengan çînenoma. Vano, "Ez nana ... to. Ez ha to ra vana vengê înan yeno mi. Pêro gane yê. Merdimê mi hanî yê uca de." Nengî çînayî çînayî la nengê giran ê. Kek Hesênî, seke ho ey ra nêvano. Va, "Temam keko." Dest kerd paştîya ey ra û va "Sifte bineyke sakîn be. Pira pira vaje. Hê ça de? Vengê înan yeno. Şima înan vînenî yan ney?"

O mêriko ke hela bîne ci ra nengî çînayêne, o şibi yewna mêrik amebi. Na hewe zî kewtêne lîyak ke wa bêrê merdimanê ê vejê. Vatêne, "Ez lew nana şima lîngan ra, qîrbûn bena, şima bêrîn keyeyê mi vejîn." Hesirî kewtbî çîmanê mêrikî. Lavayî kerdêne. Vatêne, "Bêrîn û vejîn."

Kek Hesenî veng da ma va, "Bêrîn pêser." Ma heme ameyî pêser. Va, "Ehmed, Îbrahîm, Heval, Serdar, Mehmûd û Sezaî şima nê mêrikî de şêrin, melzemeyanê xo bigêrîn û şêrîn cayo ke mojneno, uca de bixebitîn."

Ma ca de malzemeyê xo kerdî di barî. Yew bare ma eşt peyê pîkabe, ma mêrik zî girewt û şîyî. Ma hîrê deqayan de resayî a bîna. Kîşt çepî de yewna ekîb xebetîyayêne. Ma şî kîşt bîne. Ma pêro malzemeyê xo ardî war. Kerdî yew rêze. Di tenî zî dormaleyê bîna de gêrayî, bîna keşif kerde. Dima vengê Îbrahîmî ame. Va, "Gelê embazan! Malzemeyan bigêrîn û bêrîn. Jenerator zî bixebetnîn." Ma ca de, çî esto çî çin o, arê fina û çita ke lazim o, berd cor. Ez vana cor la wina zaf cor nîyo. Yew bî-naya çarqate bî la erdlêz de rijîyabî, bibî bî-naya yewqate. Ma şî cor. Yew çale estbî. Verinîyê çale yew metre yan estbî ya çin bî. Xorinîya xo zî nêmetre bî. Ma kewtî çale. Vengê yew kêna ameyêne. Mêrikî rast vatbi. Serdarî veng da ci. Va, "Vengê ma yeno to?" Cinî bi bermiş barizîya va, "E yeno. Keko, ez qurbanê şima bî. Ma vejîn. Ma bixelesnîn." Îbrahîmî va, "Waya mi meters. Ma xelaskar ê. Înşalah ma to vejenê. Ti qet meterse. Ti senîn a. Çê birînê to estê?" Va, "Ewilî wika mi vejîn. Kênaya mi vejîn. Ay ayyy!" Ma va, "Waya mi kênaya to zî ha uca de?" Va, "E, e. Ayy! Kênaya mi zî ha tîya de. Ez nêşkena biresî ci la vengê aye yeno mi."

Ma pêrone pîya goş na ser ke yew vengo barîkek ho yeno.

Na hewe Hevalî persa va "Waya mi cayê to senîn o? Birînê to estê yan ney? Ti eşkena hereket bikerî?" Va, "Birînê mi çin ê la cayê mi teng o. Ez nêşkena sereyê xo tabidî la ez eşkena destanê xo berî û bîyarî."

Ma dest pêkerd. Gur-gurê hîltîyan goşanê çewî kerdêne ker. Hêdî-hêdî tabla şîkîyayêne. Toz werîştêne. Qirika ma bîyêne zuwa. La ma xo, xo vîr ra kerdbi. Binê lînganê ma de di ganê tezeyî estbî. Ma se biker nêker gereka ma înan gane tira vejîn.

Mîyanê xebate de ma hew dî ke Îbrahîm vindert. Va, "Şima eşkenê yew çaput bidê mi. Biewnîn o perde zî beno." Ma şaş mendîbî. Ma va "La lîya Îbrahîm, mîyanê na sixletîye de ti çaput se kenî?" Verê nê persê ma Îbrahîmî bi xo cewab da va "Tîya de binê kirîşî de yew harmeyo tirakerde esto. Gonî hama zî ha tira nesilîyena. Ez nêşkena asan bixebetî. O perde tira kirîn, ez bierzî ser. O qayde bixebetî." Mehmûd nêşka daymiş bibo, Îbrahîmî va "La harme senî tira bîyo?" Va, "Willayî, yan yewna grûbe ma ra ver tîya xebetîyaya yan zî kepçeyî dayo tîya ro û merdimo gane kîşt. Homa bizano!"

Ma perde kerd derg, da ci û harmeyo tirakerde seterna. Îbrahîmî zî hewna dest bi xebata xo kerde. Îbrahîm qefelîyayêne, Serdar xebetîyayêne, o qefelîyayêne Mehmûd xebetîyayêne. Ma bi dor a xebetîyayêne ke qewetê ma biraso hetanî peynî. Mu-deyêk vîyert, ma hew dî ke grûba xelaskerdoxan ke kîşt çepî de xebetîyena gureyê xo ca verda û şî. Halla halla! Ma va ecêb înan o birîndar bin ra vet yan ney? Tira bivetêne vengê şarî ameyêne ma. Çê veng-meng çin bi. Cêr ra Sezaî ame lewe, xebere da ma va, "Şima dî mêrikî nêşkayî tira vejî û remayî şîyî." Dima dewam kerd



va "Vanê, vengê lajekî yeno ma. O dêş qul kerdo ma eşkenê a qulike ra bulî şî hetanî verê ey la yew kirîş ha ver de ma nêşkenî tira vejîn." Ma va, "Ya Homa, ti destgirî bidî ci. Homa çewî wina yew halî nêfîno!"

Qasê des tenan dormaleyê Ehmedî girêwtbi. Ewnîyêne fekê Ehmedî ra. Vengê Şukrî dûrî ra ame, va "Temam. Hê yenê."

Ma xebetîyenê. Saeta vîyarena. "Ay û way"ê cîneke goşanê ma de veng dana. Ma xeylêk qefelîyaybî. Ma di hebî tablayî şikitbî la hama estbi.

Yew mude cuwa pey yewna grûba xelaskaran ameye. Ê zî nêşkaybî cêr ra lajekî vejî na hewe vatêne ma lewe ra qul kenê û yenê war, lajekî vejenê. Bênatayê ma û înan de hîrê metreyî estbî. Ê, a kişte de xebetîyêne ma na kişte de. Na grûbe des deqayî xebetîya nêxebetîya va, "Yew boya tupe ha yena. Tupe biteqo ma heme mirenê. Çiyê ke bi cereyan xebetîyenê ca de biqefelnîn!" Wina vat û şîyî. Boye amêne ma zî la bin de di ganî estbî. Ma senî bitereknin. Hîltîyê ma zî ma dest ra şîbi. Çünke hîltî bi cereyan a xebetîyêne û nakê ci pîta dayêne dêsan ro. Eke yew çeç tira bivejîyo ma heme mirenê. Yew tabla mendibî ke ma biresin birîndaran. Ma bi hîltîyan a nêma saete de eşkayêne tira vejîn la hîltîyê ma şîbî. Mecbur ma hîltîyî qefelnayî û murc girewt, hewna dest bi kendiş kerd. La sey yew mehkumo fîrarî hêdî-hêdî ma kend kend û xeylêk qefelîyayî. Kek Îbrahîm cêr de zereyê çale de xebetîyêne. Bi yew vengo nerm ra va, "Ez qefelîyaya. Ez bineyke biarisî." Ê ke cêr de bî, ê xo vîr ra kerdibî. Cêr ra yew vengê nalayîşî ame. Zereyê ma qerqilîya û hêş ma sere de nêmend. A vîsteke de ez ewnîyaya Îbrahîmî ra. Toz teftal û areq sey mîro mîrazkerde alawîyabi û aliş-

kanê Îbrahîmî de bibi herqe. Poşman bibi. Gereka wina nêvatêne. Ca de va, "Waya mi, tamam ez nêarisîyena. Tay mend. Bineyna sebir biker. Ma nika to vejenê." Serdar ewnîya ke psîkolojîyê kêneke hol nîyo. O zî kewt çale û dest bi qalîkerdişî kerd. Va, "Ti kam a? Nameyê to çi yo? Ti ça ra ya? Zewecnayî ya yan ney?" O qeyde meşxul kerde. Îbrahîm çale ra vejîya. Heval kewt çale. Dest eşt kendiş. Pira pira yew qulika qijkeke tede kerde a. Ma hêvî kerdêne ke ewilî kêneke vejîn, dima a wike vejîn. La ma qulike ra destê xo kerd derg ewilî destê wika qije ame ma dest. Ma hêdî-hêdî qulike kerde hîra. Heme embazî ameyî ser.

Vîstêke mendbi ke ma hînî vejîn. O bênete de serekê komele telsiz ra qalî kerd û va "Ehmed şima se kerd? Senî şino? Şima vetî yan ney?" Ma va, "Tay mend. Bineyna ma vejenê." Çar panc deqayî vîyertî nêvîyertî ma hew dî ke Hesên ame. Ma heme şaş mendî. Çira cayê xo teriknayo û ameyo ma het.

Willay bineyna cuwa pey qulike bîye hîra. Ma xo rasna wike. Senî ke Îbrahîmî dest eşt ci, kaş kerde sere tira vejîya. Wika qijkeke binê herre û wele de mendibî. Di çimê sîyayî, mîyanê şewe de sey estareyan beriqîyêne û şewle dayêne. Wike bineyke xurte bî. Alişkî sey kufta bî. Ma tam hê şayî ra çepikan cenênê ke wike ca de sereyê xo hîna kerd binê tabla ra. Ma mat mendî. "Wîy! Qey?" Îbrahîmî ca de va hûş kirîn. Dê biewnîn halê ma ra, sereyê ma de çilayî estê. Ma heme zî sifet ra vejîyayê. Xora wike tersena.

Îbrahîm erdlerzê Çewlîgî de xebetîyabi. Nê gureyî zanayêne. Ma hemine hûş kerd. Va, "Çilayanê xo biqefelnîn." Û bi yew vengê barî ya, bi nermekîye va: "Gula min. Bê, meterse. Ma xerîb nîyê. Ma to benê verê babîyê to. Bê ma het." Mudeyêk veng nêvejîya. Ma hew dî yew kasparo lêşin, dima yew rindê rindan vejîya. Îbrahîmî çengan ra tepişte û kaş kerde. Arde xo kişte. Ewnîya nat û wetê aye ra. Şikir çiyêkê ci çin bi. Çale ra kerde derge va, "Bigîrin." Senî ke şarî ma dî çepikan tarîfîya şewe kerde vila. Roşnî da zerrîya ma. Ma bi saetan a xebetîyenê la ma hema destê xo anêkerdbî ke serekê komele Hesênî va, "Bidîn mi, bidîn mi." Ca ra nêda çewî. Girewte xo varardî. Enkaz ra ame war. Dormale de ambulanse çin bî. Yew dolmîşe uca de vindertbî. O het a şî. Yew mêriko kokim uca de bi. Va "Bide mi, bide mi, a torna min a." La o teşqe ra çewî nêda.

Embazê ke uca de xebetîyaybî ma heme ziq vindertî ewnîyayî ey ra. Çiman ra bî vîn, şî.

Embazan va, "Şima dî, ey se kerd! Ma xebetîyayî, xebetîyayî, tira vete. Wextê xonîşandayîşî de ma dest ra girewte û berde."

Bî "niç-niçê" ma pêruna.

FOTOGRAF

| Îsmet BOR |

Hewayêko nerma dolan de hukim kerdên. Yew vewra hîte wina xişn pele bi pele asmên ra amêne war, to qayîl kerdên aye temaşe bikerê. Yew penceraya qijkaleke ra, goreyê metreyêk erd ra berz, yew roşnê lêlî dayne zere ro, la eke pixêrî de adir wekerde nebîyên, ê roşnî roşnkerdişê zereyî rê qîm nêkerdên.

Roşnê adirê pixêrî versinîya xo dayêne bonistinê banî ro, astirîyo ke dilopanê varan û vewre ra puyabi sey maran nişan kerdên. Verisnî ge bîyên derg ge bîyên kilm. Ino hewa ra to vatên rowtê ke pê astirîyekî viraştê bîye ganî, hê lîyef erzenê. Dêsê oda yê bêsewaxî, bêkirêc û bêboyaxî roşnê adirî ke dayên dêsan ro, dêsan de helîyayên, bîyên vînd, to nêzanêne eceba uca dês esto yan çînk o.

Cayê ke dilopî amêne war, erd de ca-ca yew tase, ca-ca yew qûşxane estbi û cayê ke veng bi uca de dilopan erd qul kerdbi, kerdbi sey yew kraterê volkanî. Awa ke zereyê ê golanê qijkalekan de gol bîbî, roşnê adirî de sey zerdî beriqîyêne.

Ap yew kujo tarî de, adir ra dûrî de bi. Tutin dekerd qelûna xo, yew cif da piro, dûnê xo hetê pixêrî ya pif kerd. Yew pûkelekê dûrîvîndert ra, sey yew hewrî hêdî-hêdî lojina pixêrî ra vejîya şî tever.

Apî mîyanê xeyalen de sereyê xo hêdî-hêdî berz kerd, nême şîyar nême rakewte ûna sey bêhîşan va, "Sûcê ma yo! Biko, Heq bo, pîr bo sûcê ma yo. Werrekîna ez a roje bimerdên, ez meşîyên sûka Xarpêtî. Sûcê domananê ma nîyo. Ûşênê mi bêgûna yo. Qemerê mi bêgûna yo..."

Apî destê xo eşt dês, cayê xo ra warişt we, lakim nêeşka xo raşt bikero, wina sey yew nake sereyê ê hema-hema resayêne çaqanê ê, hêdî-hêdî ame nêzdîye adirê pixêrî de ca da xo, nişt ro.

Roniştîşê ê ra kes nêeşkiyêne vajo ronîştîş. Sey yew qijêko hema pîzeyê maya xo de yo, wina sey yew gaje, sereyê ey kewtbi mîyanê palanê ey. Destê xo yew pê qelûne tepîştî, pê destî bîn a pê yew pîjîkî ya adir pêşanayêne.

Adirî kîşte ra dayên çîmanê ey ro. Hetanî a hele mi nêzana ke ap kor o. Çimê ey, senî ke yew şewa mij û dûmanine de tîja aşme hin asmênî ya lêl kena, eynî o tewir sereyê ey de lêl kerdên. Perde amebi ser. Mi heyret kerd ki ê senî bê roşnê dinya wina asan xo rê gureyê xo yê rojaneyî dîyên.

Mi va:

- Apo, çî sûcê to yo? Ti çî ra behs kenê?

Va:

- Biko, to ra halê domananê ma nêaseno? Cuya înan, cuye nîya biko! Ma her çî bi destê xo kerd. Ma vatîme, ma hê înan, ma hê cuyê înan xelesnenîme, la ma kokê xo ard. Ma bêçare bîme. Ma nezanayêne ke se bikîme. Dest û lingê ma girêdaye bî. Nê zulmî, nê tereteleyî ma kerdîme kor. Vanê "Ters birayê mergî yo!" Ma tersan ver nêzanêne se bikîm. Ma vatên, belkî ma azê xo xelisnenîme. Ma nezanêne ke ma hê kokê azê xo anê...

Yewna cîf da qelûna xo ro, pûx û welîya dînî bîye berz, pixêrî ra yew hewa hetê zereyî ya da dîn ro, dîn oda ra vay da, kerd vila.

Mi wina merdimê extîyarî zaf dîbî, lakim wina yew merdim mi hema qet nedîbi. Wina tik û teyna, binê inî banî de, ne yew destirma ne zî yew der û cîranê ê bi. A hele kilamêk kewte vîrê min:

*"Verê çêverî de ne kutik o ne kî peyê banî de bijêk o
Şivîngî pêro amê war, zere de jû ap o
Ap kemera goşî yo, ap pîrê qeşî yo
Vano, hal-mehal nîya, nîya..."*

Mi nêzanêne ke ez rojêke raştê wina yew dîmene yena. Mi nêzanêne ke kal û pîrê Dêrsimî raştê zî wina tik û tenya yê. Zerrîya mi apî rê veyşa. Ê adir kerd mi zere.

Mi pers kerd va:

- Apo, ti çira wina tik û teyna etya de ciwîyenî?

Vat:

- Ma teyna nîyê biko. Veng nîno to?

Mi va:

- Ney, qet veng mi nîno. Teyna vengê hewayî yeno.

Va:

- Ma teyna nîyê biko. Vengê Xidirê mi, vengê maya mi, vengê pîyê mi, vengê wakila mi, vengê cîrananê mi, vengê hemeyan ke qirr bîye yeno mi. Ê mi rê embaz ê. Vengê înan qet goşanê mi ra kêmi nêbeno. Şew û roje goşanê mi de sey yew gulbangî yo. La tersê min no yo ke vengê înan bifetisîyo, her kes înan xo vîr ra bikero.

Dima wina dewam kerd:

- Biewnî, goşanê xo ake, nika vengê Xidirê mi yeno.

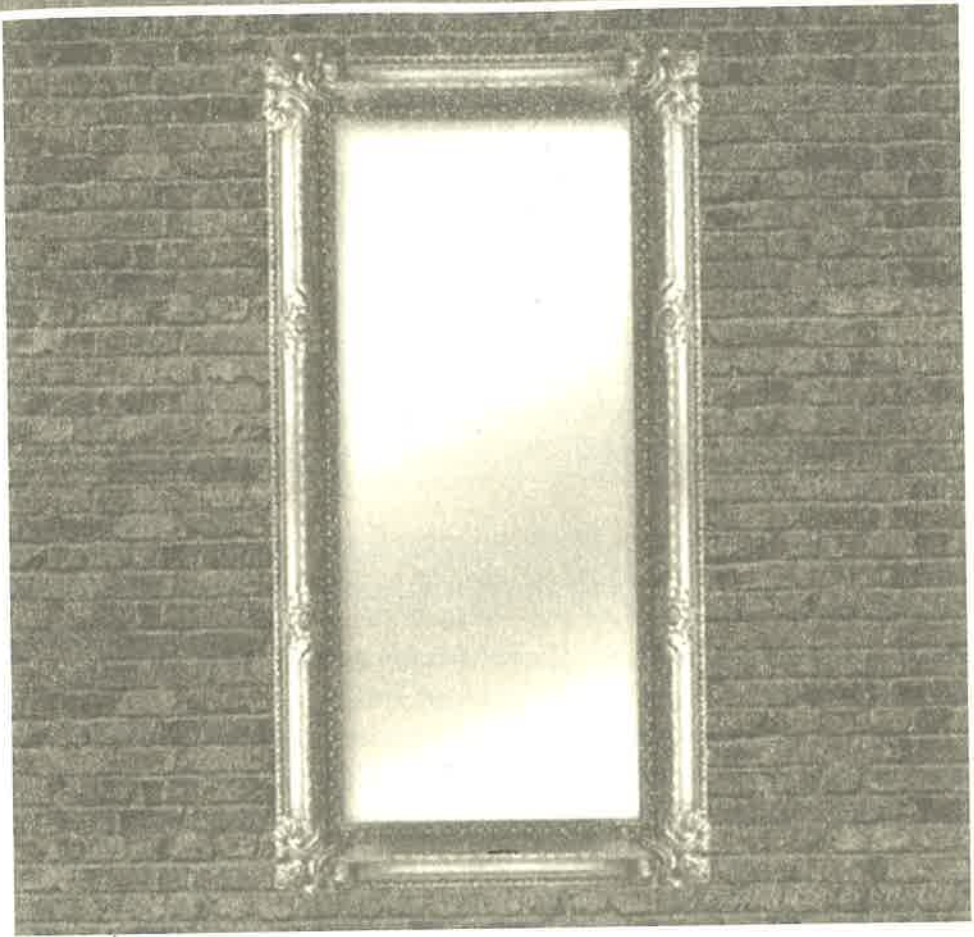
Mi goşî daritî we, ney, qet veng çînik o, bê vengê hewayî. Ez tersaya, ez şîya nêzdîye apî de nişta ro. Apî hîs kerd ke ez tersaya, mijmijîya la çîyêk nêva.

Apî çimê xo nayî pêser, bi xayîs, xaysîya xo de bêhîş vajîya, fekê xo de bilbilîya la mi fehm nêkerd ke ho se vano.

Apî reyna çimê xo akerdî, ewnîya mi ra û va:

- Biko, ez to rê her çî sere ra kena la wa. Goşê xo rind ake.

Ez şîya nêzdîye ey. Ey tutin hetê min a kerd derg, mi yew cixara pişte, dînê ma bî tîmîyan ra.



Apî dest pêkerd û va, mi goştarî kerd. Va:

- Biko, dejo ke ma anto kesî nêanto. Binê her yew caxê ma de yew qule esta. Ez kam jûye vacî, kam jûye nêvacî...

Ma, xora cuya ma qedîyabî. Tertele ra ez û Qemerê mi pey de mendî. Ma waştên ke wa domanê ma biciwîyê. La çareyê cuye çi bi? Ma nêzanêne.

Wina bêçareyî de ez kewta reyar şîya Xarpêt. Mi yew merdimê ma dî, nameyê xo Rayber o. Û hukmatî rê zaf nêzdî bi. Mi va, o aqilê xelasîye mi nêdo, kes mi nêdano. Mi va, Rayberê mi, de vaje. Ino halê ma se beno? Ma xora merdê, la ma domananê xo ra kuwenê têmîyan. Inî se benê? Cuya înan se bena? Ma înan senî qirr kerdene ra xelisnenîme?

Destê mi girewt, ez berda odaya xo, mi rê çay arde, ma çaya xo şimite, cixara ante. Rayber warişt, serê sereyê xo ra yew fotografê merdimêk zereyê yew çarçewa de ard war û hetê min a derg kerd, va, xelasîye domananê şima ha inî merdimî dest de. Şima gereka bimusî inî merdimî nas bikerê û ey ra hes bikerê. Çi vano, şima rê çi emr keno, şima gereka bîyarê ca. Sewbîna xelasê domananê şima çînîk a.

O fotograf bi çarçewaya ey a da mi û va, ewro ya tepîya ino xelaskarê şima yo.

Ino to rê xelaya min a, de bigîre û şore keyeyê xo. Qiseya mi xo vîr ra meke! Xelaskarê şima ino merdim o. Mi pers kerd va, ino kam o? Ey va, hewce nîyo ke ti bizanî kam o! Nêzdî ra xora qij ra hetanî pîlî şima ê nas bikerî. Nameyê xo Kemal o.

Mi hîn zana ke ino Misto kor o, qatilê ma yo.

Mi fotografê xo girewt, rindarind binê çengê xo de şedîna. Ez astorê xo zî nêništa, mi va, ez cayê de ginena erd ro, fotografê mi, fotografê xelaskarê domananê mi şikîyeno. Bi peyatî kewta reyar hetê dewa xo ya. Zereyê çimanê mi de roşne yew hêvî, zerrîya mi de zîlê yew cuya newîye, wina sey pisperike ez perrêne. Beynatê min û Heqî bibi yew vincewe. Qijê ma hîn qedere ma nêciwîyayêne.

Ez şîya keye, mi fotograf rindarind temaşe kerd; merdimêko çimê xo kewe, porê xo çequer, burîyê dergî û zaf cidî wina ewnîyêne zereyê çimanê mi ra. Mi xo kam per a tada, ey zî xo o per a tada. Awirê ey sey cemedî bî. Mi xo de va, ino senî beno xelaskarê ma?

Qemerê min pancserre bi, la Ūşênê min hema dinya nêamebi. Qemerê mi qijkek o, ci meewnîn, xora girs qisey keno. Mi veng da ci, Qemerê mi ame kaleka min de nişt ro. Mi va, Qemerê min ti inî merdimî nas kenî? Qemerê min va, ney bawo, ez nas nêkena, kam o? Min va, lawê min, Qemerê min, inî merdimî rind çimê xo ke, şew û roje biewnî ey ra, inî rind nas bike. Ino xelaskarê ma yo.

Qemerê min va, bawo ino Duzgin baba yo yan bawkalê min o? Çimê mi bî pir hesiran, sey va û varanî ameyî war, kiştana Xidirê min, kiştana Besa min, kiştana kewanîye min û dewijanê min, zirçîya înan ameye goşanê min. Sêneyê min, qirrika min bîye tenge, mi nêzana çi vajî. Min waşt ke ez vajî ino qatilê Xidirê min o, ino qatil o... La hewna qiseyê Rayberî kewtî vîrê min ke vatêne "Ino xelaskarê şima yo!" Mi va, e, lawê mi, Qemerê min o qijkek, ino bapîrê to yo. Inî baş nas bike. Senî ke ti veng danê Duzgin babayî eynî o tewir veng bide inî. Qemerê min va, bawo nameyê bapîrê min çi yo? Min waşt ke vajî Misto kor o, la mi nêvat. Mi va, nameyê xo Kemal o.

Wina Qemerê mi her roje sodir ra warîştêne, verê fotografê qatilê ma de niştêne ro, destê xo hetê asmenî ya kerdêne a û xo zerrî de duayî kerdên. Qemerê mi roj bi roje bî sey ê fotografi.

Der û cîranê ma zî pêhesîyayî, ey zî şî sûke ra fotografi ardî, zafîne nameyê qijanê xo zî Kemal na ro.

Hîn Kemal bibi cuya qijanê ma, bibi pîrê qijanê ma, Heq zî, Duzgin baba zî û qirr kerdena milletê xo zî xo vîr ra kerd...

Apî qiseyê xo qedênayî. Vengê hewayî ame, hewa lojina pixêrî ra ame, dûn vay da, zere bi pirr dûman. Apî va:

- Xidirê mi ho veng dano. Belkî no vengê eyo peyên o. Na merdena milletê ma ya, çunkî vengê Xidirê mi, vengê Besa mi, vengê pîyê mi, vengê Qemerê mi mi goşan ra nêşino, vengê Ūşênê mi mi goşan ra nêşino. No hal beno merdena milletê ma...

Domanê ma nê dejê ma nêvînenî. No dej, dejê Kerbala ra zî hîna çetin o.

KILA EŞQÎ

| Adir DÊRSIMIJ |

Êdî bîbî şond. Lêl eşkeftan ra, binê birî ra, mîyanê kemeran ra giran-giran vecîya û her ca guret ra xo ver, ame meydanê dewe de nîşt ro. Dewe de astereyê ke rîye asmenî ra yê înan ra qeder qet roştî nêmendê. Waxtê hewnî ameybî. Çiqas gureyena bigureye karê dewe nêqedîno. Kemalî qayîte cenîya xo bî, zerîya xo onte. Ebe vengode nermin ci ra va:

- Rindeka mi, bê endî rakumê. Nîyade ez meşte şona. Na şîyena mi di serrî dewam kena. Belka ez qet peyser nîna, her ca bî lêl la ti hona gureyena. Penîye de belka merdene esta.

Meleke çimê xoyê bereqinî şanay bi çimanê mêrdeyê xo. Zerrîya Kemalî desin de bîye germin. Aye çimanê Kemalî de no hal ferq kerd. Xo xo de şa bîye, hema qesanê Kemalî ra qarîyaybî. No sewet ra vengê xo tenê berz vet:

- Hen qesey meke. Di serrî çîwa yê ke? Cawode xiravin nêşona. Şona esker. Rojî desin de vêrenê ra. Nîyade domanê ma hona qijkek ê. Ma hona vîst serran der îme. Verenîya ma de emrode derg esto. Rozê rindekî ma pawenê. Hen xiravin qesey meke. Fekê xo xêr rake ke ma kî xêr bivînîm.

Kemal hurendîya xo ra xil bî cenîya xo fişte ra hewa, gurete virara xo. Heto ju ra kî lew nayne aliskanê cenîya xo ra. Meleke hona virara dey de bîye. Qayîte çimanê daye bî û va:

- Hadê rindeka mi, şîme odaya xo. Êdî bes o. Şewe bîye letîye.

Meleke bîbî sermayêne. Ebe na hal di-hîre qesê xo dey ra vatî:

- Mi rone êdî. Domanî hesnenê û mowa to wurzena ra. Ayw o. Temam, şome odaya xo.

Meleke ke hen va, Kemalî cenîya xo girka (hêdîka) naye ro. Hema nêwastêne ke ci ra dûr kuyo. Hermê xo est dormê vileyê cenîya xo, pîya giran-giran onçîyayî şî odaya xo. Meleke aver orxanî da ra yan, dima kincê xo vetî û pîjamê xo kerdî pay. Kemal guçigê oda de niştîbî ro, aye seyr kerdêne. Gonîya xo girîye û zerrê xo xorî-xorî ont. Xo de fikirîya va "di serrî bê Meleke çitur vêrenê ra?" Sanki hewrê şîyayî amey ginayî bi zerrîya dey ro. Nika ra di serrî emrê dey ra guretî berdî.

Meleke nîyada ke mêrdeyê xo hal kena qet xemê xo de nîyo. Çimanê Kemalî hetê daye ser seyr kerdêne la qet a nêdîyêne.

Çike çimanê Kemalî teber nêdîyêne, ey çimê xo çarnaybî zereyê xo. Na manzara Meleke qedêna. Bi vengode nermin ra ci ra va:

- Kemalê mi, cuamordê mi, ez qurban, êdî bê. Hen hal meke.

Kemal sey mordemê hewn ra rawuştaye xil bî, çimê xo oda de çarnay. Çimê cenîya xo ya rindeke ke dî wust ra, giran-giran oncîya şî kot binê orxanî. Orxan ont bi xo ser, rîyê xo çarna ve cenîya xo ke qesey bikero la Meleke destê xo est ra porê dey û tenê pê şa bîye. Wo ra dime va:

- Roştîya mi, to çila wenêsayne. Nîyade qazê çila qedîno. Fitîl ke qedîya ma bê çila manenîme. Aye wesayne hona bê rakume.

Kemalî lew na çareyê cênîya xo ra, orxan da raya. Şî çila sayna we, ame xo est cile. Virare fişte Meleke ra. Her di kî kaleke ser kutîbî ra. Oda tarî bîye. Oda de roşt çimanê înan ra qeder roşt çine bîye. Vengê helmê jubîn hesnêne. Destê hurdemîne kî porê jubîn de bî. Înan hen zonitêne ke ververê awa zalale der ê. Tayê waxt awe ra seyr kerdêne, ge-ge kî awe ra şimitêne. Nîya çîqa wext vêrdîbî ra qet farq de nêbî, hurdimîna hen pa şîbî la destê hurdimîne porê jubîn de bî.

Teber ra zurayîşê vergan amêne û verê berî de lowayîşê kutikan de bîyêne vîndî. Ca-ca vengê teyran fetelîyêne. Qatê binî dê axure bîye, uza ra kî ara-sira de vengê kuxayîşê mal û gawan amêne. Kemal û Meleke qet hawurê xo de nêbî. Çike înan xeylê wext avêr hewn a şîbî. Rastî ke dînya teberî qet xemê înan de nêbîye. Laşer ke bêro, dewe xo ver fîyo bero, înan qet destê xo nêlwnêne. Çike înan wastêne ke çimanê jubîn dê vîndî bîbîyêne û na vîndîbîyene heta peynîya dînya dewam kero. Eke hayîg bîyêne nêwastêne ke şewe ravêro biqedîyo la destê înan de qet towa çine bî. Se kenê bikerê, wext keşî rê acimîş nêbîyêne; sey awe vêrdêne ra şîyêne. Nika kî hen bîbî, roştîya tîje rîyê xo gilê kowan ra musnaybî ra dewe. Dîkan xeylê wext ra veng daybî ra şarê dewe. Ceniyanê dewe saetê bîbî ke wuştîbî ra. Meleke kî Kemalî ra avê wustê ra. Kemal hona hewn xo rîn de bî. Orxan hen giran da ra yan ke ti va na belka xo û Kemalî rê pencera roza newîye kena ra. Ververê cile de tenê pay ra vînete, mirdî Kemalê xo seyr kerd û girka bîye çewte, lewê xo nay bi lewanê Kemalî ra. Peyê xo çarna hetê berê oda ser şîye. Hama zerrîya aye sankî peyê daye de mîyanê cile de mendîbî. Ber hen girka ca kerd ke qet ci ra veng nêvecîya.

Desin de dest kerd kar. Most kerd meske. Heto ju ra meske şanêne ra heto bîn ra kî çay na ser. Nat û bot a vostêne, saetê çîyê ardêne. Avê pexsanî ard kerd ra, dima toraq, bardax, ron û şeker ard pexsun ser o nay ro. Areyîye kerde hazire. Çimê Meleke hetê berî ser hen zonêna ke dar de kerdîbî. Çike aye berdevam Kemalî ra nîyadêne. Di-hîrê deqa ra dime Kemal ber de vecîya ke çimê xo mişt dano. Bî nêjdîyê cenîya xo ci ra va:

- Meleka mi, mawa mi kotî ya, hona ranêwusta?

Meleke qayîtê mêrdeyê xo bîye, bereqîyayîşê çimanê xo ra şabîyayene piskite Kemalî ra. Germinîya zerrîya xo kerde ve qesanê xo ra. Giran-giran va:

- Mirode mi, cîgera mi rojbaş. Vîsturiya mi kî wuste ra. A nan pozena. Merax meke, nika yena la domanî hona hewn der ê. Ê herey wurzenê ra. Înan têramekerîme, guna wo, wa rakuyê. Ti ke şîya, înan lew ke hen şo. Towa nêbeno. Êdi bê rose. Areyîye xo bişikne. Erebeyî rê kî senik mendo, yoxsa erebe ra manena.

Kemalî nat û bot a nîyada ke kes nêaseno xil bî lew na aliska Meleke ra ci ra va:

- Royê mi, hen mesermaye. Nika mawa mi yena. Belka ez reyna qet to lew nê-

kena.

Meleke ra nîya va, kirşîyê xo guret sifre de nişt ro. O sire de mawa xo kî ameye. Kemal tenê wust ra pay. Mawa dey destê xo ra îşaret kerd ke roniso. Kemal peyser nişt ro, cenîya dey çay ci rê kerde ci. Ê pay ra vinetî. Kemalî di-hîrê loqmeyî fekê xo de nat û bot a çarnay, zor kerdî war. Mawa dey û cenîya dey dûrî ra dey rê seyr kerdêne. Çimanê hurdimîne hesran ra bîbî pir la nêwaştêne ke Kemal bivîno. Ge-ge hurdimîna kî çimê xo Kemalî ra remnêne. Êdî sankî kes keşî nas nêkeno. Bêvengîye sey koyî ginaybî wertê înan ro, her ju cayê ro eştîbî.

Kemal wust ra, leşa xo ya bêtame kaş kerde û oncîya şî odaya domananê xo. Di lazê xo bî. Hurdimîn kî hewn de bî. Veng û vazê înan toway ra çine bî. Kemalî destê xo çareyê înan ra tenê mişt da. Wo dime bêveng hurdimînan kî lew kerdî. Hen bêveng hereket kerd ke ramewurzê. Gamê xo gilê bêçikanê xo de giran-giran eştî, ame teber leyê ma û cenîya xo. Nîyada ke ê berbenê. Xo xo de fikirîya ke "Ez lerze bikerî, yoxsa çimanê mi ra kî nika hesrî vêrdînê de." Na fikir ke mezgê dey ra vêrd ra, xil bî lew na mawa xo dest ra, şî leyê cenîya xo. Sermayen bî. Nêtowra cenîya xo lew kero. Destê xo kerd ra derg, cenîye lew na dey dest ra. Kemalî çanteyê xo yo ke cenîya xo pêşewe ra kerdo hazir, wo pêt pê guret, gina rayîra xo ro. Çike ey nêwastêne ke bi-berbo. Oncîya şî. Avê dara goze, dima hardo şîya û tepeyê kuwt mîyanê ey û Meleke. Tek wo nêşî. Zerrîya Meleke û dinya Meleke fişte ra xo dima gurete şî. Meleke sey çîçega pelmêrayîye gine hard ro. Xaxê xo bî zup-zuwayî, qet ruh tede nêmend. Mezgê daye de qet fikrî çine bî. Lesa xo tal hîs kerdêne. Sey wele axme bîye ameye war. Aye xo bêhîs, bêkes û rut û rupal dîyêne.

Na şaşbîyene xeylê dewam nêkerde. Çiçe karê dewe ê pawitê, hem kî domani wuştîbî ra. Visturîye şîye leyê tornanê xo, Meleke kî êdî wextê malî ameybî. Gereke malî bero bir biçirayno. Bi destê xo ra hesrê çimanê xo kerdî pak. Berê axure kerd ra, mal fişt ra xo ver, lesa xo ya tale kaş kerde. Eke ameye bir, şîye ju tepe de şîye de niste ro. Wo tepe ra her ca daha rind dîyêne. Heta ke tîje bîye vîndî wo tepe de kemere ser o vinete. Hem malî seyr kerdêne hem kî Kemal xeyal kerdêne. Nîyada ke êdî beno tarî, mal ard têare gina be rayîra çeyî ro. Mal ard çeye, desin de kerd axure. Mîy û bijî ditî, sit da visturîya xo. Qet towa nêwerd, xo est cile.

Rojî nîya bêreng vêrdêne ra şîyêne. Rozê ke vêrenê ra yan kî rozê ameyeyî jubîn ra cîya nêbî. Ne tome weşîye, ne tomê qesey kerdene, yan kî goş dayene nêmendîbî. Na dewe de rindîye ra yan kî weşîye ra çî ke bî Kemalî kerdîbî top tey berdîbî. Karê dewe sey tesbîhan bî. Her sodir wustêne ra heta sond yê tesbîhî ontêne û peynîye de xo eştêne cile. Roze mal dewe ra tenê dûrî berd. Onca şîye ju tepe ro nişte ro. Bover deşte ra ju dewe bîye. Hetê ju de koyode berz bî. Her ca kewe bî, cor asmên pak bî, tîje huyêne. Qet towa xemê daye de nêbî. Kemal ame ra aye vîr. Hesrî çimanê daye ra amey war. Vengê aye rindek bî. Meleke xo xo de fikirîya "Ta kes çin o, xo re na lawuke vajî." Na fikir ke zereyê daye ra vêrd ra, dest kerd lawuke. Vengode wes ra hem berbê hem kî lawuke vatê. Sankî koyî bîbî hevalê daye û lawuke pîya vatê. Dar û ber, teyr û tuyr, kemer û kuç têde bîbî olvoze daye. Vengê Meleke her ca de reqs kerdêne û derdê daye her ca ro axme bîyêne:

"Çimê mi kor bîyêne

*Mi to nêdîyêne
Na koyê vera ma
Mezela mi bîyene
Kata şêrî se bikerî
To xo vîr a bikerî
Ti mi vîr a nêsona
Ez çayê înkâr kerî
Cayîla m' kata şona
Mi teyna caverdana
Mi to ra va ke meso
Şona manena tenya"*

Meleke lawuka xo qedite, hesrê çimanê xo kerdî pak. Wo sire de vengêde cuamêrdî hesna:

- Vengê to zaf rindek o, wes o. La ti çayê berbena, mi fam nêkerd.

Meleke xo hetê vengî ser çarna û o dî. Sermayene bîye. Cuavê dey nêda. Peyê xo çarna dey. Bêveng niste ro. Mordemekî oncîya veng fişt ra xo:

- Nameyê mi Hesên o. Hesê birrî ya. Meterse, ez qul nêwena. Ez kî sey to qulê Heqî ya.

Meleke avê qarîyaybî. Nê qesanê Hesênî ra dime tenêna bîye nerme la nêwaştêne ke dey de qesey bikero. Çike na cawu de cenike û cuamêrd ameyî têlêwe desin de qesey vecînê. Seke mawe vacîna domanên de, hen mordemekî ra vacîyaye:

- Êdî şo, ayv o. Mi rehet caverde. Nika juyîneneno, o ra dime kî kume ra zonê milletî. Dê hadî!...

Hesênî înat nêkerd, cerd ra şî. Qet towa nêvat. Nê halê Hesênî Meleke poşman kerde. Xo xo de va "Mî ayv kerd, kaşkena mi honde ebe qarîyayîş qesey nêkerdêne. Çike ey mi rê xiravînên nêkerde." Tenê hurendîya xo de vînete, gilê koyan rê seyr kerd. Deqa de reyê Kemal fikrê daye de royêne la daye dest ra towa nêamêne. Wuste ra, malê xo ard têare rayîra çeyî gurete.

Şîyayena Kemalî ser ra çar aşmî vêrdîbî ra. Rojî sey awe vêrdêne ra şîyêne. Êdî payîz ameybî. Dar û berî perê xo kerdêne war. Çeqerîye ginaybî Hardê Dewrêşî ro. Na vurnayîş zerrîya Meleke de kî ameybî meydan. Meleke o ra dime ke mal berdêne çiraynêne rew-rew Hesênî dîyêne. Waxt ke vêrd ra înan daha jêde qesey kerd. Hesênî zaf yarenîye kerdêne. Na yarenî Meleke rê zaf wes amêne û zaf huyêne. A ke ameye leyê dey, Kemal qet nêamêne mezgê daye. Ge-gane xo xo de vatêne: "Ez çitur amune na hal?" Peyê coyî vazbîyêne, çi ke cuav nêdîyêne.

Rozê a vernî de Hesênî aye dima rayîr ra şîyêne. Linga Meleke kuwte ra kemere, Meleke gina wâr o. Hesênî xil bî, binê hermû ra pêgurete fişte ra pay. We sire de destê Hesênî kut ra cizikê Meleke. Hurdimînî kî bî ra sûr, hama na sermayena xo nêwast ke jubîn re bellî kerê. Ê çîqaş înkâr kenê bikerê gonîya înan girîyaybî. Lesa înan bese nêkerdêne rastîye wedaro. Hesênî ebe sermayene va:

- Ala rose, kotîyê to deza?

Meleke oncîye kinârê rayîre, kemerade qiskeke bîye, daye ser o niste ro. Destê xo ra binê zonîye xo misna ra Hesênî.

- Tîya zaf deza. Ez ke vajî kemere terişna.

Hesen bî nêjdîyê aye, qayîtê çimanê Meleke kerd. Çimanê hurdimîn de kî sermayene bîye. Na sermayene lesa înan ra çarç bîyêne la jêde çimanê înan ra bellî bîyêne. Hesen zonîyanê xo ser bî çewt, masayeyê aye girka avaro da. Peyêka aye ameyvî ro kemere. Tenêna gonî pira bîye. Hesenî bi destê xo gonî kerde pak û peyêka Meleke nermin nermin mişt de. Na miştdayene gonîya înan girênaye. Çimê xo jubîn ra remnayî. Hesenî na jêdê derg nêkerd, çike zerrîya hurdimîne hevîke mendîbî ke sêneyê înan raqilayno vecîyo şêro. O ra dima keşî ra veng nêvecîya, her kes rayîra xo ra şî, hama êdî ginaybî mezgê jubîn ro.

Waxt ke vêrd ra xeyalê înan kî jêdîya. Adirî zereyê înan guret ra xo ver. Înan wastêne ke nê xeyelan pûç kerê la nêşîkiyêne. Wastêne ke mezgê xo ra vezê hama xeyalî bîyêne kile, zerrîya înan vesnêne. Qet keşî na şewat nêdîyêne. Rozê ke mal berd çiraynayene, Meleke bize dima şîye mîyanê birrî. Aye wast ke bize peyser bîyaro. Tenê ca ke şîye, rastê Hesenî bîye. Hesen peyê daran ra vecîyaybî. Xafil de Hesenî destê xo kerd ra derg, Meleke destê ey pêguret. Hesenî Meleke xo ser onte. Ne aye ne kî ey qet veng nêvet. Hesenî virare fişte pa, meredîyayî hard ra. A deqa ra dime waxt cemedîya, êdî ranêvêrdêne. Înan kî hawurê toway nêbî. Wuza bî pîya, hama na pîyayen bîye cirmê, niste yaxayê înan ra. Eke hesarê xo bî, zerrîya hurdimîne de hîsê remayîşî bî. Hona ke hurendîya xo de bî, ê poşman bî. Êdî înan çimê xo çarnaybî zereyê xo. Xo xo de qesey kerdêne. Na qesey bîyêne telî şîyêne zerrîya înan ra. Fekê Meleke ra na cumle verdîye da: "Ma se kerd?"

Rojî nêvînetî, sey awe vêrdî ra. Ravêrdîyena înan Meleke rê rind nêamêne. Çike her roze qesey sey laşerî jêdîyêne. Vêreyê Meleke her ke şîyêne bîyêne girs. Tayîne vatêne Kemalî ra wo, tayîne kî vatêne zovîna ju ra wo. A roze ra dime Meleke û Hesen qet têlewe nêameyî. Kemalî serrê bîbî ke şîbî esker. Rojî bîbî kerm ginaybî zereyê înan ro. Kerman zereyê înan sey dare werdîbî, kerdîbî puç.

Tayê waxt ke vêrd ra Meleke hona ke heşt aşmîne bîye ju çêneke arde rîye dinya. Mîyanê Meleke û vîsturîya xo her ke şîyênê bîyêne xiravîn. Berdawam mîyanê hurdimîne de pêrodayîş bî. Hewrê sîyayî zereyê çeyî ra kêmi nêbîyêne. Çeye de qet şabîyene nêmendîbî. Vîsturîye her daîm ci ra pers kerdêne: "To na çêneke kamî ra peyda kerde?"

Na perse bîyêne kardî nîstêne ro cîgeranê Meleke, gonî rişîyêne zereyê daye ro. Meleke kî xo efû nêkerdêne. Xo xo de fikirîyayêne ke: "Na guna zaf girs a, efê çîyê nîyanênî çin o."

Hewn çimanê vîsturîye nêkuwtenê. Kermodê xayîn ginaybî ro zereyê na çeyî û her ca kerdîbî boye. Vîsturîye mîyanê na boye û gemarî de mendîbî. Wastêne ke na gemare pak kero û Kemalê xo na gemare ra bixelesno hama nêzonêne ke se bikero. Verê berî de niştîbî ro, dûran ra seyr kerdêne. A deqa de şeytan sey çila fis-fisna goşê vîsturîye ra: "Se kena, çitur misena bimise. Na çêneke kamî ra wa bimise daye ra bixeleşîyê." Toximê şubheyî reyê ginaybî zereyê vîsturîye ro. Her ke şîyêne royêne û bîyêne girs. Êdî hen ke bîbî girs hevîkê mendîbî ke vîsturîye bixenêqîyo. Na

xeneqîyene ju visturiye ra nêmendêne çeye têde fiştêne ra xo ver. Hen zonêne ke çeye mîyanê gole de mendîbî, qet linga keşî hard de nêvînetêne.

Çeneke bîbî hêre heştine. Pesewe Meleke wuste ra binê çeneke vurna ra. Wo sire de vengê puyê korî hesna. Xo xo de qesey kerd: "Wîîîî le mi, le mi, le mi!... Ez çî wele ra xo ser kerî. Nêjdî de na çeye ra meyît vecîno. Nîyade puyo kor waneno. Wîîîî, aaax!

Fikrê zereyê aye raşt bî. Di-hîrê şewî hona vêrdîbî ra ke qesey kutî ra dewizan fek. Vatêne çeneke merda. Kam ke xevere ceno vozeno leyê înan. Têdîne kî persî kerdî bî ju. Na çeneka wes-ware çitur hen desin de merde. Vatena ra gore eke awe kerdîbî piro dergusa feqîre xeneqîyaybî. Dewe de tayê înam bî, tayê kî înam nêbî. Vatena dewuzû ra gore visturiye xeneqîtîvî. Ebe merdena çeneke guna bîye pake şîye. Tayêna wext qesey sey xeyaletan mîyanê dewe de fetelîyayî. Key ke zerdîye ginaye hardê dewrêşî ro qesey tenê bî kêmî. Velg û vas giran-giran bî wusk, verdîya ro hard. Dima vore vora. Sipî her ca guret ra xo ver, mezeli binê sipî de bî ra vîndî. Êdî zerrîya dewuzan kî her tenêna bîyêne sipî; tek ju zerrîya Meleke her ke şîyêne bîyêne sîya û poyêne. Merdena dergusa feqîre ser ra des aşmî vêrdîbî ra. Derguşe ebe astukûnê xo ra poyaybî kutîbî ra here, hama mawa daye de hal hen nêbî. Meleke wese bîye, hama her roje duey kerdêne ke ez kî kaşkêna bimirî. Rojî ju be ju vêrdêne ra hama wastena Meleke qet raştîye nêbîyêne.

Rozunê serdinû ra dime wûsar ame, tîja homete per û payê xo dewe ser o kerdî ra. Her çî rê bîye sitare. Her çî bî hîra, ame meydan. Awe ebe şabîyayîş dereyî kerdî pir. Her ca de şabîyene fetelîyêne, hama rayîra şabîyene qet ero zereyê Meleke nêginêne.

Bê wext, şo waxt Kemal aşma têmeze de verasond vecîya ame. Çitur ke dewe ca-verdaya dey rê hen asêne. Qesane dey de, aliskanê dey de şabîyayîş bî. Tek perê xo çine bî. Perê xo ke bîyêne pir bîyêne her guçikê dewe fetelîyêne. Toximê şabîyayîşê xo çarçê her cayî kerdêne. Sarê çeyî Kemal sey virên qarşilamîş kerd. Kemal huyêne, domonî huyêne la mawa dey û Meleke ra mirozinên vaydîyêne. Kemalî xo xo de va "Herhal nînan ancîya nayo hurê." We sewet ra era înan ser nêşî.

Pîya dormeyê sifî de niştî ro, xeylê wext o têde pîya nîya têare nêameyvî. Têdîne tomê na wextî vetêne. Tek ju Meleke halê xo ra memnun nêbîye, çike aye ke zereyê xo ser seyr kerdêne kufe dîyêne û boya kufe amêne pîrnika aye. Loqmeyî fekê xo de zorakî têvdêne û estêne çopxaneyê zereyê xo. Îye ke sifre der ê, her keşî qesey kerdêne. Meleke tewr jêde hal kerdêne, ge-ganê sereyê xo sanêne ra. Hen kerdêne ke mevazê na çayê nîya ra.

Sifre da arê, meydan kerd pak û domanî oncîyay odaya xo. Visturiye sey dismenî ge-ge qayîtê Meleke bîyêne la ci ra towa nêvat. A kî tenê naç û bot a fetelîye, kinc-mincê domanan kerdî top û sey mordemê merdeyî xo est odaya xo. Berê xo ca da.

Kemal hurendîya xo de nêvînitêne, xeyalê dey de oda û virara dey de cenîya xo bîye la Meleke qet lez nêkerdêne. Oncîya kî Kemalî sebr kerd û penîye de Meleke va:

- De haydê, ma kî rakume.

Qese rakutene Kemalî re zaf germin ame. We di serrî pay ra bî, êdî gereke nika rakuyo la bê Meleke nêbeno. Ey rakutenê ra jêde Melek wastêne. Çi ke roştîya çî-

manê dey bîye. Di-hîrê gamî Meleke ser eştî û va:

- Heya roye mi, haydê rakume.

Şi odaya xo, Meleke kincê xo girka vetî û pîjamê xo kerdî pay. Kemalî heto ju ra kince xo vetêne heto bîn ra kî binê çimî ra qayîtê Meleke bîyêne. Kemalî zereyê xo xorîn-xorîn ont, çike Meleke zaf kutîbî ra dey vîr. Na vîrkutene di serrî zereyê dey werdîbî qedîtîbî.

Hurdîmînê jubînê binê cayî de dî. Kemal sey marî pilişîya ro lesa Meleke. Berdevam cenîya xo lew kerde. Meleke zaf vurîyaybî ra la wo qet ferqê na halî de nêbî. Saetê ra dimê hurdîmînî kî paştî ser bî, qayîtê çêranan bîyêne. Xeylê wext qet jubîn de qesey nêkerd. Bêvengîye sey nêweşîye mîyanê înan de meredîyayîye bîye. Înan na hal kerdêne ra dime hen pa şîbî.

Destê sodirî veng ke kut ra dîkan Meleke cile ra xil bîye. Orxan da ra yan, bêveng kincê xo kerdî pay û oncîya bêveng bîye teber, berê oda girka ca da. Şarê çeyî têde hewn de bî. Zerê xo de fikirna "Hona ke kes ranêwursto, ez şêrî birr ra des wişîran bîyarî. Bostan de lovajî êdî vecîyayê. Gere hard ra meşêrê. Na honik de bîyarnî lovazû ver de tîk kerî." Na fikir ra dime ginê rayîre ro. Roştîya tîje hona newe gile koyî ra asêne. A deqa de ju vîyale kute ra çimanê Meleke. Vîyale gilê kemerî ra berzêr bîye la wuşîrê xo zaf rindek bî. Meleke darîya xo gurete, ê hetî ser şîye. Darê zê çetin asêne la a fikirîya ke ez înan têdîne birnan. Eke bîye nêjdîye darê darîye gurete destê xo yo ju, destê xo yo bîn kî est lizgê dare. Pola xo estê lizgê ro qolind. Eke çitur bî aye kî fam nêkerd, hîrê xo şîye û vay dîye kemere ro, tiro şîye. Ginê hard ro, cêr bîye şîlano ke binê kemere de mîyanê dey de vinete. Vileyê Meleke bin de mendîbî, besenêkerd xo rast kero. Sere û rîye aye gonî de mendîbî. Hen saetê wuza mende û jîvê hama keşî a nêhesnê.

Meleke qet ferqe saete de nêbîye. Aye rê hen amêne ke bîyo peroz. Tenêna dimê dûrî ra vengî hesnayî. Her ke şîyêne vengî bîyêne nêjdî. Meleke vengê jîvayîşê xo kerd berz, hen bo ke ê bihesnê.

Êyê ke yenê, dewe ra çênê cîranan bî. Hîrê hevalî bî, pîya mal berdêne çiraynayêne. Rayîra înan ke ginê leyê Meleke ro înan jîvayîş hesna û nat bot a nîyada. Peynîye de Meleka feqîre ferq kerde. A deqa ra dime dest kerd hayleme û zelemele. Juye dewe ser voste, her çî kutîbî têwerte.

Kemalî kerd têra, dewijî voştî amey leyê Meleke. Aye hen zona ke dar û ber, mar û milawunî, kemer û kuç têde ameybî sereyê daye ser. Kemal heto ju ra berbenê, heto bîn ra kî sey vergan zurêne. Meleke mîyanê na qerevalixî ra çimê Kemalî ferq kerdî. Rind motê zereyê çimanê Kemalî bîye û ebe nurnayîs giran-giran ci ra va:

- Kemalê mi, eşq adir o, kil a. Tewr kila xiravine, kila eşqî ya. Kam ke gina wertê a kile ro vesîno, qedîno. Nîyade mi de qet towa nêmend. Zereyê mi de tolîye û boya qederî qet towa çin o.

Kemal zurayîş re berdevam kerdêne la Meleke na qesûnê peyênan ra dime royê xo da, êdî ci ra veng nêvecîyêne. Kemalî virare fiştivî pira hama a bêroye bîye. Dewuzan virare fişte Kemalî ra, wo kaş kerd û ont kinare. Ju xil bî cendegê Meleke guret virara xo, ard rayîre ser. Wertalix zelemele bî, we sewet ra kam se keno bellî nêbî. Merdena Meleke pasaşenî ardîbî mîyanê dewijan, kes xo de nêbî. Oncîya kî kar ra-

yîra xo de şîyêne. Verasonî cuamêrdan mezele kinite, meyîtê Meleke şut û wertê berbîşî de berde darde we. Her kes oncîya çeyê xo. Kemalî neçar tenya mezele ser o mend. Peyê coy wo kî mawa xo û di cîranan kaş kerd berd.

Kemal her roz şîyêne dîyarê Meleka xo, mezele de kelê xo birnêne. We ra dime ge-ge qesey kerdêne ge-ge berbêne. Berbîsê dey hardê dewrêşî kerdêne vila. Na vila bîyêne qet toway besenêkerdêne wes kero. Di-hîrê saetî ra dime mawa dey amêne wo berdêne. Amayena maye qet Kemalî şa nêkerdêne, hama oncîya kî kutêne ra daye dima şîyêne çeye.

Her ke şîyêne nê halî mawa dey qarnêne. Qarîyayîşê daye qet nêamêne ontene. Rozê zaf qarîye mezele ra Kemal kas kerd ard verê çeyî. Kirşî da ci, zirçe pa. Ebe heredîyayîş Kemal nisayna ro. Ebe vengode berz va:

- Goşanê xo rind rake, mi gos de, ero hero!

Kemalî qet veng nêkerd, qayîtê çîmanê mawa xo bî. Mawa xo berdevam kerd:

- Ti gere reyna bizewejîyê.

Kemal înamê goşanê xo nêbî. Xil bî kirşî ser a û zirça mawa xo ra:

- Reyna nîya mevaze, ez bê daye mirena. Qet fekê xo wemeke.

Mawa dey na lafû ser bîye bome. Yaxe de pêguret oncîya nisayna ro û ebe zirçayîs qesanê xo rê berdevam kerd:

- Nêro bomo, mi to ra se vat? Goşanê xo rind rake, mi rind fam bike. A Meleka ke ti ci rê berbena, ti ke esker de bîya aye zobîna ju ra çenekade pînçe peyda kerde. A çeneke meer...

Maye nêşîkîye ke vazo "merde" çike Kemal sey mordemê saskerdox xo kuyêne tîya û haza ra. Heto ju ra kî zirçênê mawa xo ra:

- Ti zurî kena, zurekeren guna wa. Çayê peyê merdî de neheqîye kena. Hen kena ke ez reyna bizewejîne.

Mawa dey xil bîye, çopolê daye aliska Kemalî ro û va:

- Eke înamê mi nêbena, nîyajnîya xo ra pers ke. Ti her daîm înamê daye bîya. Hetê ra meso, ez şona nîyajnîya to cêna yena.

Desin de voste, dotê bonanê xo. Çike nîyajnîye înan ra jêde dûr nêbîye. Mîyanê çeyê hurdimîne de di sey metreyî çine bî. Rayîre ra ke şîye çîmanê aye qet towa nêdî, çî ke qarîyayîş ra lêl ginaybî çîmanê aye ro. Peyser ke cerde ra nîyajnîye lewe de bîye. Amey dustê Kemalî de vînetî û mawe dest kerd qesan:

- Nîyade mi şîma ardî têrî. Vaze waa mi, pînca Meleke rast a yan kî zur a.

Kemalî nîyajnîya xo ra has kerdêne. Her daîm înamê daye bîyêne. Nika kî çimê xo çarnaybî lewanê nîyajnîye. Qesewê ke mîyanê ê lewan ra vecînê ey meraq kerdî. Lewê nîyajnîye giran-giran bî ra we, çekuyan şîya bîyê teber:

- Heya her çî rast a, mawa to zur nêkena.

Zereyê Kemalî de çîyê qirfîya, hama ey towa mana na hal nêda. Peyê coy tenê ame ra xo. Kila eşqê Meleke va guret zereyê dey de. Hevîke mendîvî ke şêro we. Na ra dime se keno bikero, a kile êdî nêjêdîna. Çî ke reye va guretîvî. Verê çîmanê Kemalî de pencerawa newe bibî ra. Rozê amayeyî na hal her ke şîyêne kerdêne weşîya Kemalî. Lawika Kemalî qesanê nîyajnîye ra dime sey awe kutê zovîna rayîre.

ŞEWÇILA

FORMÊ ABONE YÎYE

Seba 4 hûmaran 30 TL

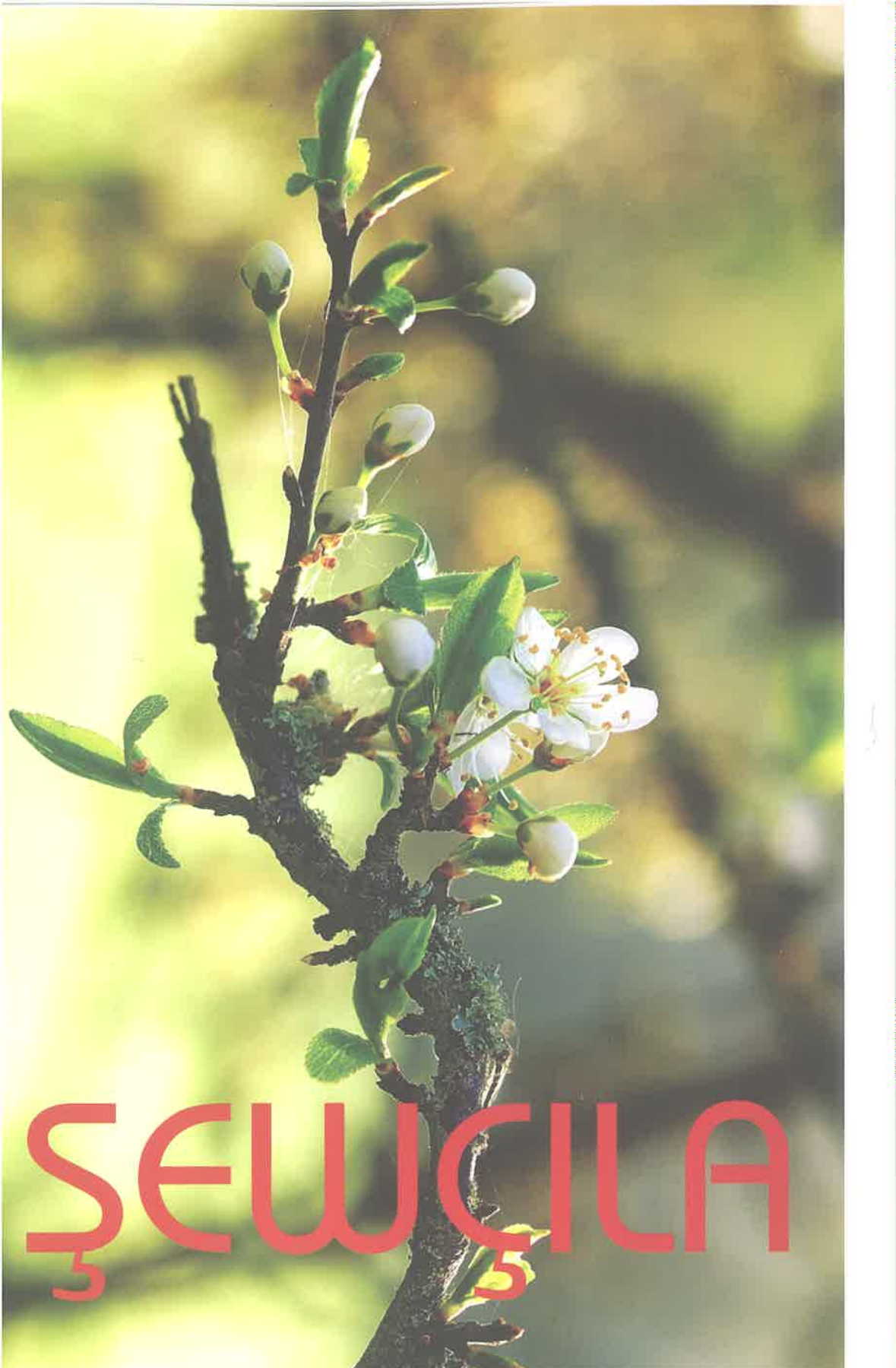
Hesabê Dovîzî:

T.C. ZIRAAT BANKASI OFİS/DIYARBAKIR SUBESİ
ROSAN LEZGIN OKCU
TCZBTR2A
HESAB: 57301917-5002 1150-OFİS / DIYARBAKIR
IBAN: TR 04 0001 0011 5057 3019 1750 02

Hesabê TL:

T.C. ZIRAAT BANKASI OFİS/DIYARBAKIR ŞUBESİ
ROŞAN LEZGİN OKÇU
TCZBTR2A
HESAB: 57301917-5001 1150-OFİS / DIYARBAKIR
IBAN: TR 31 0001 0011 5057 3019 1750 01

Lise Cd. 2. Sk. Adalet Apt. Kat: 1 No: 3 Yenişehir / Diyarbakır
Tel: 0 412 223 03 69
E-mail: rlezgin@hotmail.com / sewcila@hotmail.com



ŞEWÇILA